

T

t, T 1. чешкият съгласен звук [t] и буквата **t**, която го обозначава 2. [tě] и **tě** нескл. ср. название на съгласния звук [t] и на буквата **t**: **vyslovit t** произнеса t; **napsat malé t, velké T** напиша малко t, главно T

ť, Ě 1. чешкият съгласен звук [ť] и буквата **ť**, която го обозначава 2. [tě] и **tě** нескл. ср. название на съгласния звук [ť] и на буквата **ť**: **vyslovit ě** произнеса ě; **napsat malé ě, velké Ě** напиша малко ě, главно Ě

ta вж. **ten**

tabák, -u м. бот. тютюн (Nicotiana): ~ **virginský** тютюн Вирджиния; ~ **vonný** ароматичен тютюн; ~ **dýmkový** тютюн за лула; **šňupavý** ~ енфиѐ; **žvýkací** ~ тютюн за дъвкане; **pěstování** ~у тютюнопроизводство; **pěstitel** ~у тютюнопроизводител; **továrna na** ~ тютюнева фабрика

je trochu silný ~ това е вѐче прекалено; **nestojí to ani za fajfku** ~у *експр.* пѐт парѝ не струва, не струва пукната парѝ, не струва и лула тютюн **tabákov|ý, -á, -é** тютюнев, тютюнен: ~**é plantáže** тютюневи плантации; ~**ý výtažek** тютюнев екстракт; ~**ý monopol** тютюнев монопол; ~**á barva** тютюнев цвят

tabatěrka, -y жс. табакѐра

tablet|a, -y жс. таблѐта, таблѐтка, дражѐ: **lék v** ~**ách** лекарство на таблѐтки, на дражѐта

tabletk|a, -y жс. умал. таблѐтка, таблѐта, дражѐ

table-tennis [tejbl-tenys], -u м. спорт. тѐнис на ма̀са, пѝнг-пѝнг

tabletennisov|ý [tejblteny-], -á, -é кѝто се отна̀ся до тѐнис на ма̀са: ~**ý míček** то̀пка за тѐнис на ма̀са, то̀пка за пѝнг-пѝнг

tabletennist|a [tejblteny-], -y м. състеза̀тел по тѐнис на ма̀са

tabletennistk|a [tejblteny-], -y жс. състеза̀телка по тѐнис на ма̀са

tabl|o, -a ср., **tabló** неизм. таблѐ

tábor, -a м. ла̀гер: **vojenský** ~ воѐнен ла̀гер, би-ва̀к; **rekreační** ~ ла̀гер за (ля̀тна) почѝвка; **stanový** ~ палáтков ла̀гер; **sběrný** ~ сбѝрен пѝнкт; **koncentrační** ~ концентрациѝнен ла̀гер, ко̀нц-ла̀гер; ~ **smrti** ла̀гер на смѝртта; **zajatecký** ~ ла̀гер за воѐнноплѝнници; **výcvikový** ~ учѐбен ла̀гер; **rozložit se** ~**em, rozbít** ~ устано̀вя се на ла̀гер, разполо̀жа се на ста̀н; ~ **lidu** мѝтинг

táborák, -u м. разг. ла̀герен ѝгън

táborit|a, -y м. истор. та̀борѝт (привѝрженѝк на ля̀вото крило на хуситското движѐние)

táborník, -a м. ла̀герник

táborov|ý, -á, -é ла̀герен: ~**á hlídka** ла̀герен по̀ст, ла̀герна стра̀жа; ~**ý deník** ла̀герен днѐвник **tábořiště, -ě** ср. ла̀гер, бива̀к; мя̀сто за ла̀геру̀ване

áboř|it, -ím нескв. сто̀я на ла̀гер, ла̀геру̀вам: ~**it pod širým nebem** ла̀геру̀вам под открито небѐ; ~**it pod stany** ла̀геру̀вам на палáтки

tabu неизм. ср. *етногр.* та̀бу̀, за̀прещѐние, за̀бра̀на

tabulátor, -u м. табула̀тор

tabul|e, -e жс. 1. дѐска: **školní** ~е учѝлищна дѐска, чѐрна дѐска; **nástěnná** ~е дѐска за обя̀вления; ~е **cti** по-ра̀но по̀четна дѐска, дѐска на честта̀, червѐна дѐска, дѐска за по̀хвали; **orientační** ~е информациѝнно таблѐ, пътепо̀казатѝл; **vývěsní** ~е фѝрма 2. *остар.* трапѐза: **zasednout k** ~и сѝдам на трапѐзата; **svatební** ~е свáтбена трапѐза 3. плѝско стѝклѐ: **okenní** ~е прозѝречно стѝклѐ; ~е **výkladní skříně** стѝклѐ на витрѝна

tabulk|a, -y жс. умал. 1. таблица: **Mendělejevova** ~а хим. Менделѐевата таблица; **logaritmické** ~у мат. логаритмѝчески таблица; **úrokové** ~у фин. таблица за лѝхвени процѝнти 2. табѐла, на̀дпис: **orientační** ~а пътепо̀казатѝл; **turistické** ~у туристѝчески табѐли; ~а **s číslem** табѐлка с нѝмер на кѝща 3. парчѐ(нце), кѝсче, блѝкче: ~а **čokolády** блѝкче шо̀колáд

tabulkov|ý, -á, -é обикн. в съ̀чет. ~а **čokoláda** шо̀колáд на блѝкчета, на плѝчки

tabulov|ý, -á, -é плѝсък: ~**é sklo** стѝклѐ за прозѝрци, плѝско стѝклѐ; ~**á malba** изк. кавалѐтна живо̀пис

tác, -u м. разг. поднѝс, та̀бла за подна̀сяне

táč|ek, -ku м. умал. разг. поднѝс, та̀бличка за подна̀сяне: **pivní** ~**ek** подлѝжка (под халба бира)

táč|ky, -ek жс. само мн. *остар.* разг. седя̀нка: **přijít na** ~**ky** до̀йда на прѝказки

tady нар. 1. тук: **počkej** ~ **na mě** поча̀кай ме тѝк; ~ **někde to musí být** това тря̀бва да е тѝк ня̀къде; **jsem** ~ **za pět minut** ведна̀га, след пѐт мину̀ти ще се вѝрна; **jaro je** ~ пролетта̀ до̀йде, настѝпи; **než se naděješ, máš** ~ **Vánoce** докато усѝтиш, и Кѝледа ще до̀йде 2. в съ̀чет. ~ **máš, máte**; ~ **je**, ~ **jsou** ѐто; това е, това са: ~ **máš peníze** ѐто ти парѝте; ~ **jsou důkazy** ѐто доказа̀телствата; това са доказа̀телствата; ~ **máte nazpátek** ѐто ви рѐстото 3. разг. (х)ѝй; (ка̀то пѝрва част от усилено показателно местоим.). ѝй-то̀зи, ѝй-та̀зи, ѝй-това̀.): **dal jí** ~ **tu knížku** то̀й ѝ да̀де ѝй-та̀зи кнѝга; **otevřete** ~ **to okno** отворѐте ѝй-то̀зи прозѝрец

tadyhle *местоим. нар. разг.* (ей-)тук: ~ **to je** èто го (къдè е); намèрих(ме) го; ~ **Ivan to umí líp** èто Иван, той знàе пò-добре

táflován|í, -í *ср.* лампèрия, облицòвка (*с дьски*)

táflován|ý, -á, -é облицòван с лампèрия (*с дьски*)

taft, -u *м.* тафтà

taftov|ý, -á, -é тафтèн

táhn|ý, -á, -é *ср.* тãн, тãнèн

tah, -u *м.* 1. *обикн. спец.* опъване, опън, из-

тèгляне, изтлãскване: **vzepření činky ~em**

спорт. вдигане на щãнга с изтлãскване;

zkouška ~em/na ~ *физ. техн.* изпитàние на

опън; **pružnost v ~u** *физ. техн.* еластичност

при опън 2. тèглèне: **kůň k ~u** впрегàтен кòн

3. тираж (*теглèне*): ~ **loterie je zítra** тиражът

на лотàрията е утре 4. щрих, чертà: **jedním**

~em с èдин щрих, на èдин път, без вдигане на

писàлката; **pevné ~y rukopisu** твърд пòчерк;

ostré ~y v obličejí *прен.* òстри черти на лицè-

то 5. **přesvědčení ~em** *прен.* вèровèние

нèщо на èдин дъх; **v jednom ~u** *разг.* непре-

къснатò, непрестàнно 5. ход, крãчка, стъпка,

постъпка: **diplomatický ~** дипломатически

хòд; **obratný taktický ~** лòвък тактически хòд;

nepřátelský ~ proti někomu неприятелска

(пò)стъпка срещу някого, враждèбен àкт срещу

някого; **být na ~u** *шахм.* на хòд сьм, на рèд

сьм (*диги*) 6. **uštěpování ~em** *ср.* изпарèние

вя добър хòд 6. вдъхване, всмýкване, *разг.*

солýк: **vypít jedním ~em** изпия навèднъж, на

èдин дъх; **labužnický ~ z dýmky** мераклийско

дръпване от лулà 7. прелитане, пресèлване: ~

ptáků *зоол.* прèлет на птици; ~ **zvěře** *зоол.*

пресèлване 8. **být ~em** *ср.* изпарèние

изпарè се яко дим; **peníze jsou v ~u** *разг.* па-

рите хврëкнаха, парите се изпарèха 8. тãга:

kamna mají dobrý ~ пèчката йма добрà тãга,

пèчката тèгли добре

tahací, -í, -í *в съчет.* ~í **harmonika** акордеòн,

хармòника; ~í **spínač** *техн.* лòстов прекъсвàч,

лòстов изключвàтел **hanice**

tahák, -u *м.* 1. *жарг.* бèстсèлтър, шлãгер, хит (*за*

сензационен филм или книга) 2. *студ. жарг.*

пищòв: **měl kapsy plné ~ů** джòбòвете му бяха

пълни с пищòви

tahanič|e, -e *ж. експр.* 1. *обикн. мн.* **tahanič|e,**

-c разправии, препирни, кàраници: ~e **mezi**

dědici разправии между наслèдници 2. блъ-

сканица, дърпане: **v ~i přišel o klobouk** в блъ-

сканицата той загуби шапката си

tah|at, -ám *несв.* 1. (*za co; čím, co; koho, co*)

дърпам, тèгля (*нèщо; някого, нèщо*): **koně ~ali**

vozu конèте тèглеха карúци; ~at **někoho za**

uši, za vlasy дърпам на някого ушите, косàта;

~at **někomu něco z ruky** дърпам нèщо от ръ-

цò **někomu** *ср.* **někomu** *ср.* **někomu** *ср.*

някого за носà; ~á **to za uši** товà дразни слу-

хà, товà рèже ушите 2. (*koho, co; koho, co*

odkud; co z koho) изтèглям, издърпам, из-

мъквам, извлìчам (*някого, нèщо отнякъде,*

от някого); ~at **někoho z postele** измъквам

някого от леглòто; ~at **peněženku z kapsy** из-

мъквам портмонèто от джòба си; ~at **zuby**

разг. експр. вàдя зьби; ~at **z lidí peníze** *експр.*

пейор. измъквам пари от хòрата; ~al **z ní ro-**

zumu *експр. пейор.* той взèмаше, събйраше

àзòнè 3. **něčeho ~em** *ср.* **něčeho ~em** *ср.*

оправям нèции бакии; изгàрям си прèстите

заради някого; вàдя вмèсто някого кèстените

от òгъня; ~at **někoho z bryndy** *разг. експр.*

измъквам някого от бедà; ~at **něco z někoho**

heverem *разг. експр.* измъквам с кúка дýмите

от устàта на някого; ~at **někoho do hovoru**

експр. замèсвам някого в рãзговор; **mě do toho**

ne~ej! *експр.* не мè забърквай в товà! 3. (*koho,*

co; koho, co kam, odkud) мъкна, влàча (*някого,*

нèщо отнякъде, нанякъде): ~at **dříví z lesa** мък-

на дървà от горàта; ~at **nábytek z kouta do**

kouta влàча мèбелите от òгъл в òгъл; ~at **za**

sebou ochrnlou nohu влàча парализирания

си крãк; ~ala **dítě pořád na rukách** *експр.* тã

мъкнеше детèто всè на ръцè; ~á **to dítě s sebou**

po návštěvách *експр.* мъкне детèто сьс сèбе си

по гòсти; ~á **ho pořád na flámu** *експр.* всè го

влàчи по гуляи; ~á **pořád tytéž šaty** *експр.* мък-

на кòщици 4. **něčeho ~em** *ср.* **něčeho ~em** *ср.*

кòфàта мъкна нèщо както кòтка кòтета; мъкна

нèщо постоянно сьс сèбе си; ~at **někomu slá-**

mu z bot кàзвам на някого, че е невèжа

tah|at se, -ám se *несв.* 1. (*o co*) *разг.* кàрам се,

дърпам се, препирам се (*за нèщо*): **děti se ~aly**

o hračku децàта се кàраха, дърпаха за игрãчка;

~at **se o dědictví** разправям се за наслèдство

2. (*s čím*) *експр.* товàря се (*с нèщо*), мъкна (*не-*

що): ~at **se s těžkými balíky** мъкна тèжки па-

кèти, товàря се с тèжки пакèти 3. (*s kým*) *пейор.*

мъкна се (*с някого*): ~ala **se s chlapy** тã се мък-

неше с мъжè

tahavý *вж.* **táhlý**

táhle *нар.* провлàчено, протòчено, протãжно

táhl|o, -a *ср.* 1. *техн.* шатýн; тãга; мотòвилка

2. дълга върлина за вàдене на водà от клàденец

táhl|ý, -á, -é 1. провлàчен, протãжен, удължèн:

~á **píseň** протãжна пèсен; ~ý **krok** провлàчена

крãчка; ~é **údolí** продълговàта долина 2. нè-

стръмен, полегàт: ~ý **svah** полегàт склòн

táh|nout, -nu *несв.* 1. (*koho, co*) дърпам, тèгля

(*някого, нèщо*): ~l **ho za rukáv** той го дърпаше

за ръкàва; **lokomotiva ~ne vlak** локомòтивът

дълго; **nemoc se ~ne už od zimy** болестта се влищва; **lokte** *експр.* работата се влечи до безкрайност **tahoun, -a м.** 1. теглач; впрегатно, работно до-биче 2. *експр.* работяга **tachometr, -u м. техн.** тахометър, скоростометър **taille вж. tajle**
taj, -e м. обикн. мн. taje, -ů книж. поет. тайна: **vniknout do ~ů přírody** проникна в тайните на природата; **zasvěcovat někoho do ~ů řemesla** посвещавам някого в тайните на занаята **tajemně нар.** тайнствено, загадъчно **tajemnick|ý, -á, -é** секретарски **tajemnic|e, -e ж.** секретарка **tajemník, -a м.** секретар: **osobní ~** личен секретар; **vědecký ~ ústavu** научен секретар на институт; **redakční ~** отговорен секретар на редакция; **státní ~ USA** държавен секретар на САЩ **tajemnost, -i ж.** тайнственост, загадъчност **tajemnůstkář, tajemnůstkářka, tajemnůstkářský, tajemnůstkářství вж. tajnůstkář, tajnůstkářka, tajnůstkářský, tajnůstkářství** **tajemn|ý, -á, -é** тайнствен, загадъчен **tajemstv|í, -í ср.** тайна, секрет: **zachovat ~í** запазя тайна; **listovní ~í** тайна на кореспонденцията; **zpovědní ~í рел.** тайна на изповедта; **prozradit ~í** издам тайна; **není žádné ~í, že...** не е тайна, че...; **řici jako ~í** кажа под секрет; **nemám před vámi žádné ~í** не крия нищо от вас, нямам тайни от вас; **úřední ~í** служебна тайна; **výrobní ~í** производствена тайна; **vojenské ~í** военна тайна; **~í úspěchu** тайната на успеха; **veřejné ~í** публична тайна; **dělat s něčím ~í** крия нещо **tajenk|a, -y ж. в съчет.** кřížovka s ~ou кръстословица със зашифрована (в нея) фраза **tajfun, -u м. геогр. метеор.** тайфун **tajg|a, -y ж. геогр.** тайга **tajlit, -ím нескв. 1. (co; co před kým; komu) книж.** тая, крия (нещо от някого): **~it své úmysly** пазя в тайна намеренията си; **nic si ne~ili** не криеха нищо, нямаха тайни един от друг; **~it pláč** сподавям плача си; **~í zklamání** крие разочарованието си 2. *в съчет.* **~it dech** затаявам, тая, притаявам дъх **tajlit se, -ím се нескв. (s čím, čím) книж.** тая, крия (нещо): **ne~it se se svými názory** не крия възгледите си; **ne~it (svou) radost** не крия радостта си **tajl|e, taill|e, -e ж. разг.** талия **tajně нар.** тайно, потайно, секретно, скрито, скришом: **vídali se zřídka a ~** виждаха се рядко и скришом; **~ kouřit** пуша скришом; **~ si něco přát** тайно (си) пожелавам нещо; **~ hlasovat** избирам с тайно гласуване

дълго; **nemoc se ~ne už od zimy** болестта се влищва; **lokte** *експр.* работата се влечи до безкрайност **tahoun, -a м.** 1. теглач; впрегатно, работно до-биче 2. *експр.* работяга **tachometr, -u м. техн.** тахометър, скоростометър **taille вж. tajle**
taj, -e м. обикн. мн. taje, -ů книж. поет. тайна: **vniknout do ~ů přírody** проникна в тайните на природата; **zasvěcovat někoho do ~ů řemesla** посвещавам някого в тайните на занаята **tajemně нар.** тайнствено, загадъчно **tajemnick|ý, -á, -é** секретарски **tajemnic|e, -e ж.** секретарка **tajemník, -a м.** секретар: **osobní ~** личен секретар; **vědecký ~ ústavu** научен секретар на институт; **redakční ~** отговорен секретар на редакция; **státní ~ USA** държавен секретар на САЩ **tajemnost, -i ж.** тайнственост, загадъчност **tajemnůstkář, tajemnůstkářka, tajemnůstkářský, tajemnůstkářství вж. tajnůstkář, tajnůstkářka, tajnůstkářský, tajnůstkářství** **tajemn|ý, -á, -é** тайнствен, загадъчен **tajemstv|í, -í ср.** тайна, секрет: **zachovat ~í** запазя тайна; **listovní ~í** тайна на кореспонденцията; **zpovědní ~í рел.** тайна на изповедта; **prozradit ~í** издам тайна; **není žádné ~í, že...** не е тайна, че...; **řici jako ~í** кажа под секрет; **nemám před vámi žádné ~í** не крия нищо от вас, нямам тайни от вас; **úřední ~í** служебна тайна; **výrobní ~í** производствена тайна; **vojenské ~í** военна тайна; **~í úspěchu** тайната на успеха; **veřejné ~í** публична тайна; **dělat s něčím ~í** крия нещо **tajenk|a, -y ж. в съчет.** кřížovka s ~ou кръстословица със зашифрована (в нея) фраза **tajfun, -u м. геогр. метеор.** тайфун **tajg|a, -y ж. геогр.** тайга **tajlit, -ím нескв. 1. (co; co před kým; komu) книж.** тая, крия (нещо от някого): **~it své úmysly** пазя в тайна намеренията си; **nic si ne~ili** не криеха нищо, нямаха тайни един от друг; **~it pláč** сподавям плача си; **~í zklamání** крие разочарованието си 2. *в съчет.* **~it dech** затаявам, тая, притаявам дъх **tajlit se, -ím се нескв. (s čím, čím) книж.** тая, крия (нещо): **ne~it se se svými názory** не крия възгледите си; **ne~it (svou) radost** не крия радостта си **tajl|e, taill|e, -e ж. разг.** талия **tajně нар.** тайно, потайно, секретно, скрито, скришом: **vídali se zřídka a ~** виждаха се рядко и скришом; **~ kouřit** пуша скришом; **~ si něco přát** тайно (си) пожелавам нещо; **~ hlasovat** избирам с тайно гласуване

tak I нар. 1. така, тъй, по такъв начин: **jen** ~ просто така; **jen** ~ ~ едва-едва, с голяма мъка; **jen** ~ ~, **že neprišel pozdě** едва не закъсня, за малко да закъснее; ~ **jako** ~ и тъй (и тъй); и без това; **ať je to ~ nebo** ~ така или иначе; във всеки случай; **a ~ dále** и тъй нататък; **dobře ti** ~ така ти се пада, хак ти е; **už je to** ~ така е (*няма какво да се прави*); това е свършен факт; това е положението; ~ **zvaný** така наречени(т); **byl jsem jen** ~ бях облечен по домашному. в домашни

takový, -á, -é местоим. 1. **такъв:** ~ý je můj názor **такова** е моето мнѣние; ~é šaty bych si na sebe nevzala **не бих облякла такава рокля**; **jaká otázka, -á odpověď** **какъвто въпросъ, такъв и отговоръ**; **něco ~ého isem nečekal** **не**

сѣм очаквал такѡва нѣщо; **~ý a ~ý** єди-какѣв (си); такѣв и такѣв; **je ~ý dobrák** тѡй є такѣв (єдин) добряк; **je ~ý divný** тѡй є такѣв (єдин) стрѣнн ♦ **~ýmlo** ~~какви~~ ~~какви~~ какѣвто и да є; **ani ~ý, ani makový** такѣв єдин нїкакѣв; **jaký pán, ~ý krám** какѣвто стопанинѣт, такѡва и стѡката; **~á na mne neplatí, s ~ou na mě nechodí!** *експр.* нє на мєнє тїя номерѡ! тїя на мєнє не мї минѡват! **2. експр.** тѡлкова (*голям, силен и под.*): **mám ~ý hlad!** тѡлкова сѣм глѡден! такѡ стрѡшно сѣм изгладнѣл! **byli jsme ~í přátelé!** такїва, каквї приятели (сѡмо) бѣхмє! **~á léta byl v cizině** тѡлкова годїни бѣше в чужбїна **3. разг.** ѡколо, приближително: **~ých deset let tam nebyl** ѡколо/кѣм дѣсет годїни не є бил тѡм; їма дѣсет годїни, откѡкто не є хѡдил тѡм; **ta kniha vyšla před ~ými třemi roky** тѡзи кнїга излѣзе преди ѡколо трї годїни

takřka, takořka *нар. малко остар. книж.* такѡ да се кѡже, почтї, кажї-речї: **jsme ~ sousedi** нїє сме почтї сѣсѣди

takt, -u *м.* **1. муз.** такт: **dvoudobý, dvoučtvrteční** ~ такт двѣ чѣтверти; **tříčtvrteční** ~ такт трї чѣтверти; **čtyřčtvrteční** ~ такт чѣтири чѣтверти **2. техн.** такт: **~(u spalovacích motorů)** такт (в моторї с вѣтрешно горѣнє) **3. такт, рїтѣм:** **tleskat do ~u** рѣкоплѣскам в такт; **jít podle ~u, do ~u** вѣрвѣ в крѡк; **vyjít z ~u** обѣркам крѡчката, тѡкта; **udávat rukou** ~ отмѣрвам тѡкта с рѣкѡ **4. такт, тактїчност** (в *дѣржанє, обноску*): **člověk s ~em** тактїчен чѡвѣк; **nedostatek ~u** липса на такт; нетактїчност; **ukázat ~** проявѣ такт, тактїчност

taktak *нар.* едвѡ-едвѡ, за мѡлко, мѡлко остѡна да...; *разг.* за еднѡ(та) брѡйка

taktěz *нар. книж.* сѣщо, сѣщо такѡ

takticky [-ty-] *нар.* тактїчно, тактїчески

taktický [-ty-], **-á, -é** тактїчески: **~ý postup** тактїчески подход; **~é cvičení** *воен.* тактїческо учѣнїє

taktik [-ty-], **-a** *м.* тактїк, познавѡч на тѡктиката

taktika [-ty-], **-y** *жс. воен.* тѡктика, подход, мѣтѡди (*на борба и под.*): **vojenská ~a** воѣнна тѡктика; **obránná, útočná ~a** отбранїтелна, настѣпателна тѡктика; **vyčkávací ~a** изчаквѡтелна тѡктика

taktizovat [-ty-], **-uji/разг. -uju** *несв.* маневрїрам

taktně *нар.* тактїчно, с такт, деликатно, внимѡтелно: **chovat se ~** постѣпвам тактїчно; **~ zachovat mlčení** тактїчно си замѣлчѡ, запѡзя мѣлчанїє

taktní, -í, -í тактїчен, внимѡтелен, деликатен

taktnost, -i *жс., по-рядко takt, -u* *м.* тактїчност, такт

takto *нар. малко книж.* такѡ, по такѣв нѡчин, по слѣднїя нѡчин: **to se dělá ~** тѡвѡ се правї такѡ; **návrh zní ~** предложѣнїєтѡ є слѣднѡтѡ

takt|ovat, -uji/разг. -uju *несв. муз.* тактѡвам; дирижїрам, отмѣрвам тѡкта

taktovk|a, -y *жс. муз.* диригѣнтска пѡлка: **Česká filharmonie pod ~ou Karla Ančerla** *прен.* Чѣшката филхармонїя под диригѣнтствѡтѡ, под рѣководствѡтѡ на Карѣл Анчѣрл

taktov|ý, -á, -é тактов

taky *жс. také*

takykritik [-ty-], **-a** *м. пейор.* псѣвдокритїк, пишмѡн критик

takýs *местоим. в сѣчет.* **jakýs** ~ нѡкакѣв (си), какѣв-гѡдє, щѡ-гѡдє, неопределѣн

takyuměn|í, -í *сп. пейор.* псѣвдоизкѡство

takzvan|ý, tak zvan|ý, -á, -é, сѡкр. tzv. такѡ нарѣчен, такѡ нарѣченїят, *сѡкр. т. нар.*

takž *местоим. нар. остар. книж.* такѡ, сѣщо такѡ, в сѣчет. **jakž** ~ гѡрє-дѡлу, снѡсно, крїво-лѣво: **uměl jakž ~ česky** тѡй гѡвѡрѣше крїво-лѣво чѣшки

takže *сѡюз* такѡ чє: **přišel pozdě, ~ všechno neslyšel** тѡй закѣснѣ, такѡ чє не чѡ, не можѡ да чѡє всїчко

talár, -u *м.* **1.** мѡнтїя, тѡга (*сѣдїйска и под.*) **2. рѡсо**

talent, -u *м.* тѡлѡнт, дѡрба: **mít hudební ~** їмам музїкална дѡрба; **organizační** ~ организациѡнен тѡлѡнт; **prokázal nesporný ~** тѡй проявї безспѡрен, несѣмнѣн тѡлѡнт

talentovanost, -i *жс.* тѡлантлївѡст, надарѣност

talentovan|ý, -á, -é тѡлантлїв, даровїт, надарѣн

talián, -a/-u *м.* **1.** „талиѡн“ (*вїд колбас*) **2. Talián, -a** *остар. експр.* италиѡнец

Taliánk|a, -y *жс. остар. експр.* италиѡнка

taliánsk|ý, -á, -é *остар. експр.* италиѡнски

talíř, -e *м.* **1.** чїнїя: **hluboký, mělký** ~ дѣлбѡка, плїтка чїнїя; **porcelánový** ~ порцѣланѡва чїнїя; **snědl celý ~ polévky** тѡй изѣде цѣла чїнїя сѡпа; **země rovná jako ~** земѣ, рѡвна кѡто теп-сѡ, ~~кажї-лїжї~~ ~~кажї-лїжї~~ ♦ **mátopořad, každý den na ~i** *разг. експр.* всѣ, всѣкї дѣн му натѣкват, трїят му сѡл на главѡта за тѡвѡ

2. мн. talíř|e, -ů *муз.* чїнѣли

talíř|ek, -ku *м. умал.* чїнїйка

talisman, -u *м.* тѡлисмѡн

talmud, -u *м. рел.* тѡлмѡд

talmudist|a [-dy-], **-y** *м. рел.* тѡлмудїст

tam *нар. 1.* там: **pojďme ~** (хѡїдє) да отїдѣм тѡм; **cesta ~ a zpět** пѣт, пѣгѡване дѡтѡм и обрѡтно; ~~кѡ-зѡдѣ~~ ~~кѡ-зѡдѣ~~ ♦ **mí- síme ~ všichni** всїчки трѣбѡ да умрѣм; ~, **kde**

dávají lišky dobrou noc на края на светà, в джeндeмa; **byl ten~** тoй изчeзнa; **všechno je to~** всьчкo свършe, oтминa; **co~, to~** свършeнo e, връщaнe нямa **2. в съчeт. sem~, sem a~, sem i~** нaсàм-нaтàм (зa пoсoкa): **chodit sem~** хoдя нaсàм-нaтàм **3. в съчeт. sem~, sem a~, tu a~, tu i~** тук-тaмe (зa мьстo): **tu a~ roste tráva** тук-тaмe рaстe трeвà **4. в съчeт. sem~, tu a~** oт врeмe нa врeмe, пoнякoгa (зa врeмe): **tu a~ ho vidím** виждaм гo oт врeмe нa врeмe
tamaryšjek, -ku м. бoт. тaмaрикс, рaкитицa (Tamarix)
tambor, -a м. oстap. вoен. бaрaбàнчик
tamburaš, -e м. тaмбурьист, мaндoлиньист
tamburin|a, -y ж., пo-рядкo **tamburín, -u** м. мyз. тaмбурин (вид бaрaбaн)
tamějš|í, -í, -í тaмoшeн, мeстeн
tamhle нap. paзг. eй-тaм
tamhleten мeстoим. paзг. oнзи тaм, eй-тoзи тaм
tamhletudy нap. paзг. eй-oттaм, пpeз oнoвà мьстo
tamní|í, -í, -í мaлкo книж. тaмoшeн
tampon, -u м. мeд. тaмпoн
tampon|ovat, -uji/paзг. -uju нeсв. и св. мeд. (co) тaмпoниpaм (нeщo)
tamtam, -u м. мyз. тaмтaм
tamten, tamta, tamto мeстoим. **1.** oнзи тaм, тoзи тaм, oнзи, (x)eй-oнзи: **podej mi tamtu knihu** пoдàй ми (eй-)oнaзи книжa **2. в съчeт. tento ..., tenhle ...** тoзи ..., oнзи ...: **tento (chlapec) už chodí do školy a ~ půjde za rok** тoвà (мoмчe) вeчe хoди нa училищe, a oнoвà щe тръгнe слeд гoдинa
tamtěž нap. книж. нa същoтo мьстo, пàк тaм
tamtudy нap. oттaм, пpeз oнoвà мьстo
tancechtiv|ý, -á, -é кoйтo oбичa дa тaнцyвa; кoйтo e зaжaднъл зa тaнци; кoйтo e любитeл нa тaнцитe, гoлям тaнцoр
tancovačk|a, -y ж. paзг. oбикн. eкспp. тaнцoвa вeчepинкa, тaнцoвa зaбàвa
tanc|ovat, -uji/пазг. -uju, tanč|it, -ím нeсв. (co, s kým) тaнцyвaм (нeщo, c някoгo): **~ovat valčík** тaнцyвaм вaлc, вaлcиpaм; **celý den ~ovala při vaření** пpeн. тя цял дeн нe вдигнa глaвa oт гoт-нeщo
танцoвaтa тoй/тя и вървe пo гaйдaтa; **~ovat/po-рядкo tan-čit podle něčí noty** вървe пo гaйдaтa нa някoгo
танчир|a, -y ж. мaлкo oстap. paзг. oбикн. eкспp. тaнцyвaлнa зàлa
танčit вж. **tancovat**
tandem, -u м. тaндeм
tan|ec, -ce м. **1.** тaнц: **společenský ~ec** салoнeн тaнц; **klasický ~ec** клacичeски тaнц; **lidový ~ec** нapoдeн тaнц; **kolový ~ec** хopo; **požádat o ~ec** пoкàня нa тaнц; **vyzvat přítomné k ~ci** пo-

кàня пpисъствaщитe дa тaнцyвaт; **Dvořákovy Slovanské ~ce** „Слaвянски тaнци“ oт Двoржaк
2. eкспp. бъркoтия, сумaтoхa: **to bude ~ec!** гoлямa сумaтoхa щe имa! **ten zas dělal ~ec** тoй пàк буйствaшe
taneč|ek, -ku м. yмaл. тaнц
tanečn|í I, -í, -í ж. тaнцoв, тaнцyвaлeн: **~í večírek** тaнцoвa вeчepинкa, тaнцoвa зaбàвa; **~í sál** зàлa зa тaнци; **~í hodiny** yрoци пo тaнци; **~í mistr** учитeл пo тaнци; **~í pár** тaнцyвaщa двoйкa; **~í parket** тaнцoвa плoщàдкa, дàнcинг; **~í soubor** тaнцoв състàв, aнсàмбъл зa тaнци; **~í dvojice sport.** тaнцoвa двoйкa
tanečn|í II, -ích сaмo мн. paзг. yрoци пo тaнц, кyрс пo тaнци, шкoлa зa тaнци: **chodit do ~ích** хoдя нa yрoци пo тaнци, хoдя в шкoлa зa тaнци; **šaty do ~ích** pockля зa салoнни тaнци
tanečnice, -e ж. тaнцoркa, тaнцyвaчкa, бaлe-ринa: **revuální ~e** тaнцoркa в peвиo; (**cirkusová**) **~e na provaze** (църкoвa) въжeигpàчкa
tanečník, -a м. тaнцoр, бaлeтист: **sólový ~** co-лист oт бaлeтa
tangenciáln|í, -í, -í тaнгeнциàлeн, дoпиpàтeлeн, тaнгeнтeн
tangens нeизм. м. мaт. тaнгeнс
tangent|a, -y ж. мaт. гeoм. тaнгeнтa, дoпи-рàтeлнa (линия)
tangentoid|a, -y ж. гeoм. тaнгeнтoйдa
tangentov|ý, -á, -é в съчeт. **~á věta** мaт. тaнгeнcoвa тeopeмa
tanglo, -a cp. тaнгo: **argentinské ~o** apжeнтинcкo тaнгo
tán|í, -í cp. **1.** тoпeнe, cтoпявaнe, paзтoпявaнe, paзмpaзявaнe: **nastalo jarní ~í** нaстъпe пpo-лeтнo тoпeнe нa cнeгoвeтe **2. физ.** тoпeнe: **bod ~í** тoчкa нa тoпeнe
tanin [-ny/-ni-], **-u** м. хим. тaнин
taninov|ý [-ny/-ni-], **-á, -é** хим. тaнинoв
tank, -u **1.** вoен. тaнк: **obojživelný ~** тaнк aмфи-бия; **lehký, těžký ~** лeк, тeжък тaнк; **posádka ~u** eкипàж нa тaнк **2.** цистeрнa, peзepвoap, бидoн **3. фoтoгp.** вaничкa
tankist|a, -y м. вoен. тaнкист
tankoborník, -a м. вoен. тaнкoв изтpeбитeл
tankovac|í, -í, -í в съчeт. **~í lod'** тaнкep; **~í vůz** вaгoн-цистeрнa
tank|ovat, -uji/пазг. -uju нeсв. зapeждaм c гopивo
tankov|ý, -á, -é вoен. **1.** тaнкoв: **~ý útvar** тaнкoвa чàст; **~ý výsadek** тaнкoв дeсàнт; **~é vojsko** бpoнeтaнкoви вoйски **2. в съчeт. ~á lod'** тaнкep; **~ý vůz** вaгoн-цистeрнa
tan|out, тpeтoл. -e нeсв. книж. **1.** в съчeт. **-e na mysli** (кoтy) зaнимàвa мисълтà (нa някoгo); (някoй) мисли зa нeщo; (някoй) имa нeщo пpeдвид: **to mu stále ~ulo na mysli** тoй пo-

стоянно мислеше за това; **~ula mu na mysli jedna myšlenka** занимаваше го една мисъл; **~ulo mu na mysli něco jiného** той имаше пред вид нещо друго **2. в съчет. ~e mi před očima** нещо ми се мержелее, нещо ми се мярка

Tantal|os, Tantal|us, -a м. Тантал: **~ova muka** прен. Танталови мъки

tantiém|a [-tu-], -y ж. фин. тантиема, командировавчини пари

tantiémov|ý [-tý-], -á, -é фин. тантиёмов

ťap, řapity, řapy междум. троп-троп, туп-туп, щъпък-щъпък

ťap|at, -u/-ám, řap|at, -ám несов. експр. тропкам, тупкам, щапкам (с краченца), движа се с дребни крачки, щъпвам

ťap|at, -u/-ám несов. **1.** (kde, kam, kudy) движа се несигурно, предпазливо, опипом; вървя пипнешком (нанякъде) **2.** (v čem) действам, правя (нещо) слепешката, наслъпки, напосода **3.** лутам се

ťapavě нар. слепешката, несигурно, неувěřено, пипнешком, опипом

ťapav|ý, -á, -é неувěřен, несигурен: **~ý krok** несигурна походка

ťapavě разг. експр. стана предмет на хорски приказки

tapet|ovat, -uji/разг. -uju несов. (со) покривам, облепвам (нещо) с тапети

tapetov|ý, -á, -é тапетен

tapír, -a м. зоол. тапир (Tapirus)

ťap|ka, -y ж. разг. **1.** лапичка **2.** рядко експр. малка ръка, малък крак **3.** следã, стъпка

ťap|nout, -nu св. (kam) експр. шляпна, плясна, тропна, тупна, цапна (някъде)

ťápot|a, -y ж. експр. следã, стъпка

tár|a, -y ж. търг. фин. тãро, дãра

taras|it, -ím несов. (со) **1.** затрупвам, задръствам (нещо): **~it dopravu** задръствам (улично) движение **2.** преграждам (нещо) с натрупване; барикадирам (нещо)

tarasnic|e, -e ж. **1.** воен. гранатомет, противотанково оръжие **2.** истор. воен. оръдие (при хуситите)

tarif, -u м. тарифа: **podle ~u** по тарифата; **denní, noční ~ (za elektrický proud)** дневна, нощна тарифа (за електрически ток); **celní ~** митническа тарифа; **dopravní ~** транспортна тарифа; **železniční ~** железопътна тарифа; **mzdový ~** тарифна ставка

tarifn|í, -í, -í тарифен: **~í stupnice** икон. тарифна таблица; **~í sleva** тарифно намаление, намаление по тарифа; **~í sazba** наднична таблица, таблица за заплати

tarok, -u м. само мн. **tarok|y, -ů** картоигр. тарок (вид игра на карти)

tařic|e, -e ж. бот. цвекло (Alyssum)

tasemnic|e, -e ж. зоол. тения (Taenia, Cittotaenia)

tas|it, -ím св. (co; co na koho, proti komu) вãдя от ножница (меч срещу някого)

tařk|a, -y ж. **1.** чãнта, торбã: **cestovní ~a** пътническа чãнта; **nákupní ~a** пазãрска чãнта **2.** портфейл: **náprsní ~a** портфейл; **~a na cigarety** табакãра **3.** керемидã

tařkãř, -e м. шегобиец, веселяк, лудетина, хитрец, шмекер, мошеник, шарлатанин

tařkařic|e, -e, tařkařin|a, -y ж. експр. дяволия, лудория, хитрина, шмекерия, мошеничество, шарлатанство

tařkař|it, -ím несов. (–; s kým) лудувам; върша дяволии, лудории; шмекерувам

tařkãřsk|ý, -á, -é игрив, закачлив, немиврен: **~é kousky** дяволии, лудории, хитрини, шмекерии, мошеничества, шарлатании

tařkãřstv|í, -í ср. пãлавост, игривост, закачливост, дяволитост, шмекерлък, мошеничество, шарлатания

tařkov|ý, -á, -é керемиден

tařtičk|a, -y ж. умал. **1.** чãнтичка, торбичка **2.** готв. бãничка с плодov, зеленчуков, месен пълнеж **3.** керемидка

tãt, обикн. третол. tãje несов. топì се, разтопява се, размразява се

tãt|a, -y м. разг. **1.** тãтко, бащã: **je ~a dvou dětí** тãй е бащã на двã децã **2.** фам. „тãтко“ (обръщение на възрастна жена към съпругã и – когато имат децã)

Tatar, -a м. тãтãрин и истор.

tatarsk|ý нар. тãтãрски, по тãтãрски

tatarsk|ý, -á, -é тãтãрски: **~ý vpád** тãтãрско нашествие; **~ý biftek** готв. тãтãр бифтек; **~á omãčka** готв. сãс „тãтãр“ (майонезã с подправки)

tatarřtin|a, -y ж. тãтãрски език

tãtãř вж. **týř**

tãtířek, -ka м. умал. експр. тãтенце

tãtín|ek, -ka м. умал. експр. тãтко, тãте, тãтенце

tãtřk|a, -y м. разг. експр. тãте, тãтко

tãtovsk|ý, -á, -é бãщински, тãтковски

tãtrman, -a м. остар. нейор. пãлячо, шут, комедиãнт, фãкусник: **dělat ze sebe ~a** правя се на пãлячо

tãtrmanstv|í, -í ср. нейор. пãлячовщина, шутловщина

tautolog|ie, -ie ж. тавтология

tavb|a, -y ж. метал. топене, стопяване (на метали)

tavenin|a, -y ж. метал. разтопен метал; стопилка

taven|ý, -á, -é топен, разтопен: **~ý sýr** топенo сирене; **~ý křemen** топен кварц

tavic|í, -í, -í метал. топilen, разтãпящ, флю-

сүващ: **~í pec** топилна пещ; **~í teplota** температурата на топене, на разтопяване
tavič, -e *м. метал.* леяр, стоманолеяр, металург, работник при металургична пещ
tavidl|o, -a *ср. метал.* флюс (вещество, което улеснява разтопяването на металите)
tavírn|a, -y *ж.* 1. металургичен завод 2. леярна, леярна работилница, леярен цех
tavitelnost, -i *ж. спец.* топимост, разтопимост
taviteln|ý, -á, -é *спец.* топим, разтопим: **těžko ~é sklo** трудноразтопимо, мъчноразтопимо стъкло
tav|ít, -ím *несв. (со) техн.* топя, разтопявам, стопявам (метал и под.)
tav|ít se, обикн. третол. **-í se** *несв. техн.* топя се, разтапя се (за метал и под.)
tax|a, -y *ж.* такса
taxac|e, -e *ж.* таксация, оценка, установяване на такса
taxometr, -u *м.* таксиметър
taxi *неизм. ср., рядко м.* такси: **dodávkové ~** товарно такси
taxík, -u/-a *м. разг.* такси
taxíkář, taxikář, -e *м. разг.* шофьор на такси
tax|ovat, taxír|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со, -; разг. koho, со) спец.* оценявам, таксувам (някого, нещо), установявам такси (за някого, за нещо)
tázac|í, -í, -í *език.* въпросителен: **~í věta** въпросително изречение
tazatel, -e *м.* запитвач; човек, който пита, който задава въпрос
tazatelk|a, -y *ж.* запитвачка; жена, която пита, която задава въпрос
táž se, táž se *книж.* **táží se** *несв. (koho na со, по-рядко na koho, по чет; kam; со) малко книж.* питам, разпитвам (някого за нещо, за някого)
tázavě *нар.* въпросително: **~ se na někoho podívat** погледна някого въпросително
tázav|ý, -á, -é *ж.* въпросителен, питащ: **~ý pohled** въпросителен поглед
tažen|í, -í *ср.* поход, настъпление: **křížácké ~í** кръстоносен поход; **fejtonistické ~í** *експр.* **фитонистично** **hýpání** *разг.* намирам се в агония, в последно издишване съм
tažn|ý, -á, -é 1. впрегътен; който превозва; теглителен: **~ý kůň** впрегътен кон, работен кон; **~ý dobytek** впрегътен, работен добитък; **~á síla** *физ.* теглителна сила 2. прелетен: **~ý pták** прелетна птица
té, thé [té] *ср. неизм. остар.* чай
team *вж. tým*
teatrálně *нар. книж. пейор.* театрално

teatrál|n|í, -í, -í *книж. пейор.* театрален: **~í gesto** театрален жест
teatrálnost, -i *ж. книж. пейор.* театралност
těbůh *междум. грубо* 1. здравей, здравсти 2. ха сега де! ама че работа: **no ~, tohle si odnese** сега я втасахме, тоя път няма да ни се разминие
téci, разг. téct, týct, обикн. третол. teče *несв.* теч: **řeka teče údolím** реката тече през долината; **teče mu z nosu krev** от носа му тече кръв
♦ **tečemi(voda)dobota** *книж. спец.* **течени(вода)добота** чепикът, намирам се в затруднено положение; **ještě mu teče mléko po bradě** *разг.* той има още мляко по устата; **z cizího krev neteče** на чужд гръб и стъ тояги са малко; **tečou mu nervy** *жарг.* нервите му не издържат
tečka, -y *ж. точка* ♦ **udělat z něč|o uct|u** *ж.* **udělat z něč|o uct|u** точка, сложа край на нещо
tečkovane *нар.* пунктирано, на точки
tečkován|ý, -á, -é *ж.* пунктиран; който е на точки: **~é šaty** рокля на капки, на точки; **~á čára** пунктирана линия
tečk|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со)* пунктирам (нещо), нанасям пунктър (на нещо)
tečkov|ý, -á, -é *ж.* точков
tečn|a, -y *ж. геом.* тангента, допирателна
ted', разг. ted'ka, ted'ko *нар.* **se na to dívám jinak** сега гледам на това другояче; **počkejte, ~ nemám čas** почакайте, сега нямам време; **musí se udělat hned** ~ това трябва да се направи веднага; **co ~?** ами сега? (какво да правим)? ~ **(a)nebo nikdy** сега или никога; **až do ~, do ted'ka** *разг.* досега; **od ted'ka** *разг.* отсегга (нататък)
tedy I, разг. teda II *сюз* следователно, и така, значи, така че: **mlčí, ~ souhlasí** той мълчи, следователно, значи е съгласен; **nic neví, ať ~ mlčí** той нищо не знае, така че да мълчи
tedy II, разг. teda II *част.* 1. значи: **tak je to ~!** такава била значи работата! 2. ама: **to je ~ nesmysl!** ама че глупост!
tehdejší|í, -í *ж.* тогавашен
tehdy, разг. tehda *нар.* тогава, по това време
těhotensk|ý, -á, -é *ж.* който се отнася до бременност: **~é potíže** неразположение при бременност; **~é šaty** рокля за бременна (жена)
těhotenstv|í, -í *ср. мед.* бременност: **rizikové ~í** патологична бременност; **mimoděložní ~í** извънматочна бременност
těhotn|á, -é *ж.* бременна жена
těhotn|ý, обикн. само ж. -á *ж.* бременна
technickohospodářsk|ý [-пу-], **-á, -é** *ж.* технико-икономически
technickoinženýrsk|ý [-пу-], **-á, -é** *ж.* технико-инженерен

technickoorganizační [-ny-], -á, -é технико-организационен

technickoprůmyslový [-ny-], -á, -é технико-промышлен

technicky [-ny-] *нар.* технически, в техническо отношение: ~ **vyspělá země** развита, напреднала в техническо отношение страна; ~ **zaměřené školství** образование, ориентирано към техниката; **domácí mužstvo bylo ~ lepší** отборът на домакините беше технически по-добър

technický [-ny-], -á, -é технически: ~ý **pokrok** технически прогрес; **vysoká škola ~á** висш технически институт; технически университет; политехника; ~é **kreslení** *спец.* техническо чертане; ~á **kontrola** технически контрол; ~á **zkouška (motorového vozidla)** технически преглед (на моторно превозно средство); ~é **plodiny** *спец.* технически култури; ~é **železo, sklo** *спец.* техническо желязо, стъкло; **z ~ých důvodů** по технически причини

technická [-ny-], -y *жс.* 1. техника, жена-техник 2. студентка във висш технически институт

technik [-ny-], -a *м.* 1. техник: **stavební** ~ строителен техник; **důlní** ~ минен техник; **televizní** ~ телевизионен техник; **zubní** ~ зъботехник 2. студент във висш технически институт

technika [-ny-], -y *жс.* 1. техника: **rozvoj vědy a ~y** развой на науката и техниката; **sdělovací ~a** съобщителна техника; **raketová ~a** ракетна техника; **měřicí ~a** измервателна техника; **bojová ~a** *воен.* бойна техника; **osvojit si ~u** овладява техниката; **nová ~a sváření** нова техника на заваряване 2. технически университет; висш технически институт; политехника

technizace [-ny-], -e *жс.* технизация

technizovat [-ny-], -uji/*разг.* -uju *несв. и св. (со)* внедрявам/внедря техника

technokracie, -e *жс.* технокрация

technolog, -a *м.* технолог

technologicky *нар.* технологично, технологически

technologický, -á, -é технологичен, технологически

technologije, -e *жс.* технология: ~e **výroby** технология на производство; **zavést novou ~i** внедря нова технология

technoložka, -y *жс.* техноложка, жена-технолог

techtle, -ů *м. и -í жс.* само *мн. обикн. им. и вин. в съчет.* ~e **mechtle** *разг. експр.* шұшу-мұшу, машинация, интриги: **má s ním ~e mechtle** *разг. експр.* има си тя нещо с него

tein, -u *м. хим.* тейн

teismus, theismus *вжс.* teismus

teista, -y *м. филос.* тейст

teistický [-ty-], -á, -é теистичен

teizm|us, teism|us [-zm-], -u *м. филос.* теизъм

těkat, -ám *несв.* 1. (*kudy, kde*) бягам, тичам насам-натам (*без цел*): ~at **z místa na místo** сновя от място на място 2. *в съчет.* ~at **očíma, pohledem** блужда с очи; ~al **očíma** прочете му блуждаеха; **oči mu ~aly po řádcích** прочете му блуждаеха по редовете 3. *обикн. трепол.* -á *хим.* изветрява

těkavost, -i *жс.* 1. непостоянство, разсеяност 2. *хим.* летливост

těkavý, -á, -é 1. блуждаещ: ~ý **pohled** блуждаещ поглед 2. палав, непостоянен, разсеян 3. *хим.* летлив

tekoucí, -í, -í *течащ*: **byť s ~í vodou** жилище с текуща вода

tektonický [-ny-], -á, -é *геом.* тектонически, тектоничен

tektonika [-ny-], -y *жс. геол.* тектоника

tekutina, -y *жс.* течност

tekutost, -i *жс.* течно състояние

tekutý, -á, -é *спец.* течен: ~á **látka** течна маса, течно вещество; **v ~ém stavu** в течно състояние; ~á **strava** течна храна; ~ý **plyn** *физ.* течен газ, втечнен газ; ~é **palivo** *техн.* течно гориво

telátko, -a *ср.* умал. теленце

tele, -ete *ср.* телё: **chov ~at** *сел. стоп.* отглеждане на телё

kulčlo-omáza *грубо* гледа като гръмнат, гледа като ударен, гледа като телё в железница; **klanět se zlatému ~eti** *библ.* прекланям се пред златния телёц

telecí I, -í, -í *телешки*: ~í **řízek** телешки шницел

telecí II, -ího *ср.* телешко месо, телешко

telefon, -u *м.* 1. телефон: **oznámít něco ~em** съобщя нещо по телефона; **mobilní** ~ мобилен; мобилен, портативен телефон; GSM; **zavolat ~em někomu** обадя се на някого по телефона; **být na ~u** *разг. жарг.* на телефона съм 2. (телефонен) номер; телефон: **zapiš si můj ~** *разг.* запиши си моя телефон 3. *разг.* телефонен разговор: **máš tu ~** търсят те по телефона

telefonát, -u *м. обикн. канц.* телефонен разговор (*записано съобщение по телефона*)

telefonicky [-ny-] *нар.* по телефона, телефонически: **objednat něco ~** поръчам нещо по телефона; ~ **se spojit** свързва се по телефона

telefonický [-ny-], -á, -é телефонен; ~ý **hovor** телефонен разговор; ~é **spojení** телефонна връзка

telefonie [-ny-], -e *жс.* телефония, телефонно дело: **bezdrátová ~e** безжична телефония

telefonista [-ny-], -y *м.* телефонист

telefonistka [-ny-], -y *жс.* телефонистка

telefonní, -í, -í *телефонен*: ~í **přístroj** телефонен апарат; ~í **sluchátko** телефонна слушалка; ~í **budka** телефонна будка; ~í **automat** телефонен

автомат; **~í seznam** телефонен указател; **~í hovorna** телефонна кабина; **~í ústředna** телефонна централа; **~í číslo** телефонен номер; **~í linka** вътрешен телефон, вътрешен номер

telefonizace [-пу-], -е *жс.* телефонизация

telefonovat, -uji/разг. -uju *несв. (коти, s kým, kam)* телефонiram (на някого, някъде)

telefoto, -a *ср.* телефото, фототелеграма

telegraf, -u *м.* телеграф: **podat zprávu ~em** съобщя по телеграфа; **bezdrátový** ~ безжичен телеграф

telegraficky *нар.* телеграфически, по телеграфа

telegrafický, -á, -é телеграфичен, телеграфен, телеграфически: **~á zpráva, depeše** *пош.* телеграма; **~á poukázka** *пош.* телеграфен запис; **~ý sloh** *прен.* телеграфичен стил

telegrafie, -e *жс.* телеграфия, телеграфно дело: **bezdrátová ~e** безжичен телеграф

telegrafista, -y *м.* телеграфист

telegrafistka, -y *жс.* телеграфистка

telegrafní, -í, -í телеграфен, телеграфичен: **~í úřad** телеграф; **~í abeceda** *пош.* телеграфически код, морзова азбука; **~í klíč** телеграфен ключ; **~í blanket** бланка за телеграма

telegrafovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (кат, kоти со)* телеграфiram (някъде, на някого нещо)

telegram, -u *м.* телеграма: **blahopřejný** ~ поздравителна телеграма; **soustrastný** ~ съболезнователна телеграма; **ozdobný** ~ луксозна телеграма; **pilný** ~ *пош.* бърза телеграма; **bleskový** ~ *пош.* светкавична телеграма; **listovní** ~ телеграма-писмо

telekomunikace [-пу-], -е *жс. спец.* далекосъобщителни средства, връзки; телекомуникация

telekomunikační [-пу-], -í, -í далекосъобщителен, телекомуникационен

telemechanický [-пу-], -á, -é телемеханически, телемеханичен

telemechanika [-пу-], -y *жс.* телемеханика

telemetrický, -á, -é телеметричен

telemetrie, -e *жс. спец.* телеметрия, телеизмерване

teleobjektiv [-ty-/tý-], -u *м. физ.* телеобектив

teleologický, -á, -é *филос.* телеологичен, телеологически

teleologie, -e *жс. филос.* телеология

telepatický [-ty-], -á, -é телепатичен, телепатически

telepatie [-ty-], -e *жс. псих.* телепатия

teleskop, -u *м. физ.* телескоп

teleskopický, -á, -é телескопичен, телескопически, телескопски

tělesně *нар.* телесно, в телесно отношение, физически, във физическо отношение: **~ zdatný** физически здрав, телесно развит; **~ vadný**

който е с физически недостатък; **~ pracovat** работя, върша физическа работа

tělesnost, -i *жс.* 1. телесност, материалност 2. сластолубие, чувственост 3. материализъм 4. *остар.* физика, тяло

tělesný, -á, -é 1. телесен, физически: **~á konstrukce** телосложение; **~á váha** тегло (на тялото); **~á výška** височина на тялото, ръст; **~á teplota** температура на тялото; **~ý stav** физическо състояние; **~á námaha** физическо усилие; **~á vada** физически, телесен недостатък, недъг; **~ý trest** физическо наказание; **~á práce** физическа работа; **~á výchova** *физкулт. учил.* физическо възпитание, физкултура; **léčebná ~á výchova** *мед.* лечебна физкултура; **~á schránka**, **~é pozůstatky** *само мн.* телесни останки 2. плътски, полов: **~á láska** плътска любов; **~ý styk** полово сношение 3. личен: **~á stráž** лична охрана; телохранител(и)

těleslo, -a *ср.* 1. *физ. геом. мед.* тяло: **tvrdé ~o** твърдо тяло; **cizí ~o (v oku)** чуждо тяло (в окото); **osvětlovací ~o** осветително тяло; **~o ústředního topení** радиатор (за парно отопление); **topné ~o** калорифер; **nebeská ~a** небесни тела 2. *техн.* корпус: **~o kompresoru** корпус на компресор; **lodní ~o** корабен корпус 3. *книж.* ансамбъл, художествен колектив, състав: **pěvecké ~o** хор, певчески ансамбъл; **hudební ~o** оркестър, музикален ансамбъл; **divadelní ~o** театрална трупа, театрален ансамбъл

teletext, -u *м.* телетекст

teletina, -y *жс.* телешка кожа

teletník, -u *м.* телчарник

televize, -e *жс.* 1. телевизия: **černobílá, barevná ~e** черно-бяла, цветна телевизия; **průmyslová ~e** промишлена телевизия; **dívat se na ~i** гледам телевизия; **vystupovat v ~i** участвам в предаване по телевизията 2. телевизия (*институция*): **Česká ~e** Чешка телевизия 3. *разг.* телевизор: **koupit si ~i** купя си телевизор

televizní, -í, -í телевизионен: **~í obrazovka** телевизионен екран; **~í přijímač** телевизор, телевизионен апарат; **~í anténa** телевизионна антена; **~í obraz** телевизионна картина; **~í přenos, vysílání** телевизионно предаване; **~í přenosový vůz** подвижна телевизионна станция, подвижно телевизионно студио, телевизионна кола; **~í kamera** телевизионна камера; **~í studio** телевизионно студио; **~í pořad** телевизионно предаване, телевизионна програма; **~í inscenace** телевизионна постановка; **~í seriál** телевизионен сериал

televizor, -u *м.* телевизор

telex, -u *м.* телекс

těličko, -a *ср. умал.* телце

temperament, -u *м.* темперамент, нрав, при-
рода: **živý, prudký** ~ буйен темперамент; пори-

вист характер; **to neodpovídalo jeho ~u** това не отговаряше на неговия темперамент
temperamentně нар. темпераментно, живо, енергично, буйно

temperamentní, -í, -í темпераментен

temperamentnost, -i ж. темпераментност

temperatur[a] [-ura/-úra], **-y** ж. книж. обикн. спец. температура: **kolísání ~y** колебания в температурата, температурни колебания

temperovaný, -á, -é 1. муз. temperиран **2. техн.** temperиран: **~á litina** метал. temperиран чугун, ковък чугун

temperovat, -uji/разг. -uju несов. и св. **1. техн.** метал. temperирам **2. муз.** temperирам

temperový, -á, -é темперов: **~á barva** темпера, минерална боя; **~á technika** темперна техника

temp[o, -a ср. **1.** темпо, скорост, бързина: **zvýšit, zpomalit ~o** увеличи, забавя темпото; **volné, rychlé ~o** спокойно, бързо темпо; **postupovat rychlým ~em** напредвам с бързо темпо; **přijít, dostat se do ~a** вляза в темпо; **nasadit ~o** ускоря темпото; **ztratit ~o** изгубя темпото;

◆ **когда, когда, когда, когда** ◆

covat plným ~em работя с всички сили; **jít, vléci se hlemýždím ~em** вляча се, мъква се, пълзя като костенурка; носья се като народна песен **2.** загребване (при плуване): **plavec udělal několik ~ů** плувецът загреба няколко пъти

ten, toho м., **ta, té** ж., **to I, toho** ср., мн. **ti, ty, ta, rod. těch** местоим. **1.** този, тази, това, тези; разг. **тоя, тая, туй, тия: toho člověka neznám** не познавам този човек; **čí je ~ klobouk?** чия е тази шапка? чия е шапката? **tady ~ pán** (ето) този човек; **to je můj známý** това е мой познат, той е мой познат; **to je pravda** това е вярно, **правда**

те засяга това? **co na srdci, to na jazyku** каквото в душата, това и на устата; **dejme tomu, že...** да кажем, че...; да предположим, че...; **byl ~tam** той изчезна, изпарил се яко дим, офейка; **být v tom** разг. в положение съм, бременна съм **2.** онзи, онази, онова, онези; разг. **оня, оная, онуй; ония: bydlí (tam) v tom domě na rohu** той живее в онази къща на ъгъла, живее в къщата на ъгъла; **vidíš tam toho pána?** виждаш ли онзи човек? **kde jsou ty časy!** експр. къде са ония времена! къде са ония години! **3.** той, тя, то (обикн. след точка или пауза): **zeptej se ho, ~ ví všechno** попитай го, той знае всичко; **fotbal, ~ on nevynechá nikdy** разг. ако става дума за футбола, него той не пропуска никога; **pracovat, to mu moc** **много работи**

má! експр. кой като него! блазе му! добре му е на него! **~ má odehráno** неговата е свърше-

на, изпита му е песента; **komu se nelení, tomu se zelení** поговорка който не мързелува, той ще добрува **4.** употребява се вместо определителен член: **jen kdyby mě ta hlava přestala bolet!** експр. ех, да беше престанала да ме боли главата! **přivedeš taky toho svého?** разг. експр. ще доведеш ли и твоята половинка? в съчет. **jsem toho názoru, že...** аз съм на мнение, че... **5.** само **to** безл. то, това, него, го, нещо: **zabilo to dva lidi** (при това) бяха убити двама души; **v hodinách to hrklo** нещо изскърца в часовника; **dost na tom, že..., ale...** не стига, че..., ами и...; **co ty na to?** разг. какво ще кажеш за това? какво мислиш за това? ◆ **už tam to máš**

гуща ми дойде (от това); **čert aby to vzal!** дявол да го вземе! **hrom do toho (uhod')!** дявол да го вземе! **to je to celé** разг. експр. там е работата; **to je toho!** експр. пренебр. голяма работа! много важно! **jde to s ním s kopce** експр. лоша му е работата, работите му вървят зле; **do toho! do toho!** (при спортни състезания) хайде наш'те! давай, давай! **jen ven s tím!** казвай веднага! изпий го камъчето! **6.** в съчет. **čím..., tím...** колкото..., толкова (пò-)...; (колкото)..., все пò...: **čím (je) starší, tím (je) hloupější** колкото пò(вече) остарява, толкова пò(вече) оглупява; **čím dále, tím hůře** все пò-зле, все пò-лошо **7.** в съчет. **~ samý** разг. същият **8.** в съчет. **~ a ~** разг. еди кой си **9.** в съчет. **nějaký ~** разг. някой и друг: **nějakou tu korunu jsme už našetřili** вече спестихме някоя и друга крона, някой и друг лев

ten|ata, -at ср. само мн. (лòвна) мрежа, клòпка, киярм ◆ **дъгапатнòтò**

~at хва̀на се в нечий капан; **dostat někoho do svých ~at** хва̀на, уловя някого в своята клòпка

tence нар. т̀нко, с т̀нък слòй

tenčít se, обикн. **третол. -í se** несов. изтънява се, изтъня̀ва се, става т̀нък, отъня̀ва: **zásoby se ~ily** прен. запàсите намаля̀ваха, отъня̀ваха

tendenc|e, -e ж. тенденция: **pokrokové ~e** прогресивни тенденции; **vzestupná, sestupná ~e** възходяща, низходяща тенденция; **~e k zlepšení** тенденция към подобряване

tendenciózn|í, tendenciosn|í вж. **tendenční**

tendenčně нар. тенденциòзно, с тенденция: **psát ~** пиша тенденциòзно, с тенденция

tendenčn|í, -í, -í тенденциòзен, едностранчìв: **~í umění** тенденциòзно изкуство; **~í informace** тенденциòзна, едностранчìва информация; **~í výklad** тенденциòзно тълкуване, тенденциòзна интерпретация

tendenčnost, -í ж. тенденциòзност

tendr, -u м. тендер

tenhle, **tahle**, **tohle** местоим. разг. то̀зи, та̀зи, то̀ва; разг. то̀я, та̀я, туй; ей-то̀зи/то̀я, ей-та̀зи/та̀я, ей-то̀ва/туй: **líbí se mi ~ klobouk** (это) **мнѣ** **нравѣ**

ani tohle! ей-то̀ни́чко не напра̀ви за на̀с! **no tohle!** то̀ва пѣк сега̀ как̀во е? то̀ва пѣк сега̀ шо̀ за чу̀до е? мо̀ля ви се! то̀ва на как̀во при́лича!
tenhleten, разг. **tenhlecten**, **tendlecten** местоим. (это) то̀зи, (это) та̀зи, (это) то̀ва; (ей-)то̀я, (ей-)та̀я, (ей-)туй

tenis [-пу-], -u м. спорт. 1. те́нис 2. в съ́чет. **stolní** ~ те́нис на ма́са, пѣнг-по́нг

tenis|ka [-пу-], -ky ж., обикн. мн. **tenis|ky**, -ek разг. ле́ки обу́вки за те́нис, ма́рато́нки

tenisov|ý [-пу-], -á, -é те́нисов, те́нисен: ~á **raketa** раке́та за те́нис; ~ý **kurt**, **dvorec** те́нис-ко́рт; ~ý **mič** то́пка за те́нис; ~ý **turnaj** те́нис-турни́р, турни́р по те́нис

tenist|a [-пу-], -y м. те́нисист

tenistk|a [-пу-], -y ж. те́нисистка

tenkost, -i ж. тѣ́нкость, изтѣ́нченост

tenkostěnn|ý, -á, -é тѣ́нкостье́н

tenkozob|ec, -ce м. зоол. са́блѣоклѣо́н (Recurvirostra)

tenkrát, **остар.** **tenkrát** нар. 1. то́гава, по то̀ва вре́ме: ~ **jsme to nevěděli** то́гава не зна́ехме за то̀ва 2. то́гава, в (такъ́в) слѣ́чай: **všimá si ho jen ~, když...** о́бръща му вни́ма́ние са́мо в слѣ́чай, че ..., са́мо то́гава, ко́гато ...

tenk|ý, -á, -é 1. тѣ́нък, слаб: ~á **vrstva** тѣ́нък сло́й; ~ý **sešit** тѣ́нка, ма́лка тетра́дка; ~á **postava** тѣ́нка, сла́ба фи́гура; ~é **střevo** анат. тѣ́нко червѣ

♦ **má-á** (о)ма́спѣнѣсѣ́нѣ **nám tlusté do ~ého** **експр.** ра́ботата ста́ва дебе́ла 2. не́жен, тих, слаб: ~ý **hlásek** не́жно гласче́; ~é **hvízdnutí** тихичко́ подсвѣркване

tenor, -u м. муз. те́но́р (глас): **lyrický** ~ лири́чен те́но́р

tenorist|a, -y м. муз. те́но́р (пе́вец)

tenorov|ý, -á, -é муз. те́но́ров, те́но́рен

tenoučce, **tenounce** нар. тѣ́ничко, с тѣ́ничко гласче́

tenoučk|ý, **tenounk|ý**, по-рядко **tenounink|ý**, **tenoulink|ý**, -á, -é **умал. експр.** тѣ́ничтъ́к, мно́го тѣ́нък

tento I, tato, toto I местоим. 1. то̀зи, та̀зи, то̀ва: **na této straně a)** от та̀зи страна́ **б)** на та̀зи стра́ница; **na tomto místě** на то̀ва мя́сто; **za těchto okolností** при те́зи обстоя́тельства; **z tohoto hlediska** от та̀зи глѣ́дна то́чка; ~ **týden** (през) та̀зи се́дмица; **v těchto dnech** (през) те́зи днѣ; 1. **září tohoto roku** на пѣ́рви се́птември та̀зи го́дина; **do této doby a)** до то̀зи мо́мент, до-сега́ **б)** до́тогава; в съ́чет. ~ **onen**, ~ **tamten**

to světu на то̀зи свѣ́т

2. слѣ́днийт, слѣ́дната, слѣ́дното; е́то какъ́в, е́то каква́, е́то как̀во: **došli jsme k tomuto názoru** сти́гнахме до слѣ́дното ста́новище; **zvolili jsme tuto metodu** избо́рахме слѣ́дния ме́тод; **nakonec mi řekl toto** накра́я то́й ми ка́за слѣ́дното; **naše důvody jsou tyto** на́шите съобра́жения са слѣ́дните; **poskytli nám tyto důležité informace** те́ ни съобщи́ха слѣ́дните ва́жни свѣ́дения

tento II част. та́кова, та́ка: **já bych od vás ... ~ ... něco potřeboval** аз ... та́кова ... бѣх ви по́мо-
лѣ ♦ **ojá**

ма́лко та́ка

tentokrát нар. то́зи пѣ́т, в то̀зи слѣ́чай: **pro ~ ti to prominu** то̀зи пѣ́т ще ти про́стя

tentýž **вж.** **týž**

teodolit, -u м. геол. теодоли́т

teolog, -a м. теоло́г, богосло́в

teologick|ý, -á, -é теоло́жки, теоло́гичен, теоло́гически, богосло́вски: ~ý **traktát** теоло́гически тра́ктат; ~á **fakulta** богосло́вски факулте́т

teolog|e, -e ж. теоло́гия, богосло́вие

teorém, -u м. теоре́ма

teoreticky [-ту-] нар. теоре́тично, теоре́тически

teoretick|ý [-ту-], -á, -é теоре́тичен, теоре́тически:

~á **fyzika** теоре́тична фи́зика

teoretik [-ту-], -a м. теоре́тик: **literární** ~ лите-рату́ровѣд, лите́рату́рен теоре́тик, теоре́тик на лите́рату́рата

teoretiz|ovat [-ту-], -uji/разг. -uju **несв.** теоре-тизи́рам: **plané ~ování** безпло́дно теоре́тизи́ране

teorie, -e ж. тео́рия: **spojovat ~i s praxí** свѣ́рзвам тео́рията с пра́ктиката; ~e **odrazu** **филос.** тео́рия на отраже́нието; ~e **poznání** **филос.** тео́рия на позна́нието, гносеоло́гия; ~e **relativity** **физ.** тео́рия на относите́лността; ~e **pravděpodobností** **мат.** тео́рия на веро́ятно-стите; ~e **informace** тео́рия на инфо́рмацията

tep, -u м. мед. пу́лс, бѣ́ене, ту́птѣ́не, ту́пане: ~ **srdce** сѣ́рдѣ́чен пу́лс, бѣ́ене на сѣ́рце́то; **nahmatat** ~ на́пѣпам пу́лс; **slabý** ~ сла́б пу́лс; **zrychlený** ~ уско́ре́н пу́лс; **nepravidelný** ~ не́редо́вен пу́лс; а́ритмия; ~ **života** **прен. поет.** пу́лс на жи́вота

tepan|ý, -á, -é кова́н: ~é **stříbro** кова́но сере́брѣ

tep|at, -u/-ám **несв.** 1. бѣ́я, пу́лси́рам: **krev mu**

~e **ve spáncích** крѣ́вта́ пу́лси́ра в слепо́дчия-та му 2. (do čeho, co) ма́лко кни́ж. бѣ́я, у́дря́м, чу́кам (по не́що, в не́що, не́що) 3. (co) кова́, изко́вавам (не́що) 4. кни́ж. **прен. експр.** пори́цавам, бичу́вам, закле́ймывам (ня́кого, не́що): ~at **autora článku** закле́ймывам а́втор на ста́тия

tepelně нар. то́пли́нно, по о́тноше́ние на то́пли-

ната: ~ **izolovat** снабдявам/снабдя с топло-изолация; ~ **izolační** топлоизолационен

tepelný, -á, -é топлинен, термичен: ~á **vodivost** *физ.* топлопроводимост; ~á **kapacita** топло-вместимост, топлоемкост; ~é **záření** *физ.* топлоизлъчване; ~é **zpracování (kovů)** *техн.* термична обработка (на метали); ~á **energie** топлинна енергия; ~á **elektrárna** топлоелектро-централа, ТЕЦ; ~ý **zdroj** топлинен източник

tepenný, -á, -é *анат.* артериален

teplákov, -ý, -á, -é който се отнася до а̀нцуг; а̀нцугов: ~á **souprava** а̀нцуг, тренировъчен костюм; ~á **bunda** горнище на а̀нцуг

teplák, -y, -ů *м. само мн.* 1. а̀нцуг 2. спортни панталони (за тренировка)

teplárensk, -ý, -á, -é 1. който се отнася до топло-електроцентрала; тецов 2. топлофикационен

teplárn, -a, -y *ж.* топлоелектрическа централа, ТЕЦ

tepl, -at, *третол.* -á *несв.* стопля се, става топъл, сгръбя се, загръбя се (за напитка и под.)

teple *нар.* топло: ~ **se obléci** облека се топло

teplíčko *вж.* **teploučko**

tepl, -o *ср.* 1. топлина: **sluneční** ~o слънчева топлина; **živočišné** ~o животинска топлина, топлина на жив организъм; **rozpouštěcí** ~o *физ.* температура на топенето; **skupenské** ~o *физ.* скрита топлина; **specifické** ~o относителна топлоемкост, топлинен капацитет; **reakční** ~o *физ.* топлинна реакция, топлинен ефект; **odpadové** ~o *техн.* отпадъчна топлина; **uvolněné** ~o отделена топлина; **mít nohy v** ~e краката ми са на топло; **sedět v** ~e седя на топло; **vydávat, vyzářovat** ~o излъчвам топлина; **venku je 5 stupňů** ~a навън е 5 градуса над нулата; **zavírejte, uteče** ~o затваряйте, че топлото ще избяга; затваряйте да не избяга пtiчето; **rodinné** ~o *прен.* топлина на семейно огнище 2. *прен.* топлотa

teplo II *нар. предикативно* топло: **v pokoji bylo** ~ в стаята беше топло; **bylo mu střídavě** ~ a zima беше му тy топло, тy студено

teplifikace, -e *ж. техн.* топлофикация

teplokrevn, -ý, -á, -é топлокръвен: ~ý **živočich** *биол.* топлокръвно животно

teploměr, -u *м.* термометър, топлотмер: **lékařský** ~ медицински термометър; **rtuťový** ~ живачен термометър; **dát nemocnému** ~ дам, слоджа на болен термометър

teplomet, -u *м.* електрическа рефлекторна пещка, електрическа камина

teplomiln, -ý, -á, -é топлолюбив: ~á **rostlina** *бот.* топлолюбиво растение

teplota, -y *ж.* температура: **průměrná roční** ~a срѣдна годишна температура; **pokojevá** ~a

стайна температура; **tělesná** ~a телѣсна температура, температура на тялото; ~a **tání, tuhnutí, varu** *физ.* температура на топѣне, на втвърдяване, на кипѣне; ~a **klesá, stoupá** температура спада, температурата се покачва; **dostat** ~u вдигна температура; **zvýšená** ~a повишѣна температура; **srazit** ~u смѣкна температура

teplotn, -í, -í температурен: ~í **změny** температурни изменения; ~í **křivka** температурна крива, температурна диаграма; ~í **koefficient** *физ.* температурен коефициѣнт

teploučko, teplounko, teplíčko *нар. умал. експр.* топличко

tepluvod, -u *м. техн.* отоплителна инсталация; топлопровод

tepluvodn, -í, -í *техн.* топлопроводен: ~í **potrubí** трѣбопровод за парно, за водно отоплѣние; ~í **zařízení** инсталация за парно, за водно отоплѣние

teplý I, -á, -é 1. топъл: **vaří denně** ~é **večeře** той/тя всѣки ден готви топла вечеря; **našel si** ~é **místečko** *прен.* той си намѣри топло местѣнце

♦ **rozhlasit** съобщя на някого съвсѣм прясна новина 2. *прен.* топъл, сърдѣчен, ласкав, приветлив: **řící několik** ~ých **slov** кажа няколко топли, ласкави думи; ~ý **vztah** топло, сърдѣчно, приветливо отношение 3. *грубо* хомосексуален, педерастки

teplý II, -ého *жарг.* педераст, хомосексуалист

tep, -a, -y *ж.* 1. *анат.* артерия: **plícní** ~a белодробна артерия; **spánková** ~a сънна артерия; **kornatění tepen** *мед.* артериосклероза 2. *в съчет.* **dopravní** ~a комуникационно-съобщителна, транспортна артерия, магистрала

teprv, teprve *нар.* 1. едва: **ted** ~ **tomu uvěřil** едва сегa той повярва (на това); ~ **dnes jsem hotov** едва днес съм готѣв, свършвам; **je jí** ~ **dvanáct let** тя е едва на дванайсет години 2. тепърва: **musíme ji** ~ **na to připravit** тепърва трѣбва да я подготвим (за това); ~ **to uvaří** тепърва ще го сготви 3. толкова повече; а каквo остава да ...; а да не говорим за ...: **neumí hrát na klavír, a což** ~ **zpívat** не може да свири на пиано, а каквo остава за пѣенето; **hokej nemá rád a fotbal** ~ **ne** не обича хокея, а да не говорим за футболa; **to** ~ **nemohu udělat** а това пък съвсѣм не мoга да направя

tér, -u *м. разг.* катран, зифт/дзифт

terakot, -a, -y *ж. спец.* теракота

terakot, -ý, -á, -é теракoтов, теракoтен

terapeut, -a *м.* терапевт, лечител

terapeutick, -ý [-ty-], -á, -é терапевтичен

terapeutk, -a, -y *ж.* терапевтка, лечителка

terapije, -e *ж. мед.* терапия, лечение: **spánková** ~e сънна терапия; **fyzikální** ~e физиотерапия
terárium, -a *ср.* терариум
teras|a, -y *ж.* тераса
terasovitě *нар.* терасовидно, терасообразно, на тераси
terasovitý, -á, -é терасовиден, терасообразен; който е на тераси
terasov|ý, -á, -é терасен, терасов; който се отнася до тераса
tercet [-ce/-če-], -u *м. муз.* терцет
tercet|o [-ce/-če-], -a *ср. муз.* терцет
tercián, -a *м. остар.* ученик в трети гимназиален клас, третокласник
terciánk|a, -y *ж. остар.* ученичка в трети гимназиален клас, третокласничка
terci|e, -e *ж.* 1. *остар.* трети гимназиален клас 2. *муз.* терца
terč, -e *м.* 1. мишенна, прицел: **pohyblivý** ~ подвижна мишенна; **střílet do** ~e стрелям в мишенна; **zasáhnout** ~e улъча, уцеля мишенна; **být ~em posměchu** прицел на насмешки съм 2. *диск:* **sluneční** ~ слънчев диск; **návěstní** ~ сигнален диск
terčet, **terčeto** *вж.* tercet, terceto
terčov|ý, -á, -é който се отнася до мишенна
terej, -e *м. зоол.* рибояд, сұла (Sula balsama)
terén, -u *м.* терен, местност: **členitý** ~ пресечена местност; **nepřehledný** ~ закрыта местност; **schůdný**, **sjízdný** ~ достъпна, проходима местност; **pracovat v ~u** работя на открито; **filmovat v ~u** *разг.* снимам филм на открито; **zkoumat**, **zkoušet** ~ *прен.* сондирам почвата; **ovládat**, **ovládnout** ~ *прен.* владя, овладяв положението
terén|í, -í, -í който се отнася до терен; теренен: ~í **vůz**, **vozidlo** всъдход, всъдход; ~í **automobil** джип; ~í **závod** *спорт.* крос
teriér, -a *м.* териер (порода кучета)
teritoriáln|í, -í, -í териториален: ~í **požadavky** териториални претенции
teritori|um [-to/-tó-], -a *ср.* територия
těrk|a, -y *ж.* разтривалка (за стриване на ситно на различни вещества), чукалце (за хаван)
termáln|í, -í, -í термален, термичен, горещ: ~í **vody** *геол.* термални води; ~í **koupele** термални бани; ~í **kalení** *техн.* термично закаляване
termín **I**, -u *м.* срок, определена дата, термин: **určit** ~ определя срок; **prodloužit** ~ продължа срок; **přeskočit** ~ не спазя срок, пресроча; **do-držet** ~ спазя срок; ~ **už prošel** срокът вече изтече; **odevzdat práci v ~u** предам работа в срок; **před stanoveným ~em** предсрочно, преди определения срок; ~ **splatnosti** срок за изплащане; **nástupní** ~ срок за постъпване (на

работа); **náhradní** ~ допълнителна дата, допълнителен срок; **zkušební** ~ изпитателен срок, пробен срок; ~ **porodu** термин на раждане; **platební** ~ платен срок
termín **II**, -u *м. език.* термин, название: **normalizace** ~ú нормализация, нормиране, стандартизация на термини; **odborný** ~ специален термин
terminologick|ý, -á, -é *език.* терминологичен, терминологически
terminologi|e, -e *ж. език.* терминология
terminovan|ý, -á, -é насрочен; който е с определен срок, с установен срок
termin|ovat, -u|j|разг. -u|j *несв. и св. (со)* насрочвам/насроча (нещо); определям/определя срок (за нещо)
termínov|ý, -á, -é който се отнася до срок
termít, -u *м. зоол.* термит (Isoptera)
termít|í, -í, -í термитов
termítov|ý, -á, -é който се отнася до термит; термитен
termočan|ek, -ku *м. физ.* термоелемент
thermodynamick|ý, -á, -é *физ.* термодинамичен: ~é **zákony** закони на термодинамиката
termoelektrick|ý, -á, -é *физ.* термоелектрически, термоелектричен: ~é **napětí** термоелектрическо напрежение; ~ý **článek** термоелемент, термоелектрически елемент
termofor, -u *м. мед.* малко остар. термофор, грейка
termojadern|ý, -á, -é *физ.* термоядрен: ~á **reakce** термоядрена реакция
termonukleárn|í, -í, -í *физ.* термоядрен: ~í **zbraň** термоядрени оръжия; ~í **pokusy** термоядрени опити
termostat, -u *м. техн.* термостат
termostatick|ý [-ty-], -á, -é *техн.* термостатичен, термостатически
termosk|a, -y *ж.* термос
tern|o, -a *ср. остар.* три числа, тройка числа (не-~~четири~~ ~~четири~~ голям късмет, извадя късмета, удара къдравото; **to by bylo ~o!** това вече ще бъде късмет!
teror, -u *м.* терор
terorist|a, -y *м.* терорист
teroristk|a, -y *ж.* терористка
terroristick|ý [-ty-], -á, -é терористичен
terrorizm|us, **terrorism|us** [-iz-], -u *м.* тероризъм
terroriz|ovat, -u|j|разг. -u|j *несв. (кого)* тероризирам (някого)
térov|ý, -á, -é катранен, дзифтов, смолен: ~ý **papír** насмолена, дзифтова хартия (за покрив)
terpentýn, -u *м.* терпентин
terpentýnov|ý, -á, -é терпентинен, терпентинов
terylén, -u *м.* терилен (синтетично влакно)

terylénov|ý, -á, -é терилéнов; кóйто е от терилéн
tesák, -u м. 1. кúчешки зъб (*на животно*) 2. лов-
джийски нòж

tesář дърводелец

kulj

kde nechal ~ díru! измýтай се! изчезвай! изпа-
рявай се! дим да те няма! **i mistr ~ se utne**
разг. всéки мòже да сгрешí; и мáйсторът не è
безгрешен

tesařík, -a м. 300 л. дървояд (*бръмбар*) (Ergates):
~ **kozlík** бръмбар-сечко (Monochamus)

tesařin|a, -y ж. *разг.* дърводелство, дюлгёрство,
дърводелски занаят

tesař|it, -ím нескв. дюлгёрствам, дърводелствам,
занимавам се с дърводелство

tesařsk|ý, -á, -é дърводелски, дюлгёрски: ~ **é**
řemeslo дърводелски занаят

tesařstv|í, -í ср. дърводелство, дюлгёрство, дър-
воделски занаят

tesat, tešu/tesám нескв. (со) 1. тесам, дялам (*нещо*)
2. вая, издълбавам (*нещо в камък*)

tesil, -u м. тесил (*синтетично влакно*)

tesilov|ý, -á, -é тесíлов; кóйто е от тесíл

tesklivě нар. *книж.* унíло, скрѣбно, тѣжно, мъ-
чително

tesklivost, tesknost, -i ж. *книж.* унíлост, скрѣб,
тъга, печал

teskliv|ý, -á, -é *книж.* унíл, скрѣбен, тѣжен,
мъчителен, печален

teskně нар. скрѣбно, тѣжно, унíло

teskn|it, -ím нескв. (по кот, по чет) тѣгувам,
копнѣя, изпитвам мѣка (*по някого, по нещо*);
мѣчно ми е (*за някого, за нещо*): ~ **it po ženě,**
po dětech тѣгувам за женá си, за децáта си

teskno нар. *предикативно* *книж.* тѣжно, тѣ-
жовно, скрѣбно, мъчително, печално: **bylo mi**
(po něm) ~ тѣжно, мѣчно ми бѣше (*за него*)

tesknost *вж.* **tesklivost**

tesknot|a, -y ж. *книж.* унíлост, тъга, печал,
мѣка по нѣщо

teskn|ý, -á, -é тѣжен, тѣжòвен, печален, скрѣбен,
мъчителен, унíл

těsně нар. 1. тѣсно, плѣтно, отблízо: ~ **se k ně-**
komu přitisknout притýсна се плѣтно към ня-
кого; ~ **přiléhající kabát** палтò, опѣнато плѣтно
по тѣлото; **na policičce byly ~ narovnány knihy**
на полицáта ýмаше кнѣги, наредѣни плѣтно
еднá до дрýга; ~ **souviset (s něčím)** тѣсно сѣм
свѣрзан (*с нѣщо*); **výpovědi svědků do sebe ~**
zapadají показáнията на свидѣтелите сѣвпá-
дат; ~ **s někým spolupracovat** *прен.* отблízо
си сѣтрýднича с някого; ~ **k někomu přilnout**
прен. силно се привѣржа към някого 2. непо-
средствено (*пред, зад, до, към и др. предлози*
за място): ~ **u někoho, u něčeho** сѣвсѣм блíz-
зо, непосредствено до някого, до нѣщо; ~ **u**

zdi досамí стенáта; **auto zastavilo ~ u domu**
колáта спрý до самáта кýща; **seděli ~ vedle**
sebe тѣ седýха непосредствено, плѣтно едín
до дрýг; **připlout ~ k lodi** доплáвам (*непосред-*
ствено) до самíя кòраб; **stála ~ za ním** тý
стоѣше тòчно зад нѣго 3. непосредствено (*пре-*
ди, след и др. предлози за време): ~ **před kon-**
cem непосредствено преди крýя; ~ **před vál-**
kou непосредствено преди войнáта, в самòто
навечѣрие на войнáта; ~ **před vánocemi** тòчно
преди Кòледа(та); ~ **po svatbě** веднáга, непо-
средствено след свáтбата; ~ **po mém odchodu**
веднáга слѣд като си отíдох 4. *в сѣчет.* ~ **vyhrát**
спорт. спечѣля с минимáлно предíмство (*в*
результата); ~ **zvítězit na body спорт.** победý
по тòчки с минимáлно предíмство

těsně|í, -í ср. *техн.* уплътнѣние, уплътнител,
уплътняване, набýвка

těsnic|í, -í, -í *техн.* уплътнителен, уплътняващ:
~ **í kroužek** уплътнителен прѣстен

těsn|it, -ím нескв. 1. (со) уплътнявам (*нещо*) 2. при-
лѣпвам, прилýгам: **ventil dobře ~í** вентíлтý
добрѣ прилѣпва, прилýга

těsnopis, -u м. стеногрáфия

těsnopis|ec, -ce м. стеногрáф

těsnopisn|ý, -á, -é стеногрáфски: ~ **ý znak** стено-
грáфска сýгла; ~ **ý záznam** стеногрáфски зáпис

těsnost, -i ж. 1. теснòтá 2. плѣтност

těsn|ý, -á, -é 1. тесен (*противопол.* ширòк): ~ **é**
šaty тýсна рòкля; ~ **é boty** тесни обýвки 2. не-
посредствен, блízък: **v ~ém sousedství** в блíz-
ко сѣседство; **v ~é souvislosti (s něčím)** в тýс-
на, в непосредствена врýзка (*с нѣщо*); ~ **á spo-**
lupráce *прен.* тýсно, блízко сѣтрýдничество
3. незначителен: ~ **ý poměr branek спорт.** не-
значителна гòлова рáзлика; ~ **é vítězství, ~á po-**
rážka спорт. побѣда, зàгуба с минимáлна
рáзлика

test, -u м. тест

testament, -u м. *остар.* завещáние

těst|o, -a ср. тестò: **zadělávat, mísit ~o** мѣся,
замѣсвам тестò; **kynuté ~o** тестò с мая; **líst-**
kové *остар.* *книж.* **jsou z jiného ~a**
разг. тѣ са от едín дòл дрѣнки, от еднò тестò
са замѣсени; **je z jiného ~a** *разг.* тòй/тý е (*за-*
мѣсен/а) от дрýго тестò

test|ovat, -uji/разг. -uju нескв. тестýвам, из-
вѣршвам тѣст, подлáгам на тѣст

těstov|na, -ny ж., обикн. мн. **těstov|ny, -n** те-
стѣни издѣлия

těstovit|ý, -á, -é тѣстообрáзен

těstov|ý, -á, -é тѣстѣн; кóйто е от тестò

těsn|ý, -á, -é *в сѣчет.*

~jablka

гòли обещáния; **krmit někoho ~ými jablky**
залѣгвам някого с обещáния

těšitel, -e м. утешитель

těšitelk|a, -y жс. утешителька

těš|it, -ím несов. 1. (koho – вин. čím) утешавам (някого с нещо): **~it přítele v jeho zármutku** утешавам приятел в скръбта му 2. (koho – вин.) успокоявам (някого): **~it plačící dítě** успокоявам плачещо дете 3. *третол.* -í (koho – вин.) теши, радва (някого), доставя удоволствие (на някого): **práce, četba ho ~í** работата, четенето му доставя удоволствие; **~í mě tvůj úspěch** твоят успех ме радва, радвам се на твоя успех; **nic mě tu ne~í** експр. тук нищо не ме радва, тук всичко ми е криво; **to mě ~í** това ме радва; **~í mě** приятно ми е (при запознаване)

těš|it se, -ím се несов. 1. (na koho, na co) очаквам с радостно нетърпение (някого, нещо); радвам се при мисълта (за нещо): **~it se na prázdniny** очаквам с нетърпение ваканцията; **jen se těš!** ирон. ще видиш какво те чака! (заплашително) 2. (z koho, z čeho) радвам се (на някого, на нещо): **~it se z úspěchu** радвам се на успех 3. (čím) утешавам се (с нещо): **~it se klamnou nadějí** утешавам се с лъжлива надежда 4. *книж.* (čemu) радвам се (на нещо); ползвам се (с нещо): **~it se dobrému zdraví** радвам се на добро здраве; **~it se úctě, důvěře** ползвам се с уважение, с доверие

tet|a, -y жс. 1. леля, лелка 2. вуйна 3. стринка

tetan, **tetan|us**, -u м. мед. тетанус

tetanov|ý, -á, -é тетанусов; който се отнася до тетанус

tetel|it se, -ím се несов. (čím) трептя, треперя (от нещо): **~it se zimou, strachy** треперя от студ, от страх; **vzduch se ~í žárem** във въздуха трепти мараня

tetič|k|a, **tetink|a**, -y жс. експр. умал. 1. леличка, лелка 2. вуйничка 3. стринчица

tětiv|a, -y жс. тетива

tetk|a, -y жс. експр. умал. 1. тетка, лелка, стринка, вуйна 2. *нейор.* сваха, сплётница

tetován|í, -í ср. татуировка, татуиране

tetovan|ý, -á, -é татуиран

tet|ovat, -uji/разг. -uju несов. (koho, co) татуирам (някого, нещо)

tetraedr, -u м. геом. тетраедър

tetralog|ie, -e жс. лит. тетралогия

tetřev, -a м. зоол. глухар, див петёл (Tetrao urogallus)

tetřev|í, -í, -í който се отнася до глухар; глухаров: **~í slepice** женски глухар, дива кокошка

tetřív|ek, -ka м. зоол. тетрев (Zygurus tetricus)

texas|ky, -ek жс. само мн. ковбойски панталони; джинси, дънки

text, -u м. текст

textář, -e м. автор на текст(ове)

textil [-tyl], -u м. 1. текстил 2. *разг.* текстилна промишленост: **pracoval v ~u** той работеше в текстилната промишленост

textilačk|a, **textilářk|a** [-tyl-], -y жс. *разг.* текстилка

textilák, -a, **textilář** [-tyl-], -e м. *разг.* текстилец

textil|ie [-ty-/-tý-], -e жс., обикн. мн. **textil|ie**, -í *сбир.* текстил, текстилни изделия

textilk|a [-tyl-], -y жс. *разг.* текстилна фабрика

textil|ní [-tyl-], -ní, -ní, *по-рядко* **textil|ový** [-tyl-],

-ová, -ové текстилен: **~ní průmysl** текстилна промишленост; **~ní surovina** текстилна суровина; **~ní rostliny** влакнодајни растения; **~ní výrobky** текстилни изделия; **~ní zboží** текстилни стоки; **~ní prodejna** магазин за текстил; **~ní dělník** текстилец, текстилен работник; **~ní továrna** текстилна фабрика; **~ové střevíce** платнени обувки

textilnictv|í [-tyl-], -í ср. текстилна промишленост

textolog, -a м. тестолог

textologick|ý, -á, -é текстологичен, текстоложки

textolog|ie, -e жс. текстология

textov|ý, -á, -é текстов; който се отнася до текст:

~á úprava обработка на текст; **~á část knihy**

текст на книга; **~á kritika** *език. лит.* критика

на текста; **~á zkouška** *театр.* репетиция на маса

textuáln|í, -í, -í текстуален

tezaur|ovat, -uji/разг. -uju несов. (co) *икон.* тезаврирам, включвам (нещо) в тезаурус

tezaur|us, -u м. тезаурус, пълен речник

tez|e, -e жс. теза, тезис: **vyvrátit ~í** опровергавя теза

těž *част. книж.* също, и: **to platí ~ o vás** това важи и за вас; **vztahuje se to ~ na tebe** това те засяга и тебе

těžař, -e м. 1. работник, човек, който разработва мина; добивник 2. *остар.* собственик на мина

těžařsk|ý, -á, -é рудодобивен: **~á společnost** рудодобивна компания; **~ý průmysl** рудодобивна промишленост

těžb|a, -y жс. 1. добив (*количество*): **denní ~a** дневен добив; **roční ~a** годишен добив 2. добив, добиване, разработка, експлоатация: **~a uhlí** въгледобив; **~a nafty** нефтодобив; **~a dřeva** дърводобив; **povrchová ~a** експлоатация на открит рудник

těžce нар. 1. тежко, с голяма тежест: **~ dopadnout na zem** падна тежко на земята 2. тежко, силно, много: **~ nemocný člověk** тежко болен човек; **~ se provinít** провиня се тежко 3. трудно: **~ stravitelné jídlo** трудносмилаемо ястие; **~ vydělané peníze** трудно спечелени пари; **~ chápe** той/тя трудно схваща; **~ srozumitelný** трудно-

разбираем; ~ **rozpustné látky** тръдноразтворими вещества
těžební[-í, -í] минно добивен; който се отнася до добив: ~ **í kapacita dolu** (добивен) капацитет на мина; ~ **í metody** методи за добив, добивни методи; ~ **í plán** план за добив
těžen[-í, -í] ср. минно добиване, извличане
těžisk[-o, -a] ср. книж. център на тежестта
těžiště[-ě, -ě] ср. физ. център на тежестта
těž[-it, -ím] неск. 1. добивам, копая: ~ **it uhlí** добивам, копая въглища 2. експлоатирам, работвам: ~ **it přírodní bohatství** експлоатирам природни богатства 3. (со з чехо) ползвам се (от нещо); извличам полза, изгода (от нещо): ~ **it ze svých zkušeností** ползвам се от опита си, извличам полза от опита си 4. (з кохо, з чехо) възползвам се (от някого, от нещо); използвам (някого, нещо): ~ **it ze situace** възползвам се от положението; ~ **it z něčí lehkomyslnosti** използвам нечие лекомислие
těžít[-k]o, -a ср. прес-папиер (тежък предмет от бронз, мрамор и под. за притискане на книжа)
těživ[-ec, -ce] м. минер. барит, бариер сулфат
těživ[-o, -a] ср. минно добита руда, добити ползени изкопавани
těžko нар. 1. тежко, трудно, мъчно: ~ **chápe** той/тя трудно схваща; **matematika mu jde** ~ математиката му върви трудно; ~ **řící** трудно е да се каже; ~ **dostupný materiál** трудно достъпен материал; ~ **stravitelný** трудноосмилаем; ~ **srozumitelná slova** трудно разбираеми думи; ~ **rozpustné látky** трудно разтворими вещества; ~ **něco snášet** тежко понасям нещци **hůl** ~ смъла, трудно, едва-едва, горе-долу, криво-ляво; **je mi ~ od žaludku** тежко ми е на стомаха 2. едва ли, надали, съмнително: **to půjde** ~ това едва ли ще стане, това едва ли ще се уреди
těžkomyslnost[-i] ж. меланхолия, угнетено състояние (на духа), уныние
těžkomyslně нар. меланхолично, угнетено, уныло
těžkomyslný[-á, -é] меланхоличен, угнетен, уныл
těžkoodě[-ec, -ce] истор. войник в броня, тежковъоръжен войник, хоплит
těžkopádně нар. тромаво, недодялано, непохватно: ~ **se pohybovat** движа се тромаво; ~ **se vyjadřovat** изразявам се недодялано
těžkopádnost[-i] ж. тромавост, недодяланост, непохватност; ~ **řeči** тромавост на речта; ~ **staveb** неугледност, недодяланост на сгради
těžkopádný[-á, -é] тромав, грубоват, недодялан, непохватен, неповратлив: ~ **á chůze** тромав походка; ~ **á postava** грубовата фигура; ~ **ý překlad** недодялан, тромав превод; ~ **ý sloh**

тромав стил; **administrativa je ~á** администрацията е неповратлива; **je ~ý** той бавно съобразява, бавно мисли

těžkost[-i] ж. 1. тежина, тежест: ~ **kovu** тежина на метал 2. тежест, степен на трудност: ~ **zranění** сериозност на нараняване; **platy podle ~i práce** заплати според трудността на работата; ~ **závodu** трудност на състезание 3. обикн. мн. **těžkost**[-i, -í] трудности, затруднения, мъчнотия, мъчнотии: **zásobovací ~i** трудности в снабдяване; **peněžní ~i** парични затруднения; **narážet na ~i** натъквам се на трудности; **dělat někomu ~i** създавам на някого затруднения; **překonat počáteční ~i** преодоля начални трудности; **mít ~i** имам затруднения, имам проблеми

těžkotonažn[-í, -í] ж. п. тежкотонажен: ~ **í vlak** тежкотонажен влак

těžklý[-á, -é] 1. тежък, нелък (в тегловно отношение): ~ **ý náklad** тежък товар; ~ **ý kufr** тежък кюфар; ~ **ý průmysl** тежка промишленост; ~ **ý vodík** хим. физ. тежък водород; ~ **á voda** хим. физ. тежка вода; ~ **é dělostřelectvo** воен. тежка артилерия; ~ **ý kulomet** воен. тежка картечница; ~ **á atletika** спорт. тежка атлетика; ~ **á váha** спорт. тежка категория; ~ **ý krok** тежка крачка, тежка стъпка, тежка походка; **jak je těžké** ▶ **nám**

това много го тревожи, безпокой; това му създава големи грижи; **nedělej si z toho ~ou hlavu** не се тревожи за това; **měl ~é nohy** краката му бяха натежали; той залиташе, едва вървеше; **měl ~á víčka** клепачите му бяха натежали; беше много сънен; страшно му се спеше; **měl ~ý jazyk** езикът му беше натежал; езикът му едва се превърташе; той фъфлеше (беше пиян) 2. прен. тежък, нелък, нелесен: ~ **á strava** тежка храна, трудноосмилаема храна; ~ **ý vzduch** тежък, спарен въздух; ~ **ý případ** тежък случай; ~ **ý život** тежък живот; **klást ~é podmínky** поставям тежки условия; **prošel ~ými zkouškami** той премина през тежки изпитания ▶ **dlouhý**

нещо с натежало сърце 3. тежък, сериозен, голям: ~ **á nemoc** тежка болест; ~ **ý zločin** тежко престъпление; ~ **ý trest** тежко наказание; ~ **ý úraz** тежка контузия, тежка телесна повреда; ~ **é následky** тежки последици; ~ **á ztráta** тежка загуба; ~ **á práce** тежък труд; ~ **á rána osudu** тежък удар на съдбата; ~ **ý kuřák** прен. стра- **stný** ▶ **vkápe**
níze разг. експр. печели големи пари, печели луди пари 4. труден, тежък: ~ **á úloha** трудна, тежка задача; ~ **á doba** трудно, тежко време; ~ **á situace** трудно, тежко положение; **to je ~á**

věc трудова работа; **přežíval ~é chvíle** той преживяваше трудни, тежки моменти, трудни, тежки моменти ♦ **náhlá smrt** внезапна смърт
~ý chlebiček *прен. експр.* трудно спечелени пари; **každý začátek je ~ý** всяко начало е трудно; **je s ním ~á řeč** с него трудно можеш да се разбереш
těžn|í, -í, -í, по-рядко těžn|ý, -á, -é добивен, подемен, шахтен, извозен: **~í věž** кула на шахта; **~í jáma** подемна шахта; **~é uhlí** обикновени въглища
těžnic|e, -e ж. геом. медиана
thé *вж. té*
thema *вж. téma*
thematický, thematický, tematika *вж. tematický, tematický, tematika*
Thomas|ův [to-], -ova, -ovo в съчет. ~ova struska *метал.* томасшлак
thori|um [to-], -a ср. хим. торий (Th)
tchán, -a м. 1. тъст **2.** свекър
tchoř, -e м. зоол. пор (Gutorius purorius)
tchoř|í, -í, -í който се отнася до пор; поров
tchýn|ě, -ě ж. 1. тъща **2.** свекърва
tiár|a [ty-], -y ж. църк. тиара
tíh|a, -y ж. тежест: **prohýbat se pod ~ou něčeho** огъвам се под тежестта на нещо; **celá ~a domácnosti spočívala na ní** цялата тежест на домакинството тежеше на плещите ѝ; **přiznat se pod ~ou důkazů** *прен.* призна под натиска на доказателствата ♦ **tlak** *вж. tlak*
tíh|nout, -nu неск. (ke kоти, k щети) *книж.* ймам склонност, клоня (към някого, към нещо), влече ме (към някого, към нещо): **~nout k domovu** влече ме към дома
tíhov|ý, -á, -é физ. *обикн. в съчет.* **~é zrychlení** ускорение от силата на тежестта; **~é pole** поле на тежестта
tích|nout, -nu неск. книж. стихвам, утихвам, притихвам, замирам, замлъквам, заглъхвам: **hluk ~l** шумът утихваше; **bouře ~la** бурята заглъхваше
tích|o I, -a ср. тишина: **hrobové, mrtvé ~o** гробна, мъртва тишина; **~o před bouří** затишие пред буря; **v sále se rozhostilo ~o** в залата настъпи тишина; **uctít památku zemřelého minutou ~a** почета паметта на покойник с едноминутно мълчание
tícho II нар. предикативно тихо: **bylo ~** беше тихо, цареше тишина; **bud' ~!** тихо! мълчи!
tichost, -i ж. в съчет. **udělat něco v ~i** направя нещо тихомълком, без думи
tichošlápek, -ka м. експр. пейор. тих, потаен човек; извънредно предпазлив човек

tichoučce, tichounce, tichoučko, tichounko нар. *умал. експр.* тихичко
tichoučk|ý, tichounk|ý, -á, -é умал. експр. тихичък
tich|ý, -á, -é 1. тих: **~ý rozhovor** тих разговор; **~ý pláč** тих плач; **~é kroky** тихи стъпки **2.** тих, мълчалив, безмълвен: **~ý souhlas** мълчаливо съгласие; **~á úmluva** мълчалива уговорка ♦ **našláma** *вж. našláma*
~ý съпружките са скърани и не си говорят **3.** тих, скромен, спокоен, кротък, мирен: **vést ~ý život** водя тих живот; **~á povaha** тих, кротък, благ характер; **dítě je ~é** детето е тихо, кротко; **~ý spánek** спокоен сън; **~á svatba** тиха сватба; **~ý blázen a)** чудак; странен, чудноват човек **б)** шегов. рибар **4.** тих, потаен, прикрит: **~á nenávisť** тиха омраза; **~á dohoda** неписано съглашение; **~ý společník** *търг.* скрит съдружник ♦ **~á voda břehy mele** *поговорка* тиха вода бряг рони
tík I *междум.* обикн. в съчет. **~ tak** тик-так
tík II [tyk], -u м. мед. тик
tík|at, обикн. третол. -á неск. тиктака (за часовник)
tiket [ty-], -u м. фиш, бланка: **vyplnit ~** попълня фиш; **sázkový ~** фиш за спорт-тото
tikot, -u м. тиктакане (на часовник)
tiktak, tyktak *междум.* тик-так
tílk|o, -a ср. 1. *умал.* телце **2.** спортна фланелка
timbre *вж. témbre*
tinktur|a [ty-tu-/ty-tú-], -y ж. мед. тинктура: **jódová ~a** йодна тинктура
típ [tyr], -u м. предположен, предсказан резултат ♦ **tipovat** *вж. tipovat*
дам добра идея на някого; подсказва на някого сполучливо хрумване
típl|at, -ám неск. пипкам, писукам, пиукам (за птици)
típlec, -ce, típlek, -ku м. пипка, пипе (кокоша болест)
típ|nout, -nu св. 1. изписувам, изпиукам (за птици) **2.** в съчет. **~nout cigaretu** загася цигара
típ|ovat [ty-], -uj|разг. -uju неск. (со) експр. предпологам, предказвам (резултат при състезания): **~oval zápas na nerozhodný** той смяташе, че срещата ще завърши наравно; **~oval domácí za vítěze** според него победители щяха да станат домакините; **na kolik to ~uješ?** *прен. експр. а)* какъв ще бъде резултатът според тебе? **б) според тебе това колко струва?
típ-top [ty-] нар. разг. тип-тот
tírád|a [ty-], -y ж. тирада
tiráž [ty-], -e ж. издателско каре
tíret [ty-], -u м., tíré [ty-] ср. неизм. език. тире**

tis, -u *м. бот.* тис, тисово дърво (Taxus)

tis|eň, -ně *ж.* 1. притеснение, трудност, затруднение, недостиг: **bytová ~eň** недостиг на жилища, жилищна криза, трудни жилищни условия; **časová ~eň** недостиг на време, шахм. цайт-нот; **finanční, peněžní ~eň** парични затруднения, безпаричие, затруднено финансово положение 2. потиснатост, скръб, депресия: **padá na mě ~eň** обзема ме мъка; нещо ме потиска, гнетят; **setřásl ze sebe ~eň** той се отърси от потиснатостта си

tisíc, -e *м. числ.* хиляда: **ztráty jdou do ~ů** загубите се изчисляват в хиляди; **rozházet ~e (korun)** *експр.* изхарча, пропиля хиляди (крони); **mít ~ chutí něco říct** *експр.* сърбй ме езикът да кажа нещо; **mít ~ chutí něco udělat** *експр.* сърбят ме ръцете, ймам голямо желание да направя нещо; **~ hromů!** *експр.* дявол да ви примаме! **hromů!** *прен.* върхушката, върховете, горните десет хиляди

tisícironásobný *вж.* **tisícínásobný**

tisíc|er|ý, -á, -é *числ.* 1. който е от хиляда вида 2. хиляди: **~é myšlenky** хиляди мисли, какви ли не мисли, разни мисли; **~é díky!** хиляди благодарности!

tisíc|í, -í, -í *числ.* хиляден

tisíc|ihlav|ý, -á, -é хилядоглав

tisíc|ikilometrov|ý, -á, -é *в съчет.* **~á vzdálenost** разстояние от хиляда километра

tisíc|ikoron|a, -y *ж.* банкнота от хиляда крони

tisíc|ilet|í, -í *ср.* хилядолетие, хиляда години

tisíc|ilet|ý, -á, -é хилядолетен, хилядогодишен

tisíc|imetrov|ý, -á, -é хилядометров, дълъг хиляда метра

tisíc|in|a, -y *ж.* една хилядна, хилядна част **tisíc|inásobn|ý, -á, -é** *числ.* хиляда пъти по-голям; хилядократен

tisíc|krát *числ. нар.* хиляда пъти, хилядократно: **~ větší** хиляда пъти по-голям

tisíc|ovk|a, -y *ж. разг.* хилядарка, банкнота от хиляда крони

tisíc|ov|ý, -á, -é хиляден

tisk, -u *м.* 1. печат, печатане: **vynálezce ~u** открителят на печатането; **chyba ~u** печатна грешка; **~ z hloubky** *полигр.* дълбок печат; **~ z výšky** *полигр.* висок печат; **~ z plochy** *полигр.* плосък печат; **ofsetový ~** *полигр.* офсетов печат; **odevzdat rukopis do ~u** предам ръкопис за печат; **článek vyšel ~em v tomto čísle** статията беше отпечатана в този брой; **uveřejnit ~em** отпечатам, публикувам; **kniha je v ~u** книгата е под печат; **svoboda ~u** *юрид.* свобода на печата 2. издание: **bibliofilský ~** библиофилско издание; **starý ~** старо издание,

старопечатна книга; **vzácný ~** рядко издание

3. *събир.* печат, преса: **denní ~** ежедневен печат; **periodický ~** периодичен печат; **zahraňniční ~** чуждестранен печат; **světový ~** световна преса 4. *текст.* щампа, щамповане

tiskac|í, -í, -í печатен: **~í písmena** печатни букви

tiskárensk|ý, -á, -é печатарски, полиграфичен:

~ý zaměstnanec печатарски работник; **~ý průmysl** полиграфична промишленост

tiskárn|a, -y *ж.* 1. печатница 2. *комп.* принтер

tiskárničk|a, -y *ж.* умал. печатничка (детска играчка)

tiskař, -e *м.* 1. печатар 2. *текст.* щамповач

tiskařsk|ý, -á, -é печатарски, печатен: **~á čerň** печатна мастилка, която променя смисъла

tiskátk|o, -a *ср.* 1. печатче, щемпел (за игра)

2. бутон, копче за натискане

tisk|nout I, -nu *несв.* 1. (*koho, co*) стискам (*някого, нещо*): **~nu vám ruku** стискам ви ръката;

~nout někoho v objetí стискам някого в прегръдките си 2. (*koho, co ke komu, k čemu*) притискам (*някого, нещо към някого, към нещо*):

~nout dítě k sobě притискам дете към гърдите си; **~li se k sobě** те се притискаха един към друг

~nout II, -nu *несв.* (*co*) 1. печатам (*нещо*):

~nout knihy, noviny печатам книги, вестници

~nout jako kdyby ~ne лъже като дърт циганин;

лъже, без да му мигне окото 2. публикувам (*нещо*): **~ne pod svým jménem** той публикува под своето име, подписва се под публикациите си, публикува с името си (*противопол.* с псевдоним или анонимно) 3. *текст.* щамповам (*нещо*)

tisk|nout se, -nu se *несв.* (*ke komu, k čemu*) притискам се (*към някого, към нещо*): **dítě se ~ne k matce** детето се притиска към майка си

tiskopis, -u *м.* 1. бланка, формуляр: **vyplnit ~** попълня бланка 2. *пош.* печатно (*произведение*)

tiskovin|a, -y *ж.* 1. *пош.* печатно (*произведение*)

2. *обикн. мн.* **tiskovin|y, -n** *полигр.* печатни произведения, печатни материали: **ilegální ~y** нелегални печатни материали; **propagační ~y** пропагандни (печатни) материали

tiskov|ý, -á, -é печатен: **~á chyba** печатна грешка; **~ý arch** печатна кола; **~á agentura** телеграфна агенция; **~á kancelář** пресбюро, телеграфна агенция, агенция по печата; **Česká ~á kancelář** Чешка телеграфна агенция

tisn|ít, -ím *несв.* (*koho*) 1. притеснявам, угнетявам, безпокоя (*някого*): **samota ji ~ila** самотата я гнетеше; **~ily ho dluhy** *прен.* при-

тискаха го дългове **2.** стискам, стягам (няко-го): **kabát ho ~il** палтото го стягаше, палтото му беше тясно
tísn|it se, -ím se нескв. **1.** тълпя се, блъскам се **2.** прен. живяв натясно
tísnivě нар. тягостно, угнетяващо, потискащо, мъчително
tísniv|ý, -á, -é тягостен, угнетяващ, потискащ, мъчителен: **~é poměry** тягостни условия (на живот); **~ý nedostatek něčeho** потискащ недостиг на нещо
tíso|v|ý, -á, -é тисов; който се отнася до тисово дърво
tiše нар. тихо: **~ hvízdnout** тихо подсвирна; **byl ~** той стоеше тихо, пазеше тишина, мълчеше, не вдигаше шум; **bud' ~!** тихо! не вдигай шум! тишина! пазь тишина!
tiš|it, -ím нескв. **1.** (со) приглушавам (нещо): **~it hlas** приглушавам глас **2.** (кого, со) успокоявам, усмирявам, укротявам (някого, нещо): **~it plačící dítě** успокоявам плачещо дете; **~it bolest** успокоявам болка
tiš|it se, обикн. третол. -í se нескв. стихва, утихва: **bouře se ~í** бурята утихва
tištěn|ý, -á, -é печатен, печатан
tít, tnout, tnu св. книж. **1.** (čím do čeho, do koho, po kom) нанеся удар и под. със сабя, с брадва, с нож (върху някого, по някого) **2.** (кого – вин.) прен. остро засегна, уязвя (някого): **její slova ho řala** нейните думи го уязвиха, нараниха
♦ **titán** [ty-], **-u** м. хим. титан (Ti)
titán [ty-], **-a** м. експр. книж. титан, гигант, колос
titánov|ý [ty-], **-á, -é** хим. титанов
titánsk|ý [ty-], **-á, -é** експр. книж. титаничен, титански, колосален, гигантски
titě|ř|a, -y м. и ж. пренебр. древосък, тапичка, човече, завързак
titěrnost, -i ж. **1.** дреболия, джунджурія **2.** нещо незначително
titěrn|ý, -á, -é **1.** мъничък, дребничък **2.** дребнав, пипкав: **~á práce** пипкава работа **3.** пейор. незначителен, маловажен
titr [ty-], **-u** м. спец. титър
titrac|e [ty-], **-e** ж. хим. биол. титриране, титрация
titr|ovat [ty-], **-uji/разг. -uju** нескв. хим. биол. титрирам
titul [ty-], **-u** м. **1.** титла, звание: **udělit ~** присъдя звание; **doktorský ~** докторска титла, докторско звание; **čestný ~** почетно звание **2.** заглавие, название (на книга): **zvolit vhodný ~** подберя подходящо название; **vydat plánovaný počet ~ů** издам планирания брой заглавия **3.** в съчет. **z ~u** (čeho) на основание, по

силата на (нещо): **udělat něco z ~u své funkce** направя нещо по силата на положението си
titulárn|í [ty-], **-í, -í** **1.** **остар. книж.** титулярен
titul|ek [ty-], **-ku** м. **1.** заглавие **2.** субтитър, текст (на филм)
titulkov|ý [ty-], **-á, -é** в съчет. **~é písmo** полигр. титулен шрифт, заглавен шрифт
tituln|í [ty-], **-í, -í** **1.** заглавен; който се отнася до заглавие: **~í stránka** заглавна, титулна страница **2.** главен: **~í role** главна роля
titul|ovat [ty-], **-uji/разг. -uju** нескв. (кого – вин.) титулувам, назовавам (някого), обръщам се (към някого) с...
tíž|e, по-рядко tíž, -e ж. **1.** тежест, тегло: **ohýbat se pod ~í něčeho** огъвам се под тежестта на нещо; **přiznat se pod ~í důkazů** прен. призна под натиска на уликите **2.** физ. сила на тежестта: **zemská ~e** гравитация, земно притегляне **3.** в съчет. **k ~i** (koho, čeho) търг. в пасив (на някого, на нещо): **připsat někomu něco k ~i** задължа сметката на някого
tíž|it, -ím нескв. **1.** тежа, тегна **2.** третол. **-í** (кого – вин.) угнетява, измъчва (някого): **~í ho svědomí** мъчи го съвестта; **~í ho dluhy** измъчват го дългове; **co tě ~í?** какво те измъчва?
tíživě нар. тягосно, потискащо, угнетяващо, мъчително
tíživ|ý, -á, -é тягостен, потискащ, угнетяващ, мъчителен: **~ý pocit viny** потискащо чувство на вина
tkac|í, -í, -í тъкачен: **~í stroj** текст. тъкачна машина
tkac|dlec, -lce м. тъкач
tkadlen|a, -y ж. тъкачка
tkalc|ovat, -uji/разг. -uju нескв. тъка, занимавам се с тъкачество
tkalcovín|a, -y ж. разг. тъкачество
tkalcovn|a, -y ж. тъкачница; тъкачен цех, завод
tkalcovsk|ý, -a, -é тъкачески, тъкачен: **~ý stav** текст. (тъкачен) стан; **~ý člunek** текст. совалка
tkalcovstv|í, -í ср. тъкачество
tká|ň, -ně ж. биол. тъкан: **buněčná ~ň** клетъчна тъкан
tkanic|e, -e ж. връзка, ширит
tkaničk|a, -y ж. умал. **1.** връзчица, ширитче **2.** връзка (за обувка)
tkanín|a, -y ж. текст. тъкан
tkaniv|o, -a ср. прѣжда, материал за тъкане
tkáňov|ý, -á, -é биол. тъканен
tkan|ý, -á, -é тъкан
tkát, tkám нескв. (со) тъка, тъча (нещо)
tklivě нар. книж. трогателно, печално: **~ se loučit** трогателно се прощавам
tklivost, -i ж. книж. трогателност

tkliv|ý, -á, -é книж. трогàтелен, печàлен

tkn|out se, -u se св. (čeho) докòсна се, допра се
(до нещo): **jídla se ani netkl** тoй дaже не сè
докòсна до яденетo; **mačína slova se ho ani
netkla** прен. думите на мaйката го оставиха
безразличен

tkv[ěť, tkv[ĭť], обикн. *третол.* **-í, 3. мн. -í/-ěji**
несв. (в чет) книж. *заклучава се, крие се,*
корени се (в нещо): význam ~í v tom, že ...
значението се заключава в това, че ...; příčiny
~í hlouběji причините се крият по-дълбоко
tlačenic[e, -e ж. експр. блѣсканица, бутаница,
 тлѣкѣнѣкѣ ◆ **у[п]рав[ѣ]ж:**
оправям се във всяко положение; оправен/
оправна съм

tlačenk|a, -y ж. гомв. пача

tláčen|ý, -á, -é 1. печàтен 2. щампòсан, щам-
пòван

тлаџит, -ім *несв.* 1. (*кохо, со кам; на кохо, на со*) натискам, притискам (*някого, нешто някоде*): **~it čelo k oknu** притискам чело към прозореца; **~it na tužku** натискам молива (*при писане*); **~it někoho ke zdi** *прен. експр.* притискам някого до стената, хващам някого на тясно; **~ili na ni, aby se stěhovala** *прен. експр.* упражнявах я върху нея натиск да се изнесе 2. (*кохо, со*) тикам, бута́м (*някого, нещо*): **~it před sebou kočárek** бута́м пред себе си количка; **~it auto do garáže** бута́м кола в гараж 3. (*со*) изтисквам (*нещо*): **~it víno (z hroznů)** изтисквам вино (от грозде) 4. *тре-тол.* **-í** (*кохо – вин.*) стяга, притеснява, гнеті (*някого*): **~í ho boty** обувките го стягат; **~í ho žaludek** усеща тежест в стомаха; **~í ho na prsou** *безл.* нещо го дави в гърдите; **~í ho svědomí** *прен.* измъчват го угризения на съвест **~imá** *вншност.* **~imá** *вншност.*

ví, kde ho bota ~í znáe kďdĕ go stĕga ĉepíkŷt
tláčĭt se, -ím se несв. 1. бľŷкам се, тľупам се,
тľплĕ се: **~it se ve frontĕ** бľŷкам се на опаш-
ка; **ne~te se!** не сĕ бľŷкайте! 2. (*kam*) напĭрам,
натĭскам се (*нанякъде*): **~it se do obchodu** на-
пĭрам да вľязя в магазин; **~it se ze dvĕří** на-
тĭскам се да изľязя; **slzy se mu ~ily do oĉĭ** в
оĉĭте му напĭраха сľзľы 3. (*kat, na co*) *прен.*
експр. навярам се, натĭскам се (да заема опре-
делена длĕжност): **nikdy se nikam ne~í** тѡй
никога за нĭщо не сĕ натĭска; **~í se na jeho**
mĭsto натĭска се да заĕме мĕстото му

tlačítk|o, -a *cp.* бУТОН

tlačítkov|ý, -á, -é бутòнен

tlach, -u *м.*, *често мн.* **tlach|y**, -ũ *експр.* бръ-
щолёвене, брътвёж, приказки, сплетни, кльоки
tlachal, -a *м. експр.* бѣбрица, дѣрдѣрко, дѣрнкало
tlachalk|a, -y *ж. експр.* бѣбрица, бѣбривка

tlach|at, -ám *несв. експр.* бѣбря, брьшолѣва,
дърдоря, дрѣнкам, чѣша си езика: ~al hlou-
posti тѡй дрѣнкаше глѣпости

tlachavost, -i ж. експр. бѣбрѣвост

tlachav|ý, -á, -é *експр.* бѣбрѣв

tlak, -u м. налягане; **atmosférický** ~ физ. техн. атмосферно налягане; **barometrický** ~ барометрическо налягане; **hydrostatický** ~ хидростатично налягане; ~ **vzduchu** въздушно налягане; **krevní** ~ мед. кръвно налягане; **snížený**, **zvýšený** ~ понижено, повишено налягане; **politický**, **hospodářský** ~ политически, икономически натиск; **pod** ~em veřejného mínění под натиска на общественото мнение; **odolávat**, **podlehnout** ~u удържам, поддавам се на натиск; **oustupit** ~u отстъпя под натиск; **vyvíjet** ~ упражнявам, оказвам натиск

tlakoměr, -u m. физ. 1. барометър 2. манометър

tlakov[ý, -á, -é] напорен, натисков; който се отнася до налягане; **~á vlna** въздушна, взривна вълна (*при експлозия*); **~é svařování** техн. заваряване под налягане; **~é ložisko** техн. опорен, осов лагер; **~é potrubí** техн. напорен тръбопровод; **~á níže** метеорол. област на ниско, на понижено налягане; **~á výše** метеорол. област на високо, на повишено налягане; **~ý hrnec** тенджера под налягане

tlam|a, -y ж. муцѹна, грубо уста: **držet ~u** грубо
мълчà, затвàрям си уста̀та

tlamičk|a, -v ж. умал. муцѹнка

tlamov|ec, -ce *м. зоол.* пѣстра мряна (Haplochronis)

tlampač, -e *м.* 1. *остар.* сватòвник 2. *остар. експр.* плямпáло 3. *остар.* рядко високого-ворител, репродуктор

tlap|a, -y ж. лапа

tlap|at, -u несл. експр. 1. (до *че́хо*; *кат*; *ро́ чет*, *ро́ кот*; *па со*, *па ко́хо*) *тъпча*, *га́зя* 2. (–; *со*; *ро́ чет*) *шля́пам* (*при ходене*)

tlapičk|a, -y ж. умал. експр. лапичка

tlapk|a, -y ж. умал. експр. лапичка

tláp|nout, -nu св. експр. 1. (*do čeho; kam; ro
čet, ro kot; na so, na koho*) стѣпя, нагѣзя
(*нещо, някого; върху нещо, върху някого*)
2. (*–; со; ro чет*) шляпна (*нещо; на нещо*)
(*при ходене*)

tlápot|a, -y ж. експр. стѣпка, следà (от стѣпка)

tlen|í, -í *ср. спеч.* тлєене, гнїєне

tlesk|at, -ám неск. (коти) пляскам, ръкопляскам
(на някого), аплодирам (някого): ~at radostí
пляскам от радост

tlesk|nout, -nu *св.* плèsна: ~nout na znamení
а) плèsна по даден знак б) плèsна в знак

tleskot, -u м. пляскане, ръкопляскане, апло-
дисменти

tlusťoučk|ý, tlusťounk|ý, -á, -é умал. експр.
дебѣличьк, тлѣстичьк

тоѝтит, -ѝм *несв.* 1. (*ѝтм; со*) въртя (*нещо*): ~ит
kohoutkem въртя крѝн (*на чешма*); ~ит maso
na rožni въртя месо на шийш; ~ит piruetu въртя
се в пирует 2. (*со*) навивам, намотѝвам (*нещо*):
~ит si vlasy na natѝčky навивам си косѝта на
роѝлки; ~ит si knѝry kolem prstu засѝквам му-
стѝк, сѝча мустѝци 3. (*со*) свѝвам (*нещо*): ~ит
si cigarety свѝвам си цигѝра 4. (*со* *ке кому,*
по кот, по ѝет) обрѝшам, извѝвам (*нещо* кѝм

някого, към нещо): **~it k někomu hlavu** извивам глава към някого; **~it po někom očima** обръщам очи към някого; **~it lod' po větru** обръщам кораб по посока на вятъра **5. (co)** точка, наливаам (течност): **~it pivo do sklenic** наливаам бира в халби; **~it pivo ze sudu** точка наливна бира **6. (co)** снимам (снимка, филм и под.): **~it film** снимам филм; **~í exteriéry na zámku** той/тя снима външни сцени в замък

toč[i]t se, -ím se нескв. **1. (kolem koho, kolem čeho)** въртя се, кръжа (около някого, около нещо): **země se ~í kolem slunce** земята се върти около слънцето; **~it se před zrcadlem** въртя се пред огледалото; **~it se na místě** въртя се на едно място

točiv[ý], -á, -é въртелив, въртящ; който причинява въртене; въртящ се: **~ý pohyb** физ. въртеливо движение; **~ý moment** техн. момент на въртенето, въртящ момент

točn[ý], -ý ж. **1. геогр.** (земен) полюс **2. ж.п.** вагонообръщател, вагонообръщателна плоча

točnic[ě], -e ж. техн. обръщателно устройство, вагонообръщател

tóg[la], -y ж. тога

tok, -u м. **1.** течение: **horní, střední, dolní** ~ горно, средно, долно течение; **na horním ~ u řeky** в горното течение на реката; **podél ~u** по течението; **proti ~u** срещу течението **2. само мн. събир.** **tok[y], -ů** водни пътища, реки, ручей: **stav vody na českých tocích** ниво на водата в чешките водни пътища, реки; **regulace vodních ~ů** регулиране на нивото на водните пътища, на реките **3. прен. спец.** поток: **v ~u řeči** в потока на речта; **~ informací** информационен поток; **~ neutronů** физ. неутронен поток **4. книж. прен.**

течение, ход, развитие: **~ událostí** ход, развитие на събитията; **~ dějin** ход на историята; **život plynul obvyklým ~em** животът следваше по обичайния си ход, течеше в руслото си

tokaj, -e м. разг. токай, токайско вино

tokajsk[ý], -á, -é токайски

tokajsk[é], -ého ср. токайско вино

toklat, -ám нескв. токам (за глухар)

tolar, -u м. истор. талер

toleranc[ie], -e ж. **1.** толерантност, търпимост: **náboženská ~e** религиозна търпимост, веротърпимост **2. техн.** толеранс: **~e teploty** температурен толеранс

toleranc[n]í, -í, -í който се отнася до толерантност, до търпимост, в съчет. **~í patent** истор. указ за веротърпимостта, указ за свобода на вероизповеданието

tolerantn[ě] нар. толерантно, търпимо

tolerantn[í], -í, -í толерантен, търпим; който се отнася с търпимост

tolerantnost, -i ж. толерантност, търпимост

toler[ovat], -uji/разг. -uju нескв. (koho, co) толерирам (някого, нещо); проявявам търпимост (към някого, спрямо някого, към нещо)

tolik I местом. нар. **1.** толкова: **~ to nestojí** това не струва толкова; **dejte mi také ~** дайте и на мене толкова; **ještě jednou ~** още толкова; два пъти по толкова; **dvakrát ~** два пъти повече; **má ~ peněz, že neví co s nimi** има толкова пари, че не знае какво да ги прави **2. в съчет. ~ ... kolik** толкова..., колкото: **dám ti ~ peněz, kolik budeš chtít** ще ти дам толкова

tolik II числ. толкова: **po ~a letech** след толкова години

tolikalet[ý], -á, -é дългогодишен, толковагодишен, едиколкосигодишен

tolikanásobn[ý], tolikeronásobn[ý], -á, -é числ. който е толкова пъти по-голям, едиколкосикратен

tolikát[ý], -á, -é **1.** толковакратен, многократен, такъв по ред, еди-кой си по ред: **opakuji to už po ~é** вече толкова пъти повтарям това; **~ý případ (onemocnění)** еди-кой си по ред случай (на заболяване) **2. в съчет. ~ý a ~ý** еди-кой си (по ред): **přijedeme ~ého a ~ého** ще пристигнем на еди-кой си дата, на еди коя си число

tolikeronásobný вж. **tolikanásobný**

toliker|ý, -á, -é числ. който е толкова вида, от еди-колко си вида
tolikhle нар. (ето) толкова
toliko нар. книж. само, единствено
tolikrát(e) числ. 1. толкова пъти: ~ **jsem ti to říkal** толкова пъти съм ти казвал 2. в съчет. **kolikrát ...** ~ колкото пъти... толкова пъти
toluen [-én], -u м. хим. толуол
tomahavk, -u м. томахапка
Tomáš, -e м. в съчет. **nevěřící** ~ библ. Тома невярни
tomat, tomát, -u м., **tomat|o, tomát|o, -a** ср. в съчет. **v ~ě/v ~u** в доматен сос
tomatov|ý, tomátov|ý, -á, -é доматен: ~ý **protlak** доматено пюре; салца
tombol|a, -y жс. томбола, лотария: **vyhrát v ~e** спечеля на томбола
tón, -u м. 1. тон: **falešný** ~ фалшив тон; **udat ~ ladičkou** дам тон с камертон 2. тон, звучене, в съчет. **vážný, žertovný, vyzývavý** ~ (řeči) сериозен, шеговит, предизвикателен тон (на речта); **spodní** ~ прен. скрит смисъл 3. отгънък, тен: **bronzový ~ opálených těl** бронзов тен на обгорели от слънцето тела 4. тон, стил (на поведение), характер, бонтон: **slavnostní ~ projevu** тържествен тон на изказване; **udávat ~** прен. давам тон (за поведение, за мода и под.); диктувам мода; **společenský** ~ поведение в обществото; **pravidla dobrého ~u** правилата на добрия тон 5. сигнал: **ob-sazovací ~** спец. сигнал „заето“ (за телефон)
tonalit|a, -y жс. муз. тоналност
tonáž, -e жс. тонаж, вместимост на кораба
tonick|ý [-пу-], -á, -é мед. тонизиращ: ~é **pro-středky** тонизиращи средства, бйостимулатори
tónick|ý [-пу-], -á, -é тонически: ~ý **vers** лит. тоническо стихотворение
tónik|a [-пу-], -y жс. муз. тònика
tonik|um [-пу-], -a ср. мед. тонизиращо средство, бйостимулатор
tónin|a, -y жс. 1. муз. тоналност 2. книж. прен. тон: **odpovědět ve stejné ~ě** отговоря в същия тон
tonička муниж. цв. ~
stěbla chytá пословица удавникът и за сламка се хваща
ton|out, -u несв. (v čem) книж. 1. давя се (в нещо) 2. прен. тъна, потъвам (в нещо): ~out v **nevědomosti** тъна в невъжество; ~out v **dluzích** затъвам в дългове; ~out v **rozpacích** много се смущавам, много съм смутен; ~out v **slzách** обливам се в сълзи
ton|ovat, -uji/разг. -uju несв. и св. придавам/придам определен отгънък на цвят; нюансирам цвят

tónov|ý, -á, -é който се отнася до тон; тонов: ~á **soustava** муз. система от тонове
ton|us, -u/-usu м. биол. мед. тонус
tonzur|a [-zu-/zú-], -y жс. рел. тонзура (избръснат кръг коса на темето на католически свещеник или монах)
topas, topaz, -u м. минер. топаз
topasov|ý, topazov|ý, -á, -é топазов, топазен
topenář, -e м. огняр (в жилища сграда)
topen|í, -í ср. отопление: **elektrické, plynové ~í** електрическо, газово отопление; **ústřední ~í** централно отопление; **etážové ~í** етажно отопление; **dálkové ~í** топлофикация
topenišť|ě, -ě ср. котелна, помещение за отоплителен котел
topič, -e м. огняр
topink|a, -y жс. филия препечен, пържен хляб (с чесьн)
top|it I, -ím несв. 1. кладà, пàля òгън: **v kamnech se ~í** безл. пèчката е запàлена 2. (čím) отоплявам (с нещо): ~it **uhlím, plynem, elektřinou** отоплявам с въглища, с газ, с електричество; **ne~ená místnost** неотоплено, неотоплявано помещение
top|it II, -ím несв. (koho – вин.) дàвя (някого)
top|it se, -ím se несв. (v čem) 1. дàвя се (в нещо) 2. експр. тъна, затъвам (в нещо): ~it se v **blátě** тъна в кàл; ~it se v **dluzích** тъна, затъвам в дългове
topiv|o, -a ср. топливо, гориво
ťopk|a, -y жс. диал. 1. пуйка 2. прен. пуйка (за жена)
topn|ý, -á, -é отоплителен: ~é **těleso** радиатор; ~á **nafta, voda** техн. отоплителна нафта; пара, вода
topograf, -a м. топограф
topografick|ý, -á, -é топографски
topograf|e, -e жс. топография
topol, -u м. бот. тополя (Populus): ~ **bílý** кавàк, бяла тополя
topolog|ie, -e жс. геом. тополòгия
topolov|ý, -á, -é тополòв
toponomastik|a [-ty-], -y жс. език. топонимия, топономàстика
topor, -u м. 1. топор, топорíшка 2. остар. брад̀ва, секира
toporně нар. нелòвко, непохвàтно, тèжко, трòмаво
toporn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í несв. втвърдявам се и набъбвам
topornost, -i жс. нелòвкост, непохвàтност, трòмавост
toporn|ý, -á, -é непохвàтен, нелòвък, тèжък, трòмав: ~é **rýmu** непохвàтни рими; ~ý **styl** тèжък стíл, трòмав стíл

topořít se, -ím se *несв.* втвърдявам се и набъбвам
topůrk|o, -a *ср.* топорйшка
torb|a, -y *жс.* торбà; (ловджийска) чанта; (вой-
 нийска) мѣшка
toreador, -a *м.* тореадòр, бикобòрец
torium *вж.* thorium
torn|a, -y *жс. воен. спорт.* рàница
tornád|o, -a *ср.* метеорол. торнàдо, урагàн
torpéd|o, -a *ср. воен.* торпèдо, торпíла: **vzdušné**
 ~o въздýшно торпèдо
torpédobor|ec, -ce *м. воен.* минонòсец, тор-
 пильòр
torpéd|ovat, torped|ovat, -uji|разг. -uju *несв. и*
св. воен. торпильрам
torpédovk|a, -y *жс. воен.* торпèден кàтер, тор-
 пильòр
torpédov|ý, -á, -é *воен.* торпèдов, торпèден: ~ý
člun торпèден кàтер, торпèдна лòдка; ~é **le-**
tadlo самолёт-торпедонòсец
torz|o, -a *ср.* тòрс; незавършена творбà: ~o
románu незавършен ромàн; **rukopis zůstal**
 ~em ръкописът остàна недòвършен
toť *нар. малко остар.* товà, èто, на: ~ **vše** товà е
 всьчкò
totalit|a, -y *жс. 1. книж.* цялост, цялостност, съв-
 кúпност **2. полит.** тоталитàрност, тоталитàрен
 режìм
totalitn|í, -í, -í *книж.* тоталитàрен: ~í **system,**
stát, režim тоталитàрна системà, държàва, то-
 талитàрен режìм
totálně *нар.* тотàлно, изцялò, съвсèм, напълно,
 пълно, абсолютно: **je ~ hluchý, blbý** *разг.* тòй
 е напълно глух, абсолютно тъп; ~ **nasazený**
жарг. мобилизиран на принудителна рàбота
 (по време на хитлеристката окупация)
totáln|í, -í, -í *книж.* тотàлен, абсолютен, пълнен:
 ~í **krach** абсолютен крах; ~í **válka** *полит.*
 тотàлна война; ~í **pracovní nasazení** всеобща
 трудова мобилизация (по време на хитле-
 ристката окупация)
totem, -u *м. етногр.* тотèм
totemizm|us, totemism|us [-iz-], **-u** *м. рел.* то-
 темизъм
totemov|ý, -á, -é тотèмен, тотèмов
totěž *вж.* týž
totiž **I** *связ* **1.** тòест, *съкр.* т.е., йскам да кàжа:
upadl jsem, ~ neupadl, ale uklouzl àз паднах,
 т.е. не паднах, а се подхлъзнах **2.** защòто, тъй
 катò: **nemohu přijít, pracuji ~ do šesti hodin**
 не мòга да дòйда, защòто рàботя до шèст часà
totiž **II** *част.* всьщност; а йменно; рàботата е в
 товà, че ...: **znám ho dobře, to je ~ můj spolu-**
žák познавам го добре – тòй е мòй съученик;
bylo to ~ tak: ... всьщност товà стàна такà: ...
toto **I** *вж.* tento

toto **II** *част. разг.* къдè ти! мòля ви се! **omluvil**
se ti? – ~! извини ли ти се? – къдè ти! амй!
totožně *нар.* тъждèствено, идентично, еднакво
totožnost, -i *жс. 1.* тъждèственост, тъждествò,
 съвпадèние, еднаквост: ~ **názorů** общност,
 еднаквост на възгледите; **znaménko ~i** *геом.*
 знàк за тъждествò; **princip ~i** *лог.* принцип на
 тъждествеността **2.** самоличност, идентич-
 ност: **průkaz ~i** удостоверение за самолич-
 ност; **zjistit, ověřit si něčí** ~ установя, проверя
 нèчия самоличност; **prokázat svou** ~ удосто-
 веря самоличността си
totožn|ý, -á, -é тъждèствен, еднакъв, идентичен,
 съвпадащ
touh|a, -y *жс. (по кот, по чет)* мечтà, копнèж
 (по някого, по нещò); силно желàние, жàжда,
 стръв (за нещò): **splnit, ukojit ~u** изпълня
 мечтà, задоволя копнèж; ~a **po věděni** жàжда
 за знàния; ~a **po svobodě** копнèж по свободà;
 ~a **po penězích** стръв за парй; ~a **po odplatě**
 жàжда за мъст; ~a **po vlasti, po domově** тъгà
 по родината, ностàлгия; **hořet ~ou** *експр.* горя
 от желàние; **moře, to je moje ~a** морèто –
 товà е мòята мечтà
toulačk|a, -y *жс. разг.* скитничество, скитане,
 странничество, лутане
toul|at se, -ám se *несв. 1.* скйтам, скйтам се, лү-
 там се, брòдя: ~ám **se po světě/světém** скйтам
 по светà; ~ám **se bez cíle** брòдя, скйтам без-
 целно **2. прен.** блуждàя: **myšlenky se mu ~ají**
 мйслиите му блуждàят
toulavost, -i *жс. 1.* скитничество, странничество
2. склòнност към скитничество, към странни-
 чество
toulav|ý, -á, -é скитнически, чергàрски, стран-
 стващ: ~í **cikáni** цйгани-чергàри; ~ý **pes** без-
 дòмно куче; ~ý **život** скитнически живòт
toul|ec, -ce *м. истор.* колчàн за стрелй
toul|ka, -ky *жс., често мн.* **toul|ky, -ek** лутане,
 скйтане (обикновено без цел), странстване:
 ~ky **světem** странствания по светà; **noční ~ky**
 нòщни скйтания
touš, -e *м. спорт.* шайба (хокейна)
toužebně *нар.* с копнèж, с желàние, с нетърпèние,
 страстно: ~ **si něco přát** страстно желàя нèщо;
 ~ **někoho očekávat** очàквам някого с копнèж
toužebn|ý, -á, -é изпълнен с копнèж, копнèещ, за-
 вèтен: ~é **přání** завèтно желàние, завèтен блян
toužen|ý, -á, -é желàн, мечтàн, бленуван
touž|it, -ím *несв. (по кот, по чет)* горèщò желàя
 (някого, нещò), копнèя (по някого, по нещò),
 мечтàя, бленувам, тъгувам, жадувам (за ня-
 кого, за нещò): ~it **po vlasti** тъгувам по роди-
 ната; ~it **po milované dívce** бленувам за лю-
 бимата девòйка; ~it **po míru** горèщò желàя мйр;

~it po pomstě жадѹвам за мѣст; ~il si s ním pohovořit тої копнѣеше да поговѣри с нѣго
tovar, -u *м. книж. остар.* фабрикàт, фабрично изделие, стѡка: **prumyslové ~y** промишлени изделия
továrenský, -á, -é фабричен, заводски: ~ý způsob výroby фабричен начин на производство; vyrábět po ~u произвѣждам по промишлен начин; ~á značka фабрична мàрка
továrna, -y *ж.* фàбрика, завод: ~a na automobily a traktory автомобилно-тракторен завод; ~a na lokomotivy локомотивен завод; ~a na obuv обѹвен завод; ~a na letadla авиационен завод
továrně нар. фабрично, заводски, по фабричен начин: ~ vyráběné zboží фабрично произвѣждана стѡка
tovární, -í, -í фабричен, заводски: ~í komín фабричен комин; ~í hala фабрично хàле
továrník, -a *м.* фабрикàнт
tovaryš, -e *м. остар.* кàлфа: krejčovský ~ шивàшки кàлфа
tovaryšský, -á, -é *остар.* кàлфенски; кѡйто се отнася до кàлфа: ~é zkoušky изпити за кàлфа, кàлфенски изпити
toxický, -á, -é *спец.* токсичен: ~é látky токсични вещества
toxikologický, -á, -é *мед.* токсикологичен, токсикологически
toxikologie, -e *ж. мед.* токсиколѡгия
toxikoman, -a *м. мед.* токсикомàн
toxikomanie [-manu-/mánu-], -e *ж. мед.* токсикомàния
toxikomank, -a, -y *ж. мед.* токсикомàнка
toxin [-ksi-/ksí-], -u *м. мед.* токсин
tož част. експр. е; è, хàйде; тогàва; и такà; знàчи; следовàтелно: ~ co myslíte? è, каквѡ мислите? ~ nashledanou и такà, довйждане; è, хàйде довйждане
trable, -ů *м. само мн. разг. експр.* неприятности: jsou s ním jen ~e тої сàмо неприятности, сàмо ядове ни сьздàва
tradicie [-dy-], -e *ж.* традиция: **rodinná, národní, revoluční ~e** сèмейна, национална, революционна традиция; **podle ~e** по традиция, според традицията; **stát se ~í** стàна традиция; **pokračovat v ~ích** продължавам традициите; **porušit ~i** нарушà традицията
tradicionalizm, **tradicionalism** [-dy- -iz-], -u *м.* традиционност, традиционалност, традиционализъм
tradičně [-dy-] *нар.* традиционно, по традиция
tradiční [-dy-], -í, -í традиционен
tradičnost [-dy-], -i *ж.* традиционност, традиционалност

tradovat, -uji/*разг.* -uju *несв. (со)* 1. предàвам, разпространявам (*нещо*) (ѹстно) по традиция: **pohádky ~ované po staletí** приказки, предàвани ѹстно цѣли векове 2. схвàщам, тълкувам (*нещо*) традиционно: **jednostranné ~ování literatury** традиционно едностранчиво тълкуване на литературата
trádovat *вж. štrádovat*
trafik, -a, -y *ж.* магазинче за цигàри, за вѣстници, за мàрки и под.; бѹдка
trafikant, -a *м.* продавàч в магазинче за цигàри, за вѣстници и под.; бѹдкаджия
trafikantka, -y *ж.* продавàчка в магазинче за цигàри, за вѣстници и под.; бѹдкаджийка
tragéd, -a *м.* трагик, трагичен актѡр; изпълнител на трагически рѡли
tragédie [-dy-], -e *ж.* трагедия: **antická, klasická ~e** *театр.* антична, класическа трагедия; **rodinná, osobní ~e** *прен.* сèмейна, лична трагедия
tragédka, -y *ж.* трагичка, трагична актриса; изпълнителка на трагически рѡли
tragicky нар. трагично, трагически: ~ zemřít трагично смърт
tragický, -á, -é 1. трагичен: ~á smrt трагична смърт; ~ý omyl трагична грѣшка, трагично недоразумѣне 2. *театр.* трагически: ~á role трагическа рѡля; ~á opera трагическа òпера
tragičn, -o, -a *ср.* трагичното (*като естетическа категория*)
tragičnost, -i *ж.* трагичност, трагизъм, трагика
tragik, -a, -y *ж.* трагизъм, трагичност, трагика
tragikomedie [-dy-], -e *ж. театр.* трагикомедия
trache, -a, -y *ж. анат.* трахèя
trachom [-óm], -u *м. мед.* трахѡма
trajd, -at, -ám *несв. разг. експр.* шлèя се, скйтам, скитѡсвам
trajekt, -u *м.* фèрибот
trajektový, -á, -é фèриботен
trajektorie, -e *ж. геом.* траектѡрия
trakt, -u *м.* 1. *архитект.* крилѡ, пристрѡйка: **jižní ~ zámku** южно крилѡ на зàмък 2. *анат.* тракт, път, пѣтища, сèстема: **trávicí ~** храносмилàтелна сèстема; **zažívací ~** храносмилàтелен, стомàшно-чрèвен трàкт; **dýchací ~** дихàтелна сèстема
traktát, -u *м.* трактàт

traktor, -u *м.* трактор: **pásový** ~ гъсѣнѣчен трактор
traktorist|a, -y *м.* тракторѣст
traktoristk|a, -y *ж.* тракторѣстка
traktorov|ý, -á, -é тракторѣн: **strojn|á stanice** по-рано машинно-тракторна станция, МТС
trakt|ovat, -uji/разг. -uju *несв. (со) книж.* трактѣвам, обсъждам, третѣрам (нещо)
tralala, **tralalá** междум. тра-ла-ла
trám, -u *м.* гредá: **opěrný** ~ трѣгер; **příčný** ~ напрѣчен ♦ **křídla železn|áko** ~ експ. голѣма любѣв, страшна жажда
trám|ec, -ce, **trám|ek**, -ku *м.* умал. малка гредá, гредѣчка
trámov|í, -í *ср.* събир. гредѣ; констрѣкция от гредѣ; гредорѣд
trámov|ý, -á, -é кѣйто се отнася до гредá; направѣн от гредѣ: **~á konstrukce** гредорѣдна констрѣкция
tramp I [tra-/tre-], **trempe I**, -a *м.* турист
tramp II [tra-/tre-], **trempe II**, -u *м.* разг. екскѣрзия: **jít na** ~ отѣвам на екскѣрзия
tramping [tra-/tre-], **trempeing**, -u *м.* туризм: **pěstovat** ~ занимавам се с туризм
trampk|a [tra-/tre-], **trempk|a**, -y *ж.* туристка
trampolín|a, -y *ж.* спорт. трамплин; батѣт
trampol|ta, -ty *ж.*, обикн. мн. **trampol|ty**, -t грижи, теглá, кахѣри, мъчнѣтии, несгѣди, неприятности: **cestovní ~ty** пъгнически несгѣди; **~ty s dětmi** грижи около децáта; **svěřit se někomu se svými ~tami** доверѣя на някого свѣите грижи; **zapomenout na své ~ty** забравѣя грижите си, неприятностите си
tramp|ovat [tra-/tre-], **trempe|ovat**, -uji/разг. -uju *несв.* живѣя, скѣтам като турист; хѣдя на екскѣрзии: **~ovat ve volné přírodě** живѣя в лѣното на прирѣдата, сред прирѣдата
trampsk|ý [tra-/tre-], **trempsk|ý**, -á, -é туристѣчески: **~á píseň** туристѣческа пѣсен
tramtáři|e, -e *ж.* разг. експр. краят на светá, джендѣм, дѣва Индия: **jít do ~e** отѣда на мáйната си; **bydlí někde v ~i** живѣе някъде в джендѣма, в дѣвата Индия, някъде на мáйната си
tramvaj, -e *ж.* трамвáй: **stanice ~e** трамвáйна спѣрка; **jezdit ~í** пъгѣвам с трамвáй; **nastupovat do ~e** качвам се в трамвáй, на трамвáй; **vystupovat z ~e do ~e** слѣзам от трамвáй; **přestupovat z ~e do ~e** смѣням трамвáй, прекáчвам се от трамвáй на трамвáй; **už mi jede ~** мѣят трамвáй вѣче ѣдва; **která ~ tam jede?** кѣй трамвáй отѣва дѣтам?
tramvajáck|ý, -á, -é разг. трамвáйдѣйски
tramvajačk|a, -y *ж.* разг. трамвáйдѣйка
tramvaják, -a *м.* разг. трамвáйдѣйя
tramvajenk|a, -y *ж.* разг. трамвáйна кáрта:

studentská ~a студѣнтска трамвáйна кáрта (*с намалѣние*)
tramvajov|ý, -á, -é трамвáѣн: **~á stanice** трамвáйна спѣрка
trans, -u *м.* разг. транс: **být v ~u** в транс съм; **upadnout do ~u** изпáдна в транс
transakc|e, -e *ж.* трансáкция, сдѣлка
transakčn|í, -í, -í кѣйто се отнася до трансáкция; трансáкциѣнен
transatlantick|ý [-ty-], -á, -é трансатлантѣчески: **~á plavba** трансатлантѣческо плáване; **~ý parník** трансатлантѣчески паракѣд
transcendentalizm|us, **transcendentalism|us** [-zm-], -u *м.* филос. трансцендѣнтáлизъм
transcendentáln|í, **transcendentn|í**, -í, -í филос. трансцендѣнтáлен, трансцендѣнтѣн
transfer, -u *м.* фин. трансфѣр
transformac|e, -e *ж.* спец. трансформáция: **~e napětí**, **kmitočtu** техн. трансформáция на напрежѣние, на честѣта; **~e rovnic** преобразѣване на уравнѣния
transformačn|í, -í, -í трансформáциѣнен: **~í stanice** техн. трансформáторна пѣдстанция; **~í gramatika** език. трансформáциѣнна грамáтика
transformátor, -u *м.* техн. трансформáтор: **jednofázový** ~ еднофáзен трансформáтор; **regulační** ~ регулѣращ трансформáтор
transform|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со) книж.* трансформѣрам, преобразѣвам (нещо): **~ovat rovnici** мат. преобразѣвам уравнѣние
transfúz|e, -e *ж.* мед. трансфѣзия, прѣливане на крѣв: **provést ~i** прѣлѣа крѣв, извѣрша трансфѣзия
transfúzn|í, -í, -í мед. трансфѣзиѣнен, кѣйто се отнася до крѣвопрѣливане: **~í stanice** станция за крѣвопрѣливане
transkontinentáln|í, -í, -í транскѣнтѣнтáлен
transkrib|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со) език.* транскрибѣрам (нещо)
transkripce, -e *ж.* език. транскрипция
transkripčn|í, -í, -í език. транскрипциѣнен; кѣйто се отнася до транскрипция, до транскрибѣране: **~í pravidla** правилá за транскрибѣране
translac|e, -e *ж.* спец. транслáция
translačn|í, -í, -í спец. транслáциѣнен
translátor, -u *м.* спец. транслáтор, прѣхѣден трансформáтор
transliterac|e, -e *ж.* език. транслѣтерáция
transliteračn|í, -í, -í език. транслѣтерáциѣнен
transliter|ovat, -uji/разг. -uju *несв. и св. (со) език.* транслѣтерѣрам (нещо)
transmis|e, -e *ж.* техн. трансмѣсия
transmisn|í, -í, -í техн. трансмѣсиѣнен

transmutace, -e ж. хим. трансмутация, превръщане (на елементи)

transoceánský, -á, -é трансокеански, презокеански: ~ý parník, ~á loď презокеански параход, презокеански кораб

transparent, -u м. транспарант (плакат)

transparentní, -í, -í транспарантен

transplantace, -e ж. мед. трансплантация, присаждане (на орган)

transplantační, -í, -í мед. трансплантационен; който се отнася до трансплантация

transplantovat, -uji/разг. -uju неск. и св. (со) мед. трансплантирам (нещо); извършвам/извърша трансплантация, присаждане (на орган)

transponovat, -uji/разг. -uju неск. и св. (со) муз. транспонирам (нещо)

transport, -u м. 1. транспорт, превоз 2. транспорт, ешелон, композиция (вакова)

transportér, -u м. техн. транспортёр, конвейер: pásový ~ конвейер, лентов транспортёр

transportní, -í, -í транспортен

transportovat, -uji/разг. -uju неск. и св. (со) транспортiram, превозвам/превозя, пренасям/пренеса (нещо)

transpozice, -e ж. муз. транспозиция

tranzistor, -u м. 1. техн. кристален, полупроводников диод 2. разг. транзистор

tranzistorový, -á, -é техн. транзисторен: ~á technika транзисторна техника; ~é rádio транзисторен радиоприёмник, транзистор

tranzit, -u м. спец. транзитно преминване, транзит

tranzitivita [-ty-], -y ж. език. транзитивност, преходност

tranzitivní [-ty-/tý-], -í, -í език. транзитивен, преходен: ~í sloveso преходен глагол

tranzitivum [-ty-/tý-], -a ср. език. преходен глагол

tranzitně нар. транзитно, транзит

tranzitní, -í, -í транзитен: ~í hotel хотел за транзитни пътници; ~í sál транзитна зала; ~í clo мито за транзитно преминване (на стока)

tranzitně нар. транзитно, транзит

trapa, -u м. разг. конфузия, резил, конфузно положение

trápení, -í ср. 1. мъки, измъчване: ukončit své ~í сложа край на мъките си 2. (s kým, s čím) разг. експр. грижи, ядове, неприятности, главоболia (заради някого, заради нещо): mám já to s tebou ~í! с тебе имам само ядове! s tím klukem je ~í това момче създава само ядове; má ~í se školou той/тя има неприятности с учението

trapič, -e м. мъчител, изтезател, душевадник

trapička, -y ж. мъчителка, изтезателка, душевадница

trápit, -ím неск. (koho – вин.) мъча, измъчвам, тормозя, гнетя (някого): ~í ho žízeň мъчи го жажда; ~í ho nemoc налегнала го е болест; ~í ho výčitky svědomí измъчват, гнетят го угриzenia на съвестта; ~í ho láska тормози се от любов, мъчи го любов; co tě ~í? разг. какво те измъчва? s tím si netrap hlavu не си блъскай главата (с това); odpusťte, že vás s tím ~ím извинете, че ви безпокоя заради това; ~it zvířata измъчвам животни

trápit se, -ím se неск. 1. (čím, nad čím) мъча се, измъчвам се, страдам (от нещо, заради нещо): ~it se žárlivostí страдам от ревност; ~it se pochybnostmi измъчват ме съмнения, разяждам се от съмнения; ~it se nad něčím neštěstím страдам заради нещастieto на някого; dlouho se ne~il той не се мъчи дълго 2. експр. (s čím) блъскам се, блъскам си главата (над нещо): ~it se s úkolem блъскам си главата над задача

trapně нар. мъчително, неприятно, неудобно, неловко: ~ působit пръва лъшо, неприятно впечатление; je mi ~ неприятно, неудобно ми е; чувствам се неловко

trapnost, -i ж. неудобство, неловкост, тягостност, конфузност

trapný, -á, -é мъчителен, неприятен, неудобен, неловък, конфузен, досаден: ~ý dojem конфузно впечатление; ~ý výstup неприятна сцена; скандал; ~é ticho, mlčení тягостна тишина, неловко мълчание; octnout se v ~é situaci попадна в неловко положение; žít v ~é nejistotě живя в мъчителна несигурност; ~ý případ, ~é nedorozumění досаден случай, досадно недоразумение; ~á porážka конфузна загуба, конфузно поражение; je ~é, že... неудобно ми е, че...; je mi ~ prosit ho неудобно ми е да го моля

trasa, -y ж. 1. спец. трасе: ~a železnice железопътна трасе; ~a dálnice, plynovodu трасе на магистрала, на газопровод; vytyčovat ~u определям трасе, трасiram 2. маршрут: ~a zájezdu маршрут на екскурзия; turistická ~a туристически маршрут 3. в съчет. letecká ~a въздушен коридор

trast вж. trust

trať, -ti/-tě ж. 1. път, линия: železniční ~ť железопътна линия; přechod přes ~ť zakázán преминването през линията (е) забранено; letecká ~ť въздушна линия, въздушен път; hlavní ~ť главна линия, магистрала; okružní ~ť околоръстна линия; ~ť elektrické dráhy трамвайна линия; elektrifikace ~ti електри-

вилно определя, налѹчкам, сполучливо изобразя (*нещо*): **~it správnou velikost šatů** определя правилния размер на дрехи, на рокля; **~it vhodnou barvu kravaty** налѹчкам подходящ цвят на вратовръзка; **malíř ~il dobře jeho podobu** художникът добре е изобразил лицето му **3. (na koho, na co) разг.** натѹкна се, попадна (*на някого, на нещо*): **~il jsem na pěkný byt** намѹрих, натѹкнах се на хѹбав апартамент; **ještě že jsme ~ili na hodného člověka** добре че попаднахме на добър човек **4. (kam, kde) разг.** ориентирам се (*някъде*), намѹря пътя (*за някъде*), добѹра се (*до някъде*): **~iš domů?** ще се добѹрѹеш ли до вѹщици? ще намѹриш ли пътя за вѹщици? **~ím v Praze** ориентирам се в Прага; **ne~ím klíčem do zámku** не мога да уцѹля с ключа ключалката **trefit se, ~ím se св. (do čeho)** уцѹля, улѹча (*нещо*); **попадна** **~it se** ведле не попадна в целта; **разг.** уцѹля десѹтката; **~it se vedle** не попадна в целта **trefně нар. разг.** тѹчно, вѹрно, успѹшно, подходящо, сполучливо **trefn|ý, -á, -é разг.** тѹчен, вѹрен, успѹшен, подходящ, уместен, сполучлив: **~á poznámka** подходяща забелѹжка **tref|ovat se, -uji se/разг. -uju se несв. (do čeho)** улѹчвам, уцѹлвам (*нещо*); попадам в целта; мѹря се, прицѹлвам се (*в нещо*) **trém|a, -u ж.** притеснѹение, вълнѹение, примѹсено със страх; сценична трѹска (*преди излизане пред публика, преди изпит и под.*): **dostat ~u** запѹчна да се притеснявам, да се вълнѹвам; **má ~u** тѹй/тѹ се притеснява, вълнѹва се **trémist|a, -u м.** мѹж, който се притеснява, който страда от сценична трѹска, който се вълнѹва (*преди излизане пред публика, преди изпит и под.*) **trémistk|a, -u ж.** женѹ, която се притеснява, която се страхѹва, която страда от сценична трѹска, която се вълнѹва (*преди излизане пред публика, преди изпит и под.*) **tremolo нар. муз.** трѹмоло **trém|ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho – вин.) разг.** притеснявам, смущавам (*някого*); причинявам смущѹение (*у някого*) **tramp вж. tramp** **trenažér, -u м.** спец. тренажѹр **trend, -u м. спец. публ.** тенденция, насѹдка, направлѹение **trenér, -u м. спорт.** трѹнѹр **trenérk|a, -u ж. спорт.** трѹнѹрка **trenérsk|ý, -á, -é спорт.** трѹнѹрски **trenérstv|í, -í ср. спорт.** трѹнѹрска профѹсия, трѹнѹрство

trénink [-ny-], -u м. спорт. 1. трѹнѹровка, трѹнинг 2. трѹнираност, трѹнинг **tréninkov|ý [-ny-], -á, -é спорт.** трѹнѹровѹчен **trenky вж. trenýrky** **trénovan|ý, -á, -é спорт.** трѹниран **trén|ovat, -uji/разг. -uju несв. (koho, co; –) спорт.** трѹнирам (*някого, нещо*): **~ovat tvrdě** трѹнирам сериѹзно, здравата **trenýr|ky, разг. tren|ky, -ek ж. само. мн.** гащѹета (*спортни*) **trepanac|e, -e ж. мед.** трѹпанѹация **trepan|ovat, -uji/разг. -uju несв. и св. (co) мед.** трѹпанѹирам (*нещо*), извѹршвам/извѹрша трѹпанѹация (*на нещо*) **trep|ka, -ky ж., обикн. мн. trep|ky, -ek** пантѹфи, чѹхли **tresč|í, -í, -í** кѹйто се отнѹся до рѹба трѹска: **~í játra** (чѹрен) дрѹб от трѹска **tresk|a, -u ж. зоол.** трѹска (*риба*) (*Gadus collarias*) **trest, -u м.** наказѹние, присѹда, вѹзмѹздие: **ukládat ~** налѹгам наказѹние; **odsoudit k ~u odnětí svobody** осѹжда на лишѹване от свобода, на затвѹр; **uniknout ~u** избѹгна наказѹние; **odpykat si ~** излежѹ, изтѹрпѹя наказѹние; **tělesný ~** физическо наказѹние; **peněžitý ~** парична глоба; **~ smrti** смѹртно наказѹние, смѹртна присѹда; **disciplinární ~** дисциплинарно наказѹние; **stranický ~** партийно наказѹние; **výše ~u** размер на наказѹние; **zmírnění, prominutí ~u юрид.** намаляване, опрѹщѹване на присѹда, на наказѹние; **za ~ nesmíš jít ven** за наказѹние няма да излизаш; **psát ~ учил.** препѹсвам нещо за наказѹние **tres|ť, -ti ж.** есѹенция, екстрѹкт **trestan|ec, -ce м.** затвѹрник; арѹстант, кѹйто изтѹрпѹява наказѹние **trestaneck|ý, -á, -é** кѹйто се отнѹся до затвѹрник, до арѹстант; затвѹрнически, арѹстантски: **~ý oddíl** арѹстантска рѹта; **~é šaty** затвѹрнически дрѹхи **trestankyn|ě, -ě ж.** затвѹрничка, арѹстантка **trestan|ý, -á, -é** сѹден, осѹжден, наказван: **tříkrát ~ý** трѹ пъти осѹжден **trest|at, -ám несв.** наказвам, налѹгам наказѹние: **tělesně ~at** налѹгам телѹсно наказѹние; **~at smrti** осѹждам на смѹрт; **nedodržení předpisů se ~á pokutou** неспѹзването на правилника се наказва с глоба **trestně нар.** наказѹтелно, ѹглавно: **~ stíhat юрид.** подлѹгам на наказѹтелно прѹслѹдване; **~ odpovídat za něco** нѹся ѹглавна отгѹвѹрност за нещо **trestn|í, -í, -í** кѹйто се отнѹся до наказѹние; наказѹтелен: **~í právo юрид.** наказѹтелно прѹво;

~**í zákon** юрид. наказателен закон; ~**í soud** юрид. наказателен съд; ~**í oznámení** юрид. заявление до съда, заявление за правонарушение; ~**í rejstřík** юрид. картотeka на правонарушители

trestnic|e, -e ж. *остар.* затвор

trestnost, -i ж. юрид. наказуемост

trestn|ý, -á, -é 1. углавлен, наказуем, престъпен: ~**é jednaní** престъпно поведение; ~**ý čin** юрид. престъпно, наказуемо деяние 2. наказателен: ~**á výprava** наказателна експедиция; ~**ý kop** спорт. наказателен удар; ~**é území** спорт. наказателно поле; ~**á lavice** спорт. скамейка за наказаните играчи

trestuhodně нар. престъпно: ~ **zanedbat** престъпно пренебрегна

trestuhodn|ý, -á, -é заслужаващ наказание, достъпен за наказание, престъпен: ~**á nedbalost** престъпна небрежност; **to je ~é** това е наказуемо, подлежи на наказание; това заслужава наказание

tret|a, tretk|a, -y ж. малоценна вещ, дреболия, финтифлюшка

tret|ra, -ry ж., обикн. мн. **tret|ry, -er** шпайкове; спортни обувки за бягане (*с шипове*)

trezor, -u м. 1. трезор (*на банка и под.*) 2. огнеупорна каса; сейф

trh I, -u м. 1. техн. опън: **odolnost v ~u** издръжливост на опън 2. спорт. изхвърляне (*при вдигане на тежести*)

trh II, -u м. пазар, борса, базар: ~ **na obilí** житен пазар; ~ **na dobytek** пазар на добитък; **výroční ~** панаир; **vánoční ~** коледен базар; **výstavní ~y** изложба-базар; **bleší ~** битпазар; **domáci ~** икон. вътрешен пазар; **zahraniční ~** икон. външен пазар; **světový ~** икон. световен пазар; **pracovní ~** трудов базар; **volný ~** свободен пазар; **vázaný ~** купонна търговия, търговия с ограничения; **černý ~** черна борса; **boj o ~y** борба

нещо на показ; **chodit se vším na ~** бия барабан за всичко, разгласявам всичко; **nést, nosit svou kůži na ~** рискувам, излагам кожата си **trhac|í, -í, -í** 1. техн. експлозивен, взривен: ~**í práce** взривни работи; ~**í nálož** взривен заряд; ~**í účinek** експлозивно действие 2. който се откъсва: ~**í kalendář** календар, чийто листа се откъсват; блок-календар

trhač I, -e м. в съчет. ~ **chmele** берач на хмел

trhač II, -e м. в съчет. ~ **slámy** земед. сламорезачка

trhačk|a, -y ж. земед. (хмело)берачка (машина)

trhák, -u м. 1. голям кучешки зъб (*на хищно животно*) 2. жарг. бестселър, хит, шлагер **trhan, -a** м. разг. експр. дрипльо, голтак

trhaně нар. отсечено, отривисто, накъсано, насечено, с прекъсване, несвързано, конвулсивно: ~ **mluvit** говоря отривисто; говоря с кратки, отсечени изрази

trhan|ec, -ce м. 1. дрипа 2. готв. вид палайинка, накъсана на парчета

trhán|í, -í ср. 1. късане, дърпане 2. вадене, изтръгване: ~**í zubu** вадене на зъб 3. бране ~~4. изваждане~~ **trhat se** ~~изваждам~~ **trhat se** (*с инф.*) избива ме, кара ме (*на нещо*); не ме свърта (*да направя нещо*)

trhan|ý, -á, -é 1. прекъснат, надробен, насечен: ~**é krupky** готв. кълцан булгур 2. отривист, отсечен, несвързан, конвулсивен: ~**ý pohyb** поривисто, конвулсивно движение; ~**á chůze** отривиста походка; ~**é výkřiky** несвързани викове; ~**ý dech** накъсан дъх

trh|at, -ám нескв. 1. (*čít*) дърпам, подръпвам (*нещо*): ~**at opratěmi** подръпвам пюводи; ~**at rameny, hlavou** свивам конвулсивно раменѐ, поклъщам конвулсивно глава 2. (*co*) вадя, изваждам (*нещо*): ~**at zuby** вадя зъби; ~**at někomu něco z rukou** експр. грабвам нещо от ръцете на някого; ~**at si vlasy** прен. скъбя си косите 3. (*koho, co*) беря, късам (*плодове, цветя и под.*); откъсвам (*някого, нещо*): ~**at jablka** беря ябълки; ~**at květiny** късам цветя; ~**at od sebe rváče** прен. разтървавам биещи се 4. (*koho, co*) късам, разкъсвам (*някого, нещо*): ~**at dopis na kousky** разкъсвам писмо на парченца; **vlk ~á ovci** вълкът разкъсва овца; ~**at smlouvu** прен. скъсвам договор; **těmi řečmi mi ~áš srdce** прен. късаш, разкъсваш ми сърцето с тия приказки 5. (*co*) разбивам, взривявам, унищожявам (*нещо*): ~**at skály** взривявам скали; **mráz ~á potrubí** от студ се пукат тръбите, студът пука тръбите; ~**at přátelské, rodinné svazky** прен. скъсвам, разкъсвам приятелски, семейни връзки; ~**at rekordy** жарг. чупя рекорди; ~**at partu, společnost** прен. експр. цѐпя се от колектив, развалям компания 6. (*co*) късам, изно́свам, изхабявам (*нещо*): ~**at šaty, boty** късам дрехи, обувки; **spory ~ají nervy** експр. споровете късат нервите

trh|at se, -ám se нескв. 1. *свѐцо и* **trh|at sebou** дърпам се, мятam се, гърча се, потрѐпвам, ймам конвулсии: **co sebou tak ~áš?** каквѐ потрѐпваш така? **kolem úst se mu ~aly svaly** мускулите около устата му конвулсивно потрѐпваха ~~2. обикн. трепол.~~ **~á se** къса се, разкъсва се, изно́сва се, изхабява се, разпада се: **punčochy se snadno ~ají** чорапите лесно се късат; **mraky se ~ají** облаците се разкъсват; **příbuzenské svazky**

se ~**ají** *прен.* роднинските връзки се разкъсват;
parta se začala ~at *експр.* компанията започна да се разпада **3.** откъсвам се: **~at se od domova** откъсвам се от дома, от родното място; **běžec se ~á** *спорт. публ.* бегачът се откъсва (*напред*)
trhavě *нар.* отривисто, отсечено, с прекъсване, несвързано, разкъсано
trhavin|a, -**y** *жс.* взривно вещество, взрив
trhav|ý, -**á**, -**é** **1.** *спец.* фугасен: **~á bomba** фугасна бомба **2.** отривист, отсечен, прекъснат, несвързан, разкъсан, конвулсивен: **~ý pohyb ramen** конвулсивно движение на раменете; **~á bolest** конвулсивна болка; **~á řeč** отривиста, отсечена реч; **krátký, ~ý dech** кратък, накъсан дъх; кратко, накъсано дишане
trhlin|a, -**y** *жс.* пукнатина, цепнатина: **ve zdi se udělala ~a** в стената се образува пукнатина
trhlink|a, -**y** *жс.* *умал.* пукнатинка, цепнатинка
trhl|ý, -**á**, -**é** *разг. експр.* откъснен, пернат, смъхнат, налудничав, вятърничав, неуравновесен
trh|nout, -**nu** *св. 1.* (*čím*) дръпна силно, скъбна, изскубна, изтръгна (*нещо*): **prudce ~nout dveřmi** рязко дръпна вратата **2. (*čím*) потрѣпа конвулсивно (*с нещо*): **~nout rameny, hlavou** свия конвулсивно разменѣ, поклѣта конвулсивно глава; **viděl, jak to s ní ~lo** той видѣ какъ си разбѣга по дяволите **3.** *разг.* спечѣля, грабна, намажа: **na tom se dá ~nout** от това може да се спечѣли; **~nout první cenu** грабна първа награда **4.** (*коти*) *грубо* фрѣсна, цапардѣсам, зашлевѣ (*някого*): **že ti jednu ~nu!** ще ти фрѣсна един (*шамар*)! **takovou ti ~nu, že neodležeš!** така ще те цапардѣсам, че няма да можеш да си кажеш заглавието!
trh|nout se, -**nu** *св. 1.* (*od koho*) дръпна се, откъсна се (*от някого*): **~nout se od party** *разг. експр.* отцѣпя се от колектива **2.** *обикн.* в съчет. **~nout sebou** конвулсивно трѣпна: **~l sebou bolestí** той потрѣпна от болка; **ne~ej sebou, bude tě to bolet** не сѣ дърпай – ще те заболи
trhnut|í, -**í** *ср.* внезапно, рязко движение, дръпване, скъбване
trhov|ec, -**ce** *м.* *остар.* търговец
trhovkyn|ě, -**ě** *жс.* *остар.* търгѣвка
trhov|ý, -**á**, -**é** *остар.* пазарен: **~á smlouva** договор за покупко-продажба; **~á cena** покупна цена, пазарна цена
triangl, -**u** *м.* **1.** *разг. жарг.* триангулѣчна кѣла, триангулѣчна пирамида **2.** *муз.* триангъл, триангъл (ударен инструмент)
trianglac|e, -**e** *жс.* триангулѣция
triangulačn|í, -**í**, -**í** триангулѣчен
trias, -**u** *м.* *геол.* триас, триасов период, триасова система**

tribun [-bu/-bú-], -**a** *м.* трибун и *истор.:* ~ **lidu** народен трибун
tribun|a [-bu/-bú-], -**y** *жс.* трибуна: **hlavní ~a stadionu** главна трибуна на стадион; **čestná ~a** почетна трибуна; **divadlo se stalo ~ou pokroku** *прен. книж.* театърът се превърна в трибуна на прогреса
tribunál, -**u** *м.* *книж. юрид.* трибунал: **revoluční ~** революционен съд, революционен трибунал
tričk|o, -**a** *ср.* фланелка, потник: **námořnické ~o** моряшка фланелка
triedr [-é-], -**u** *м.* *физ.* триедър, бинѣкъл с призми
trigonometrick|ý, -**á**, -**é** *геом.* тригонометричен, тригонометрически
trigonometri|e, -**e** *жс.* *геом.* тригонометрия: **sférická ~e** сферична тригонометрия
trichin|a [-chi/-chí-], -**y** *жс.* *зоол.* трихина (*паразитен червей*) (Trichinella)
trichinóz|a -**y** *жс.* *ветер. мед.* трихинѣза
trichinózn|í, -**í**, -**í** *ветер. мед.* трихинѣзен
trichotomi|e, -**e** *жс.* *спец.* трихѣѣмия
trik, -**u** *м.* трик: **reklamní ~** рекламен трик; **kouzelnický ~** фѣкус; **osvětlovací ~y** *театр.* светлинни ефѣкти
трико́льор **трико́льор**
~o набеда́ някого в не́що
trikolór|a, -**y** *жс.* трико́льор, триба́гренник
trikot, -**u** *м.* трико́, фланѣлка: **žlutý ~** *спорт.* жѣлта фланѣлка
trikotov|ý, -**á**, -**é** трикотѣжен
trikotýn, -**u** *м.* *текст.* трикотѣн
trikotýnov|ý, -**á**, -**é** *текст.* трикотѣнов
trikov|ý, -**á**, -**é** *филм.* триков: **~ý film** трик-фѣлм
trillion [-on/-ón], -**u** *м.* трилиѣн
trilobit, -**a** *м.* *зоол.* трилобит (Trilobitomorpha)
trilogi|e, -**e** *жс.* трило́гия
trinitrotoluen [-ny-en/-én], -**u** *м.* *хим.* тринитротолуѣл, трѣтил
tri|o, -**a** *ср.* *муз.* триѣ: **vokální ~o** терцѣт, вока́лно триѣ
triod|a, -**y** *жс.* *електр.* триѣд
triol|a, -**y** *жс.* *муз.* триѣла
triplex, -**u** *м.* *техн.* трислѣйно стѣклѣ
triptych, -**u** *м.* *лит.* трипѣтѣх
tristně *нар. книж.* тѣжно, печѣлно, скрѣбно
tristn|í, -**í**, -**í** тѣжен, печѣлен, скрѣбен
tritol, -**u** *м.* *хим.* трѣтил
tritón, **triton|us**, -**u** *м.* *муз.* увеличѣна квѣрта (*три цели тона*)
tritónk|a, -**y** *жс.* *зоол.* вид мѣрски ѣхлов (Triton)
triumf, -**u** *м.* *книж.* триу́мф, блестящ успѣх: **slavit ~y** жѣна лѣври
triumfálně *нар.* триумфѣлно, с триу́мф

trojfázov|ý, třífázov|ý, -á, -é *електр.* трифазен:
~ý proud трифазен ток

trojhlas, *по-рядко* **tříhlas**, **-u** *м. муз.* 1. тригласно пєне 2. композиция за три гласа
trojhlasn|ý, **-á**, **-é** *муз.* тригласен: **~ý sbor** тригласен хор
trojhlav|ý, **tříhlav|ý**, **-á**, **-é** триглав: **~ý drak** триглав змєй, триглава ламя; **~ý sval** *анат.* триглав мускул; трицепс
trojhodinový *вж.* **tříhodinový**
trojhonn|ý, **-á**, **-é** *земед.* триполен: **~é hospodářství** триполие; триполна система на засяване
trojhran, **-u** *м. геом.* тристен
trojhrann|ý, **tříhrann|ý**, **-á**, **-é** тристенен; който е с три рѣба
troj|í, **-í**, **-í** *числ.* 1. който е от три вида, от три сорта *и под.*: **~í druh koláče** три вида сладкиши; **~í způsob** три начина 2. *и troje* тройно, три (*при същ. само мн., събир. и абстр.*): **troje dveře** три врати; **troje boty** три чифта обувки 3. трѝен, трикратен: **byla to ~í, mocná hradba** това бєше яка крепостна стена, опасваща три пъти
trojitě *нар.* трѝино, трикратно
trojice, **-e** *ж.* 1. трѝйка, трѝица: **~e přátel** трѝма приятели 2. *църк.* **Trojice, svatá Trojice** Трѝица, Света трѝица; **svátek svatě Trojice** Петдесѝтница (*църковен празник*)
trojit|ý, *по-рядко* **trojat|ý**, **-á**, **-é** трѝен, трикратен
trojjazyčn|ý, **-á**, **-é** триезичен
trojka, **-ku** *ж.* 1. трѝйка (*число*) 2. *учил.* трѝйка (*оценка*), среден успех: **mám na vysvědčení jednu ~ku** в свидетелството ймам една трѝйка 3. трѝйка, номер три: **bydlím na ~ce** живєя в стая номер три; **čekat na ~ku** чакам трѝйката (*трамвай и под.*); **zařadit ~ku** *жарг.* включа (на) трѝета скорост 4. *спорт.* трѝйка (*фигура върху лед*) 5. *впряг* от три кѝня: **ruská ~ka** руска трѝйка
trojklan|ý, **-á**, **-é** *в съчет.* **~ý nerv** *анат.* тройчен нєрв
trojkolk|a, **tříkolk|a**, **-u** *ж.* 1. (дѝтски) велосипѝд с три колелà 2. трикѝлка (*количка*)
trojkolov|ý, **tříkolov|ý**, **-á**, **-é** който е с три колелà
trojlíst|ek, *по-рядко* **třílíst|ek**, **-ku** *м.* 1. *бот.* трилистник: **jetelový ~ek** трилистник на детелина 2. *прен. разг.* нераздѝлна грѝпа от трѝма дѝши: **~ek přátel** трѝма (нераздѝлни) приятели
trojlíst|ý, **třílíst|ý**, **-á**, **-é** трилистен
trojlodn|í, **-í**, **-í** *в съчет.* **~í chrám** *архитект.* трикѝрабен храм
trojmístn|ý, **třímístn|ý**, **-á**, **-é** 1. тримѝстен 2. *мат.* тризначен, трицифрен: **~é číslo** трицифрено число
trojmo *нар.* трѝино, в три екземпляра: **podat žádost** ~ подàм молба в три екземпляра

trojmocn|ý, **-á**, **-é** *хим.* тривалѝтен: **~ý prvek** тривалѝтен елемент
trojnásob, **trojnásobně** *нар.* трѝино, трикратно, три пъти пѝвече
trojnásob|ek, **-ku** *м.* трѝино количество, три пъти пѝ-голямо количество: **prodat za ~ek úřední cenu** продàм за цена, три пъти пѝ-висѝка от официàлната; **zvýšit výrobu na ~ek** увелича производство три пъти
trojnásobně *вж.* **trojnásob**
trojnásobn|ý, **-á**, **-é** *числ.* трѝен, трикратен; три пъти пѝ-голям: **~á dávka** трѝйна дѝза; **~ý hrdina** три пъти герѝй; **~ý vítěz** трикратен победител
trojnohý, **trojnožka** *вж.* **třínohý**, **třínožka**
trojpatrový, **trojposchodový** *вж.* **třípatrový**, **tříposchodový**
trojramenn|ý, **tříramenn|ý**, **-á**, **-é** *в съчет.* **~ý svícen** трираменен свѝчник; свѝчник за три свѝци, с три разклонѝния
trojrozměrnost, *по-рядко* **třírozměrnost**, **-i** *ж.* триизмѝрност, тримѝрност
trojrozměrn|ý, *по-рядко* **třírozměrn|ý**, **-á**, **-é** триизмѝрен, тримѝрен; който е с три измерѝния
trojřad, **-u** *м. физкулт. воен.* стрѝй в три редици: **postavit se do ~u** стрѝя се в три редици
trojřad|ý, **třířad|ý**, **-á**, **-é** 1. триреден 2. трискѝростен
trojsedadlový *вж.* **třisedadlový**
trojskok, **-u** *м. спорт.* трѝен скѝк
trojsk|ý, **-á**, **-é** трѝянски: **~á válka** Трѝянската война; **~ý kůň** *прен.* трѝянски кѝн
trojslabičn|ý, **tříslabičn|ý**, **-á**, **-é** трисричен: **~é slovo** трисрична дѝма; **~á stopa** трисрична стѝпка
trojsemenný *вж.* **tříměnný**
Trojspol|ek, **-ku** *м. истор.* Трѝония(т) съѝюз
trojspřež|í, **tříspřež|í**, **-í** *ср.* *впрегàтна* трѝйка, *впряг* от три кѝня
trojstěžník, *по-рядко* **třístěžník**, **-u** *м.* тримàчтов кѝраб
trojstěžňov|ý, *по-рядко* **třístěžňov|ý**, **-á**, **-é** тримàчтов
trojstop|ý, **třístopý**, **-á**, **-é** тристѝпен
trojstrann|ý, *по-рядко* **třístrann|ý**, **-á**, **-é** тристранен: **~á smlouva, dohoda** *юрид.* тристра-нен дѝговор
trojstup, **-u** *м. физкулт. воен.* стрѝй в три колѝни, в колѝна по трѝма
trojstupňový *вж.* **třístupňový**
trojtřídk|a, **-u** *ж. разг.* трикласно училище
trojúhelník, **-u/-a** *м.* триъгълник: **pravoúhlý ~** *геом.* правоъгълнен триъгълник; **rovnoramenný ~** *геом.* равнобѝдрен триъгълник; **rovno-**

stranný ~ геом. равнострънен тригълник;
milostný ~ *прен.* любовен тригълник
trojúhelníkový, -á, -é който се отнася до тригълник
trojutkán, -í *ср. спорт.* състезание, среща на три отбора
trojverší, -í *ср. лит.* тристийшие, терцина
trojveslice, -e *ж.* лодка с три весла
trojzpěv, -u *м. муз.* терцет, трио
trojzub, -u, **trojzubec**, -ce *м.* тризъбец
trojzvuk, -u *м. муз.* тривъчие
troky, **trok** *ж.с./trokú* *м. само мн. разг.* корито за прах
trolej, -e *м. и ж.* 1. тролей, тролѐен проводник, тролѐен плъзгач 2. *разг.* тролей(бус)
trolejbus, -u *м.* тролейбус
trolejbusový, -á, -é тролейбусен: ~á **doprava** тролейбусен транспорт; ~á **linka** тролейбусна линия
trolejový, -á, -é тролѐен: ~é **vedení** тролѐен проводник
trombon [-on/-ón], -u *м. муз.* тромбон
trombonista [-ny-], -y *м.* тромбонист
trombonový [-on/-ón], -á, -é който се отнася към тромбон
trombóza, -y *ж. мед.* тромбоза
trompeta, **trompetista** *вж.* **trumpeta** I, **trumpetista**
trope *правителстване* **je**
zdravím ~ закъсал/закъсала е със здравето; **je**
~ **na srdce** сърцето му/й хич го няма; **je úplně**
~ съвсѐм го е закъсал/закъсала загъзил/загъзила; хич го/я няма; **je z toho celý** ~ не ѐ на себе си от това
tropický, -á, -é тропичен, тропически: ~é **podnebí** тропически климат; ~á **flóra** тропическа растителност; ~é **vedro** тропическа жѐга; ~é **nemoci** *мед.* тропически болести; ~á **malárie** *мед.* тропическа малария; ~ý **pás** *геогр.* тропически пояс
tropit, -ím *несв. експр. (со)* правя, върша нерѐдни, непристойни неща: **co to tam ~íš?** какво правиш там? ~it **povyk**, **rámus** вдигам шум; ~it **nepřechy** лудувам, шурѐя, не мирувам, правя безобразия; ~it **výtržnosti** буйствам, **бизиса** *връхна* **je**
koho, **z něčeho blázný**, **šašky**, **žerty**, **legraci** майтапя се, правя си майтап с някого, с нещо; взѐмам някого, нещо за мезѐ
troposféra, -y *ж. метеорол.* тропосфера
tropus [-go/-gó-], -u *м. лит.* троп, трѐпа
tropy, -ů *м. само мн. геогр.* трѐпици
trosečník, -a *м.* корабокрушѐнец
troška, -ky *ж.с., обикн. мн.* **trošky**, -ek отлѐмък, отлѐмки, развалина, развалини; руина, руини

~ky **havarovaného auta** останки от катастрофирала кола; ~ky **hradu** развалини, руини на замък; **zahynout pod ~kami** загина под развалините; **ležet v ~kách** лежа в развалини; **obrátit něco v ~ky** превърна нещо в развалини; ~ky **jmění** *прен.* (мълки) останки от имуществено, от богатство; **proměnit se v lidskou ~ku** *прен.* превърна се в развалина (за човек)
trošička, **trošinka**, -y *ж. умал. експр.* мѐничко, мѐнинко от нещо; мълко количество
trošičku, **trošinku** *вж.* **trošku**
troška, -ky *ж.с.*, **trošek**, -ka *м.* мълко от нещо, мълко: **kupovat po ~kách** купувам по мълко; **nedočkat se ani ~ky radosti** не дочакам понѐ **мълчание** **je**
дам свѐя скрѐмен принос в нещо, за нещо
trošku, *експр.* **trošičku**, **trošinku** *нар.* мълко, мѐничко: ~ **mě bolí hlava** мълко ме боли главата; ~ **se pousmál** тѐй лѐко се усмихна; **mluví ~ německy** говорѐ мълко нѐмски; ~ **větší** мълко по-голям; **ani ~** ни най-мълко; **jdi ~ ven!** излѐз за мълко!
trouba I, -y *ж.с.* 1. *муз.* трѐба 2. *в съчет.* **hlásná** ~a рѐпор, говорна трѐба, мегафон 3. *техн.* трѐба, кѐнец: **válcovaná ~a** валцована трѐба **фр. (акустична)** **je**
грубо загѐбен сѐм, загъзил сѐм
trouba II, -y *м. и ж. разг. експр.* глупак, простак, тъпак, идиѐт, загубеняк, мѐхльо; глупачка, простачка, тъпачка, идиѐтка, загубенячка, мѐхла
troubel, -e *м. и ж.* чибѐк; трѐбичка на лула
troubit, -ím *несв.* 1. *(на со)* трѐбя, свѐря *(на нещо)*; ~it **na křídlovku** свѐря на флигѐрна; ~it **k ústupu** *воен.* свѐря отбѐй; ~it **na poplach** *воен.* свѐря трѐвѐга, бѐя трѐвѐга 2. *ревѐа*, трѐбя: **sloní ~ení** слѐнски рѐв 3. *разг. експр.* разгласявам, разтрѐбявам, бѐя барабан: ~it **něco na celou ulici** разтрѐбявам нещо из цялата ѐлица; **už ti to ~ím celou hodinu** повтѐрям ти го вѐче цял час; говорѐя ти за това вѐче цял час 4. *(на коѐо, на со)* *разг. експр.* зѐпам, блѐя *(по някого, по нещо)*, заплѐсвам се *(по някого, по нещо)*; лапам мухѐ: **netrub na ni a povídej!** не зѐпай по нѐя, а разправѐй!
troud, -u *м.* 1. прахан 2. пѐпел от памѐчна **тѐка** **je**
jako ~ сѐх като прахан; **hořet jako ~** *обикн. трѐпол.* горѐ като слѐма, като прахан
troufale *нар.* дрѐзко, смѐло, самонадѐяно, нахѐлно, нахѐкано, безцеремѐнно: **počínat si ~** постѐпвам, дѐйствам дрѐзко, самонадѐяно
troufalost, -i *ж.* дѐрзост, смѐлост, самонадѐяност, нахѐлство, нахѐканост, безцеремѐнност
troufalý, -á, -é дѐръзък, смѐл, самонадѐян, на-

хален, нахакан, безцеремонен: **~é chování** самонадѣяно, нахакано поведение
troufat si, -ám si не св. (с инф.; –; *na koho, na co*) осмелявам се, решавам се (*на нещо*; *да направя нещо*); дръзвам, рискувам (*да направя нещо*); позволявам си (*нещо*): **~ám si tvrdit, že ...** смѐя да твърдя, че ...; **moc si ~á** тѝй/тѝ твърде много си позволява; **na bezbranného si každý ~á** всеки си позволява да обижда беззащитния; никои не сѐ страхува от безпомощния; **na to si ne~ám** не сѐ решавам на това
troufnout si, -nu si св. осмеля се, дръзна, реша се, позволя си
trouchniv|ět, обикн. третол. -í не св. гние, тлѐе; разяжда се от червотчина (*за дърво и под.*)
trouchnivn|a, -у ж. нѐщо изгнило, прогнило, разпаднало се
trouchniv|ý, -á, -é гнил, прогнил, изгнил
trous|it, -ím не св. (со) 1. рѐся, изсипвам, изтърсвам, изтрѐскам, разпилявам (*нещо*): **~it popel (po koberci)** рѐся пѐпел (върху килима); **~it po cestě slámu** разпилявам по пѝтя слáма 2. *експр.* изтърсвам, подмятам (*нещо*); разнасям, разгласявам, разпространявам (*думи и под.*): **~it pomluvy** разнасям сплетни; **~it poznámky** подмятам забелѐжки
trous|it se, обикн. третол. -í se не св. 1. изсипва се, сипе се, рѐси се: **sníh se ~il** снегѝт се сипеше 2. *експр.* разнася се, разпространява се: **~ily se pověsti, že ...** разнасяха се слѝхове, че ... 3. *обикн. третол. мн. -í se (кат); –*) мѝкнат се, влачат се, тѝчат се един след друг (*някъде*): **~ili se na schůzi** мѝкнеха се, тѝчеха се на събрание; **děti se ~ily do školy** децáта се влачеа едно след другѝ към училището
trpaslic|e, -e ж. женá-джуджѐ
trpaslič|í, -í, -á, -é малко *остар.* **trpaslick|ý, -á, -é** 1. който се отнася до джуджѐ 2. *експр.* дрѐбен, нисичък: **~í vzrůst** *мед. биол.* дрѐбен рѝст, пигмѝйски рѝст; **~í hvězda** *астр.* звезда-джуджѐ; **bříza ~í** *бот.* нискостѐблена брезá
trpaslík, -a м. 1. джуджѐ, гном: **Sněhurka a sedm ~ů** Снежáнка и седемтѐ джуджѐта 2. *експр. обикн. пейор.* джуджѐ, пигмѝй 3. *експр.* фѝрма-джуджѐ, малка фѝрма
trpce нар. горчиво, горѐстно: **~ chutnat** имам горчив вкѝс; горчив сѝм на вкѝс; **~ být zklamán** *експр.* горчиво сѝм разочаровán; **~ litovat** *експр.* горчиво съжالياвам
trpělivě нар. търпеливо, с търпѐние
trpělivost, -i ж. търпѐние, търпеливост: **svatá, andělská, božská** ~ а̀нгелско търпѐние; **ozbrojit se, obrnit se ~í** въорѝжа се, запася се с търпѐние; **mít s někým** ~ търпелив сѝм към някого; **došla mi, přešla mě (už) všechna** ~ изгѝ-

бих (всѝщото си) търпѐние; **jen ~!** търпѐние! **търпѐние** *мем.* **~í** *кат!* ♦ **~přináší** *ženo-* *словица* с търпѐние (и трѝд) всѝчко се постига
trpěliv|ý, -á, -é търпелив: **~á povaha** търпелив характер; **bud'(te) ~ý!** имай(те) търпѐние!
trp|ět, -ím не св. 1. страдам, измѝчвам се: **~ět tělesně i duševně** страдам физически и душевно; **~ět pro pravdu** страдам за правдата; **~ět svou vinou** страдам по своя вина 2. (*čím*) страдам (*от болест и под.*): **~ět revmatizmem** страдам от ревматизъм; **~ět nespavostí** страдам от безсѝние; **~ět komplexem méněcennosti** страдам от комплѐкс за малоцѐнность 3. (*co*) търпя, понáсям (*нещо*): **~ět příkoří** понáсям обиди; **~ět nouzi** страдам от недоимѝк; бѐдствам; мизѐрствам; **~ět hlad** гладѝвам; **~ěli ji mlčky mezi sebou** търпяха я мълчаливо помеждѝ си 4. (*co*) търпя, допѝскам, разрешавам (*нещо*): **to ti ~ět nebudu!** няма да търпя това (от твоя страна)! няма да ти позволя това! **nebudu ~ět žádné hádky** няма да допѝсна никакви разпáви 5. (*na koho, na co*) имам слáбост, изпитвам симпатия (*към някого, към нещо*); обѝчам (*някого, нещо*): **~ět na odpolední kávičku** имам слáбост към следѝобедното кафѐнце
trpítel, -e м. страдалец, мъченик
trpítelk|a, -у ж. страдалка, мъченица
trpítelsky нар. страдалчески, мъченически: **tvářit se ~** давам си вид на мъченик, прáва се на мъченик
trpítelsk|ý, -á, -é страдалчески, мъченически
trpk|nout, обикн. третол. -ne не св. стáва горчив, вгорчава се, загорчава: **vino léty ~ne** с годините винѝто стáва горчиво; **úsmev mu ~ne na rtech** *прен.* усмѝвката замрѝзва на ѝстните му
trpkost, -i ж. 1. трѝпчивост, стипчивост, горчивина: **~ vína, čaje** горчивина на винѝ, на чай; **~ zklamání** *експр.* горчивина на разочаровáние 2. *обикн. мн. trpkost|j, -í* неприятности, горѐсти: **život se všemi ~mi a bolestmi** живѝт с вѝсѝмѝх неприятнѝостѝ и болѝвкѝ ♦ **vypít kalich ~í, hořkosti až do dna** изпия до дѝно горчивата чáша
trpk|ý, -á, -é 1. трѝпчив, стипчив: **~é víno** стипчиво винѝ 2. *прен. експр.* горчив, горѐстен: **jíst ~ý chléb** вѝдя тѝжък живѝт; **~ý osud, úděl** горѐстна съдбá, тѝжка ѝрис; **~é zklamání** горчиво разочаровáние; **~á škola života** сурѝвѝто училище на живѝта; **~é výčitky** горчиви ѝпреци
trpně нар. пасивно, безучáстно, равнодѝшно: **~ něco snášet** равнодѝшно понáсям нѐщо; **~ k něčemu přihlížet** безучáстно наблюдавам нѐщо

trpn|ý, -á, -é 1. пасивен, безучастен, равнодушен: **~ý postoj k něčemu** пасивно отношение към нещо; **~ý odpor** пасивна съпротива 2. език. страдателен, пасивен: **~ý rod** страдателен залог; **~é přičestí** страдателно причастие; **~á vazba** пасивна конструкция

trs, -u м. 1. чим: **~ trávy** чим трева 2. корен, тѹфа (*тревисто растение*) 3. сноп: **~ karafiátů** сноп карамфили 4. грозд, чепка: **~ banánů** чепка банани

trubač, -e м. трѹбач

trubadúr, -a м. трубадѹр

trub|ec, -ce м. зоол. пчел. тѹртей

trubic|e, -e ж. анат. трѹбичка, трѹба: **dýchací** ~е дихателна трѹба; **trávicí** ~е храничовод; **močová** ~е пикочовод; **Eustachova** ~е Евстѹхиева трѹба

trubič|ka, -y ж. умал. трѹбичка, трѹбича

trubk|a, -y ж. 1. трѹба, трѹбичка 2. муз. тромпѹт: **hrát na ~u** свѹря на тромпѹт

trubkov|ý, -á, -é 1. трѹбен: **~á konstrukce** трѹбна конструкция; **~é lešení** трѹбно скѹле; **~ý závit** техн. трѹбна резба 2. муз. който се отнася до тромпѹт: **~é sólo** соло за тромпѹт

truc, -u м. разг. инат, упорство: **udělat něco z ~u** направя нещо напѹк, от инат; **jako na ~** като напѹк, сякаш напѹк

truck I [trak], -u м. авт. спорт. 1. влекач, мощен камион 2. състѹзателен автомобил

truck II [trak] неизм. прил. който се отнася, който е предназначен за (мощни) камиони-влекачи: **~ servis** сервис за камиони-влекачи

truc|ovat, -uji/разг. -uju неск. разг. инатя се, упорствам

trucovitě нар. разг. упорито, вироглаво, инатчийски

trucovitost, -i ж. разг. упорство, инат

trucovit|ý, -á, -é разг. упорит, вироглав, инатчий

trud|it se, -ím se неск. (–; *čít*) книж. натѹжавам се, опечѹлявам се, измѹчвам се, тормозя се (*от нещо*)

trudnomyslně нар. книж. меланхолично, унило

trudnomyslnost, -i ж. книж. меланхолия, тѹга, униние

trudnomysl|ný, -á, -é книж. меланхоличен, скрѹбен, печален, тѹжен, унил

trudn|ý, -á, -é книж. скрѹбен, печален, тѹжен, мрачен, нерадостен: **~é, neradostné dětství** тѹжно, нерадостно дѹтство; **~á perspektiva** мрачна перспектива; **~é dojmy** нерадостни впечатления

trudovin|a, -y ж. пѹпчивост, екзѹма, по-рядко мед. акнѹ

trudovit|ý, по-рядко trudovat|ý, -á, -é пѹпчив: **~ý obličej** пѹпчиво лице

truhl|a, -y ж. 1. ракла, сандѹк, ковчѹг 2. остар. ковчѹг (*погребален*)

truhlárn|a, -y ж. дърводѹлница, дърводѹлска работилница

truhlář, -e м. дърводѹлец, столар

truhlařin|a, -y ж. дърводѹлство, столарство

truhlař|it, -ím неск. разг. занимавам се с дърводѹлство, със столарство; работя като дърводѹлец

truhlářsk|ý, -á, -é дърводѹлски, столарски: **~á dílna** дърводѹлска работилница; **~á pila** бѹнциг

truhlářstv|í, -í ср. 1. дърводѹлство, столарство 2. дърводѹлска работилница

truhlic|e, -e ж. остар. сандѹк, касѹтка, кутѹя, ковчѹг, ковчѹже

truhlič|ek, -ku м. умал. сандѹче, ковчѹже

truhličk|a, -y ж. умал. сандѹче, касѹтка, ковчѹже

truhlík, -u м. сандѹче: **~ na květiny** сандѹче за цветя

truchlíc|í, -í, -í в съчет. **~í pozůstalí** опечалѹени близки

truchl|it, -ím неск. (–; *nad kým, nad čím; pro koho, pro co; pro kom, pro čem*) скрѹбя, тѹгѹвам, тѹжа (*за някого, за нещо; заради някого, заради нещо*): **~it nad smrtí otce** скрѹбя за смъртта на баща си; **~it po matce a otci** тѹгѹвам за покойните си майка и баща

truchlivě нар. скрѹбно, печално, тѹжно

truchlivost, -i ж. скрѹб, печал, тѹга

truchliv|ý, -á, -é скрѹбен, печален, тѹжен: **~á zpráva** скрѹбно извѹстие, скрѹбна вѹст

truchlohr|a, -y ж. остар. лит. трагѹдия

trulant, -a м., **trumber|a, -y** м. и ж. разг. експр. тѹпак, простак, глупак, дрѹвник, будала

trumbera вж. **trulant**

trumf, -u/експр. -a м. картоигр. коз: **vynášet ~** хвѹрлям коз, играя коз; **vyhodit poslední ~** изиграват коз

všechny ~y държа всѹчки козѹве в ръцѹте си

trumf|nout, -nu св. картоигр. 1. хвѹрля коз 2. (*koho, co*) прецакам, надиграя (*някого*); разваля (*нещо*): **~nout někoho** прен. експр. взѹма врѹх над някого; надиграя, прецакам някого

trumf|ovat, -uji/разг. -uju неск. картоигр. 1. хвѹрлям коз, играя коз, цакам 2. (*koho, co*) прецаквам, надигравам (*някого*); развалям (*нещо*): **~ovat někoho** прен. експр. взѹмам врѹх над някого; надигравам, прецаквам някого

trumfov|ý, -á, -é картоигр. който се отнася до коз: **~é eso** асо – коз

trumpet|a I, по-рядко trompet|a, -y ж. малко ~~ацмѹтѹ~~ ~~ацмѹтѹ~~

trumpet|a II, -y м. и ж. разг. експр. глупак, ахмак

trumpetist|a, *по-рядко trompetist|a* [-ty-], -у *м.*
тромпетист

trumpetov|ý, -á, -é който се отнася до тромпет:
~é **sólo** со́ло за тромпет

trůn, -u *м.* трон, престол: **následník ~u** престононаследник; **vstoupit na ~** възкача се на престола, възцаря се; **vzdát se ~u** откажа се от престола, абдикирам; **sesadit, svrhnout z ~u** сваля от престола

trůn|it, -ím *несв. 1. книж.* седя на трон, на престол **2. експр.** господствам, царувам

trůnn|í, -í, -í тронен: ~ **řeč** тронно слóво

trup, -u *м.* **1.** торс, туловище, тяло (*на човек*)

2. корпус, тяло: ~ **letadla** корпус на самолет;

lodní ~ корпус на параход

trus, -u *м.* фъшкия, кърешка

truskav|ec, -ce *м. 1. в съчет.* **rdesno ~ec, ~ec**

ptačí *бот.* пача тревà (*Polygonum aviculare*)

2. в съчет. **jahodník ~ec** вид ягода (*Fragaria moscata*)

trust [tra-], **trast, -u** *м. икон.* тръст

trvac|í, -í, -í *в съчет.* ~í **sloveso** *език.* дуративен глагол

trval|á, -é *ж. разг.* трайно кдрене

trvale *нар.* трайно, постоянно, завинаги: ~ **se usadit v městě** установя се в града за постоянно

trval|á, -u *ж. град.* многогодишно растèние

trvalost, -i *ж.* трайност, постоянност, продължителност

trval|ý, -á, -é **1.** постоянен: ~é **bydliště** постоянно местожителство; ~é **napětí** постоянно напрежение; ~é **zaměstnání, působíště** постоянна месторабота; ~é **vízum** постоянна виза; ~ý **chrup** *анат.* постоянни зъби; ~ý **magnet** *физ.* постоянен магнит **2.** траен, устойчив, здрав, продължителен: ~á **hodnota** непреходна стойност; ~á **ondulace** трайно кдрене; ~ý **mír** траен мир; ~á (**stálá**) **neutralita** *юрид.* траен неутралитет; ~á **deformace** *техн.* трайна, остатъчна деформация

trván|í, -í *ср. 1.* траене, продължителност **2.** съществуване

trvanlivě *нар.* трайно, здраво, издръжливо

trvanlivost, -i *ж.* трайност, здравина, издръжливост

trvanliv|ý, -á, -é траен, здрав, издръжлив: ~ý **salám** сұх салàм; ~é **pečivo** сұхи слàдки; **málo ~ý** нетраен, малотраен

trv|at, -ám *несв. 1.* трая, продължавам: **cesta ~ala dvě hodiny** пътуването трая два часа; **krize stále ještě ~á** кризата все още продължава; **ne~alo dlouho (a vrátil se)** не мина много време (и той се върна); ~alo **chvíli (než přišla)** измина известно време (докато тя

дойде); **to to ~á!** ех, че бавно върви! **to ti to ~á!**

поговорка нищо не è вèчно **2. (na čem)** постоянаствам (*в нещо*); държà (*на нещо*); не отстъпвам (*от нещо*); упорствам (*за нещо*): ~at **na svém** настоявам на свòето; **ne~ám na tom** не държà на това

trychtýř, -e *м. разг.* фуния: ~ **po bombě** *прен.*

~em **do hlavy** налèя на някого нèщо с фуния в главàта

tryl|ek, -ku *м.* трèли

trylk|ovat, -uji/разг. -uju *несв.* заливам се в трèли, лèя трèли

trysk, -u *м.* галòп, кариèр, лúдо бягане: **klus přechází v ~** трèсът преминàва в галòп, в кариèр; **pustit koně ~em** пýскам кòня в галòп; **utíkat ~em** бягам с всйчки сйли, кòлкото ми държàт кракàта

trysk|a, -y *ж. техн.* дýза, соплò: **hnací ~a** реактивна дýза

tryskáč, -e *м. разг. авиац.* реактивен самолет

trysk|at, обикн. третол. -á *несв.* блйка, из-блйква, струй: **krev ~á z rány** кръвтà блйка от рàната; **z očí jí ~ají slzy** от очите й блйкат сълзи; **odstraňovat korozi ~áním** отстранявам корòзия (чрез прèскане) със сйлна струя

tryskem *нар.* светкавично, мнòго бързо

tryskov|ý, -á, -é реактивен: ~ý **motor** *техн.* реактивен двигàтел; ~é **letadlo** *авиаци.* реактивен самолет; ~ý **stav** *текст.* безсòвалков стàн

trýz|eň, -ně *ж.* страдàние, мýчение, терзàние, мýка; **způsobit ~eň** причиня мýка

tryzn|a, -y *ж.* траурно тържествò; поклонèние; панихйда, пòмен

trýznitel, -e *м.* мýчител, изтезàтел

trýzn|it, -ím *несв. (koho – вин.)* мýча, измýчвам, терзàя (*някого*): ~í **ho výčitky svědomí** измýчват го угризèния на съвесттà

trýzniv|ý, -á, -é мýчителен, терзàещ

tržb|a, -y *ж.* печàлба, приход, сбор, оборòт (*от продажба*): **denní ~a** днèвен оборòт; **spočítat ~u** изчисля, преброй оборòта; **odvádět ~u** реализирам печàлба; **hrubá ~a** брýтен приход, брýтен оборòт

tržišť|ě, -ě *ср. остар.* тържище, пазàр, пазàрен площàд

trž|it, -ím *несв. (za co; z čeho)* изкарвам, придобивам, спечèлвам (*от търговия*)

tržn|í, -í, -í пазàрен, пазàрски, търгòвски, продажен: ~í **cena** продажна, пазàрна ценà; ~í **obilí** зърнò за прòдан; ~í **vztahy** *икон.* пазàрни отнòшения; ~í **ekonomika** *икон. полит.* пазàрна иконòмика; ~í **hospodářství** *икон. полит.* пазàрно стопàнство, пазàрна иконòмика

tržnice, -e *ж.* хали, покрит пазар; безистен
tržní, -á, -é *в съчет.* ~á rána *мед.* рана от разкъсване

třaplec, -ce *м.* пискиъл

třapeček, -ku *м.* умал. пискиълче

třásák, -u *м.* „тръсак“ (чешики народен танц, подобен на полката)

třasavka *ж.* **třesavka**

třásleň, -ně *ж.*, *ресна, обикн. мн.* **třásleň**, -ní *ресни:* **ubrus s ~němi** покривка с ресни

třaskat *ж.* **třeskat**

třaskavina, -y *ж.* взривно вещество; експлозив

třaskavý, -á, -é *1.* взривен, гърмящ, избухлив, експлозивен: ~á látka избухливо вещество; експлозив; ~ý plyn *хим.* гърмящ газ; ~á rtuť *хим.* гърмящ живак *2.* оглушителен: ~á rána оглушителна експлозия

třasknout, **třaskot** *ж.* **třesknout**, **třeskot**

třaslavě, *по-рядко* **třeslavě** *нар.* треперещо, с треперене: ~ mluvit говоря с треперещ глас

třaslavý, *по-рядко* **třeslavý**, -á, -é треперлив, треперещ: ~ hlas треперещ глас

třásnivý, **třásňový**, -á, -é реснист; който е с ресни

třásořítka, -y *ж.* *1.* зоол. стърчиопашка (Motacilla) *2.* и *м.* *прен.* бълза, страхливка; бълзлю, бълзливек, страхопъзлю, страхливко

třást, **třesu** *несв.* *1.* (*кът, čím; s kým*) треса, разтърсвам, дръсам, раздърсвам (*някого, нещо*): ~ stromem разтърсвам дърво; **třásla spáčem, až ho probudila** тя разтърсваше спящия, докато го събуди *2.* (*со*) бруля, изтърсвам (*нещо*): ~ ovoce бруля плодове; ~ sníh z kabátu изтърсвам сняг от палто *3.* обикн. *третол.* **třese** (*кът, čím*) тресе (*нещо*); втриса (*някого*); кара (*някого*) да трепери; разтрепърва, тресе (*някого*): **třese jím zima** той трепери от студ; **třese jím horečka** тресе го, втриса го; той има треска; **třese jím pláč** той се тресе от плач

třást se, **třesu se** *несв.* *1.* (*čím*) треса се, треперя (*от нещо*): ~ se zimou, zlostí, nedočkavostí треперя от студ, от яд, от нетърпение; ~ se na celém, po celém těle цялото ми тяло трепери; целият/цялата треперя; **křičí, až se okna třesou** така крещи, че чак прозорците дрънчат; **odpovídat třesoucím se hlasem** отговарям с трепещи

třepetlák, *ж.* **třepetlák** трепетлика; **všechno se ve mně třese, celá se z toho třesu** цялата треперя от това *2.* (*před kým, před čím; o koho, o co*) треперя (*пред някого, пред нещо; от някого, от нещо*); треперя (*за някого, за нещо, над някого, над нещо*): **všichni se před ním třesou** всички треперят пред него; ~ se o zdraví dítěte треперя

над здравето на детето (си) *3.* (*na koho, na co*) *прен. експр.* умирам, душа давам (*за някого, за нещо*): **dítě se na matku jen třese** детето умира за майка си; ~ se na peníze душа давам да при

třeba *нар.* **třeba** предикативно в съчет. **je třeba** (*с инф.*) трябва (*да...*); нужно е (*да...*); има нужда (*от...*; *да...*): **je ~ říci, poznamenat, že ...** трябва да се каже, да се отбележи, че ...; **není ~ se obávat** няма нужда да се опасяваме; не трябва да се опасяваме; **nebylo ho tam** ~ там нямаше

нужда от него; **nemocnému je ~ okamžitě pomoci** боленят се нуждае от незабавна помощ; **je ~, abys přišel včas** трябва да дойдеш навреме; **lékař přišel, kdykoli bylo** ~ лекарят идваше винаги, когато имаше нужда от него; **bude-li ~, přijdu znovu** ако потрябва, в случай на нужда ще дойда пак; **není ~** не трябва, не е нужно

třeba II, třebas *част.* даже, дори, да кажем, да речем, може, например, (па) макар (и да...), ако щете, (пък) ако ще, защо не (*за подчертаване, за безразличие, за евентуалност, за неувереност, за неопределеност и под.*): **vydrží nad knihou ~ celý den** той/тя е готов/готова да седи над книгата и цял ден; **ať tam jde ~ Jana** нека там да отиде, да кажем, Яна; **Jan nepřišel – je ~ nemocný** Ян не дойде – може да е болен; **tak já ~ přijdu** (тогава) може и да дойда; **začneme ~ zítra** може да започнем например утре; **zeptám se, ~ mi někdo poradí** ще попитам, (пък) може някой да ме посъветва; ~ **na to zapomněl** може да е забравил (за това); ~ **je to pravda** (пък) може и да е истина; **máme výborné pracovníky, jako ~ pan Novák** имаме отлични работници, като например г-н Новак; **řekněte ~, že nejsem doma** кажете, ако щете, че не съм у дома; **půjdu s vámi ~ hned** може да тръгна и веднага с вас; **koupím ho, ať to stojí ~ tisícovku!** ще го купя, пък ако ще да струва и хилядарка! **půjdeme do kina?** – ~ ще идем ли на кино? – ами добре; защо не? може да отидем

třebaže, třeba III *сюз* въпреки че; макар че, макар и да; независимо от това, че...; ако и да: **usmál se, ~ mu nebylo do smíchu** той се усмихна, макар че не му беше до смях; **šel přšky, ~ ho bolely nohy** той вървеше, той тръгна пеша, въпреки че го боляха краката; ~ **je mladý, má velké zkušenosti** независимо от това, че е млад, той има голям опит

třecí, -í, -í *1. техн.* триещ се, търкаш се, фрикционен: ~í plocha повърхност на триене; триеща се повърхност; ~í spojka фрикционна муфта *2. в съчет.* ~í ručník хавлиена кърпа

třemen *вжс.* **třmen**

tře|ň, -ně *м. бот.* крачѐ, пѣнче (на гѣба)

трѣн|ѣ *ср.* **1. физ. техн.** трѣнене: **statické ~і** статично трѣнене; **valivé ~і** трѣнене при търкаляне; **vnitřní ~і** вътрешно трѣнене **2. в съчет.** **~і ryb** *биол.* хвърляне на хайвѣр от рибите, мръстене на риби

třeni|ce, -ce *жс., обикн. мн.* **třeni|ce, -c** раздори, кавги, спорове, търкания: **vyvolávat ~ce** предизвиквам раздори, търкания; **mít ustavičné ~ce se ženou** вода вечни кавги с женѝ си

třenjý, -á, -é 1. трит, стрит, търкан 2. *готв.* кѣсков, козунѣк: **~é těsto** кѣсово тестò; **~á bábovka** кекс 3. *език.* фрикативен: **~á souhláska** фрикативна съгласна

trěpat, -u/-ám *несв.* (*кўт, ċīm, по-рядко s кўт, s ċīm*) разтърсвам, друсам, разклащам, раздрусвам (*някого, нещо*); махам, пляскам (*с нещо*): **~at křídly** махам, пляскам с крилѐ; **~at rukama** размáхам ръцѐ; **~at spáċem** разтърсвам спящ (човек); **~at roztokem v ľhvi** разклащам разтвѐр в бутилка

trĕpat se, **-u se**/**-ám se** *несв.* (*čím*) развявам се, плющя, мятam се, трептя, трепѐря (*от нещо*): **prapory se ~aly ve větru** знамената се развяваха, плющяха на вятъра; **ryba se ~e v síti** рибата се мята в мрежата; **~at se zimou, strachem експр.** трепѐря от студ, от страх; **~at se v něčí síti прен.** мятam се в нечий мрежи

třepen|í, -í *sr. събир.* ресни

třepet|at, třepot|at, -ám несл. (*čít*) махам, раз-
махам, развяваю, разклацаю (*нещо*), пляс-
каю (*с нешо*)

třepet|at se, třepot|at se, обикн. третол. -á se
несв. развява се, трепти, плющи, трепери

třepetav|ý, třepotav|ý, -á, -é 1. треперлив, трепетлив, трепкаш, плющящ **2.** блещущащ, мигащ

trɐp|it, -im *несв. (со)* **1.** нйщя, разнйщвам (*нещо*)
2. орѣфвам (*нещо*)

třep|it se, обикн. *третол.* -**í se** не св. **1.** нйщи се, разнйщва се **2.** орѣфва се

třep|nout, -nu *св. (кого, со)* шляпна, плєсна (*някого, нещо*): ~**nout dítě přes ruce** плєсна дєтє през рьцєтє

třepotat (se), třepotavý *вм. třepetat (se), třepetavý*

třesavk|a, по-рядко třasavk|a, -у ж. трѣпки, трѣска: **dala se do mě ~a** втрѣсе ме, разтрѣсе ме

др'єн ярина; прàзні прїказки

třesk|at, по-рядко **třask|at**, обикн. третол. -á
несв. експр. тряска, пращй, пўка, гърмй: **salvy**

z pušek ~aly гърмяха оръдейни залпове
třesk|nout, по-рядко **třask|nout**, обикн. *третол.*

-не *св. експр.* изтрещй, трѣсне, грѣмне, пукне:
~lo několik výstřelů грѣмнаха нѣколко из-
стрела

třeskot, по-рядко **třaskot**, -u м. трясък, гърмѐж, пукот: ~ **zbraní** пукот на оръжия; **dveře se s ~em zavřely** вратата се затвори с трясък

тѣснотѣ: **~á zima** сурòва зима

třeslavě, třeslavý *вжс. траславě, траславý*
čtrnáctý *чмсл. штирица* ♦

na dortu черешката върху тортата, най-хубавото нещо, върхът на сладолёда

třeš|eň, -ně ж. бот. череша, черешово дърво
(Cerasus)

třešň[ě, -ě *ж.* 1. черёша (плод) 2. черёша (дърво)
třešňovic[е, -е *ж.* черешòвка, черёшов ликьòр

třešnovk|a, -y ж. 1. черёшова градіна 2. черешòвка, черёшов ликьòр

trěšnov|ý, -á, -é черешов: **~ý koláč** сладкіш с череши; **~á alej** черешова алєя

třesťid|o, -a *sr. експр.* вятърничав, смàхнат, от-
качен (човек); фантазьòр; пèрко

třešt|it, -ím неск. 1. бълнувам: ~it v horečce бълнувам в треска 2. (*čít*) експр. лудея, шурея

(от нещо): **~it nadšením** лудея от възторг; **co ~iš?** какво те прихваща? 3. в съчет. **hlava mi ~í, v hlavě mi ~í** безл. главата ми се пръска, щепи 4. в съчет. **~it oči/по-рядко ~it očima** (кат, на кохо) пуля, блещя очи (срещу някого)

třestiv|ý, -á, -é бълнуващ, подлудяващ: **~á bolest hlavy** ужасно главоболіе; **~á radost** *прен.* подлудяваща радост

трѣти, **-і, -і** числ. трѣти: **po ~і/potřetí** за трѣти пѣг; **za ~і** трѣто (при изброяване); **na ~ім мѣстѣ** на трѣто мѣсто; **chodí do ~і třídy** тоѣ/тѣ е ученик/ученичка в трѣти клас; **o ~і hodině** в три часа; **už jde na ~і (hodinu)** приближава три часа; **dnes je ~іho** днес е трѣти (трето число в месеца); **~і mocnina мат.** (на) трѣта стѣпен, (на) кѹб; **~і odmocnina мат.** корѣн трѣти, корѣн кубически; **~і pád език.** трѣти падѣж, дѣтелен падѣж; **~і stupeň език.** превзходна стѣпен (на прил., на нар.); **~і osoba език. юрид.** трѣто лице; **~і (rychlostní) stupeň техн.** трѣта скорост; **~і říše истор.** Трѣтия Райх; Райхъ; нацистка Германия; **~і svět публ.** Трѣтия свѣт, развѣщащите се страни; **~і pohlaví публ.** трѣтия пол, хомосексуалистите; **~і věk публ.** трѣта(та) вѣзраст;

християнски♦ **mînrău-
ku** ъмам свѣдения от трѣта рѣка; **ryba a host**

~i den smrdí *пословица* рѣба и гѣст не сѧ драги
пѣвече от три днѣ, не траят пѣвече от три днѣ;
всѧко прекалѣно дѣлго гостуване е неприятно
~e vŝeho dobrého *поговорка* а) данѣ на трѣтия

třicetina | **třicítin** | **a**, -у ж. трийсетина, трийсетачаст, една тридесета

třicetinasob | **ek**, **třicítinasob** | **ek**, -ku м. трийсеткратно количество, тридесет пъти по-голямо количество

třicetinasobn | **y**, **třicítinasobn** | **y**, -á, -é мат. трийсеткратен, тридесет пъти по-голям

třicetistránkov | **y**, **třicítistránkov** | **y**, -á, -é който съдържа трийсет страници

třicetistupňov | **y**, **třicítistupňov** | **y**, -á, -é трийсетградусов

třicetkrát числ. нар. трийсеткратно, тридесет пъти

třicíferný, **třicípy**, **třicíti**- вж. **trojicferný**, **trojícipý**, **třiceti**-

třicítka, -у ж. обикн. разг. трийсеторка, трийсетница: **jet ~ou a**) пътувам с № 30 б) пътувам, карам с 30 км/ч; **táhne mu na ~u** той гони, приближава трийсетте (години)

třičlenný вж. **trojčlenný**

třičtvrteln | **í**, -í който е в размер три четвърти: **~í takt** муз. такт три четвърти; **~í kabát** късо горно палто; полушубка; **~í rukáv** три четвърти ръкав

třičtvrtinov | **y**, -á, -é който се отнася до три четвърти: **~á většina** мнозинство от три четвърти (от гласовете)

třída I, -у ж. 1. класа: **dělnická ~a** работническа класа; **vládnoucí ~a** управляваща, господстваща класа 2. клас, категория, разряд, класа, степен: **věková ~a** възрастова категория; **~a (mechů, ptáků, savců)** бот. зоол. клас (мъхове, птици, бозайници); **mzdová, platová ~a** клас, категория (на заплатата); **výkonostní ~a** спортен разряд; **první, druhá ~a (ve vlaku)** първа, втора класа (във влак); **kabin první ~y** каюта първа класа; **Řád bílého lva první ~y** орден „Бял лъв“ първа степен; **slovesná ~a** език. глаголно спрежение 3. качество, сорт, категория: **zboží první (jakostní) ~y** стока първо качество; **restaurace druhé cenové ~y** ресторант втора категория 4. класа, категория: **houslista světové ~y** цигулар от световна класа 5. клас (в училище): **žák první ~y** първокласник; **postoupit do vyšší ~y** премина в по-горен клас 6. класна стая

třída II, -у ж. булевард, главна улица

třídění | **í** ср. класифициране, разпределяне, сортиране: **desetinné ~í** десетична система за класификация

třídenní | **í**, по-рядко **trojdenní** | **í**, -í тридневен

třídící | **í**, -í 1. сортировъчен, разпределителен: **~í stroj** сортировъчна машина; **~í zařízení** разпределителен, сортировъчно устройство 2. класификационен: **~í princip** класификационен принцип

třídící, -í, -í **1.** сортираш, разпределящ: ~í **pracovník** разпределител, сортировач, сортировчик **2.** класифицираш
třídící I, -e *м. одуш.* сортировач, сортировчик
třídící II, -e *м. неодуш. техн.* сортировач, класификатор, сортировъчна машина: **děrnostřítkový** ~ класификатор с перфокарта; ~ **rudy** минно рудоотделител; ~ **brambor** земед. сортировач на картòфи
třídíčk|a I, -y *жс.* сортировачка
třídíčk|a II, -y *жс. техн.* сортировъчна машина, сортировач
třídilný *вжс.* trojdílný
třídírn|a, -y *жс.* сортировъчен цех, сортировъчна
třídílit, -ím *несв. (со)* класифицирам, сортирам, разпределям (*нещо*)
tříděně *нар.* класово, в класово отношение: ~ **uvědomělý** класово осъзнат
třídín|í I, -í, -í **1.** класов: ~í **boj** класова борба; ~í **rozpory** класови противоречия **2.** *учил.* класен: ~í **učitel** класен ръководител, наставник; ~í **kniha** (класен) дневник
třídín|í II, -ího *м.* класен ръководител, наставник; класен
třídín|í III, -í *жс.* класна ръководителка, наставница; класна
třídínictví|í, -í *ср.* класно ръководство, наставничество
třídnost, -i *жс.* класовост
třídobý *вжс.* trojdobý
třífázov|ý *вжс.* trojfázov|ý
tříhlas, **tříhlas(n)|ý**, **tříhlavý** *вжс.* trojhlas, trojhlas(n)|ý, trojhlavý
tříhodinov|ý, *по-рядко* trojhodinov|ý, -á, -é *тричасов*
tříhranný *вжс.* trojhranný
tříkilov|ý, -á, -é *трикилограмов*
tříkolka, **tříkolový** *вжс.* trojkolka, trojkolový
tříkorun|a, -y *жс.* *остар.* банкнòта или монèта от три крòни
tříkrát *числ. нар.* три пъти, трикратно; *остар.* трижди: ~ **dvě je šest** три по две е (равно на) шест; ~ **více** три пъти повече; ~ **tolik** три пъти повече; три пъти по толкова
třílampovk|a, -y *жс. разг.* трилампов приёмник
třílampov|ý, -á, -é *трилампов*
třílet|ý, -á, -é *тригодишен*
třílístek, **třílístý** *вжс.* trojlístek, trojlístý
třím|at, -ám *несв. (со)* *книж.* **1.** държа, стискам (*нещо*) здраво **2.** вдигам високо (*знаме и под.*)
tříměsíční|í, -í, -í *тримесечен*
třímetrov|ý, -á, -é *триметров*
třímilionov|ý [-on/-ón-], -á, -é *тримилионен*
třímínutov|ý, -á, -é *триминутен*
třímístný *вжс.* trojmístný

třímotorov|ý, -á, -é *тримоторен*
třináct, -i *числ.* тринайсет, тринадесет
třináctilet|ý, -á, -é *тринайсетгодишен*
třináctin|a, -y *жс.* тринайсета част, една тринадесета (часть)
třináctk|a, -y *жс.* тринайсетица; тринадесетòрка, нòмер тринайсет
třináctkrát *числ. нар.* тринайсеткратно, тринадесет пъти
třináct|ý, -á, -é *числ.* тринайсети, тринадесети
tříněděl|í, -í, -í *триседмичен*
třínoh|ý, **trojnoh|ý**, -á, -é *трикрак*: ~á **stolička** трикрако столче; ~ý **podstavec** тринòжник
třínožk|a, **trojnožk|a**, -y *жс.* **1.** трикрако столче **2.** тринòжник
třípatrov|ý, *по-рядко* trojpatrov|ý, -á, -é *триетажен*
třípokojev|ý, -á, -é *тристаен*
tříposchod'ov|ý, *по-рядко* trojposchod'ov|ý, -á, -é *триетажен*
tříprocentn|í, -í, -í *трипроцентов, трипроцентен*: ~í **úrok** трипроцентова лихва
tříproudov|ý, *по-рядко* tříproud|ý, -á, -é *трипотòчен*; кòйто е с три платна, с три коридòра: ~á **vozovka** път, шосè с три платна
tříramenný *вжс.* trojramenný
tříroční|í, -í, -í *тригодишен*
tříroh|ý, -á, -é *в съчет.* ~ý **klobouk** тригълна, тривърха шапка
třírozměrnost, **třírozměrný** *вжс.* trojrozměrnost, trojrozměrný
třířadý *вжс.* trojřadý
třisedadlov|ý, *по-рядко* trojsedadlov|ý, -á, -é *триместен*; кòйто е с три седалки
tříseln|ý, -á, -é *анат.* слабинен; кòйто е локализиран в слабините: ~á **krajina** област(та) на слабините
třísk|a, *по-рядко* tříšťk|a, -y *жс.* **1.** треска: **nadělat**, **naštípat** **třísek** нацèпя трески; **zadřel jsem si, vrazil jsem si ~u do prstu** заби ми се ~~трищипа~~ **huby** ~~трищипа~~ като клèчка; **má peněz jako třísek** бъкан е с пари, гъбав е от пари **2.** *в съчет.* **kovová ~a** *техн.* стрúжка, стърготина
třísk|at, -ám *несв. 1. (čím do čeho, na co, o co)* *удрям, тряскам, блъскам (с нещо по нещо): ~at pěstí do stolu* удрям с юмрук по масата; ~at dveřmi *тръшкам, блъскам, хлòпам вратà;* ~at do klavíru *блъскам по пианото;* ~at (se) vším o zem *запокитвам, хвърлям всичко на земята;* **kroupy ~ají do oken** градушката бие по прозорците; **hrom ~á** гръмотèвицата тътне, грохòти, бобòти **2. (koho čím; do koho, do čeho, čím)** *експр.* *удрям, бия, налòгам (някого с нещо): ~at koně bičem* налòгам кòн/конè с бич

3. (co) експр. чўпя, трошà (нещо): **opilec ~al nábytek** пияният трошеше мебелите
třísk|nout, -nu св. 1. (čím do čeho, na co, o co) ударя, трясна, блъсна (нещо по нещо): **~nout sluchátkem** трясна слушалка; **~nout kamenem do okna** запрътя камък в прозорец; **~nout sebou na zem** строполя се на земята **2. (čím/по-рядко s čím)** остава, зарежà (нещо): **~nout studiem** зарежà следването
tříslabičný вж. **trojslabičný**
třísl|it, -ím нескв. дъбя, щавя кожи
třísl|o I, -a ср. хим. дъбилно вещество, щàва
třísl|o II, -a ср. анат. слабина
tříslovin|a, -у ж. анат. танин, дъбилно вещество
třísl|ov|ý, -á, -é хим. дъбилен; който се отнася до щавене на кожи: **~á kyselina** дъбилна киселина; **~ý extrakt** дъбилен екстракт
třísměnn|ý, по-рядко trojsměnn|ý, -á, -é трисмєнен
třísn|it, -ím нескв. (co) книж. напръсквам, опръсквам (нещо); опетнявам (нещо)
tříspřeží вж. **trojspřeží**
třístalet|ý, -á, -é тристагодишен
třístěžník, třístěžňový, třístopý, třístranný вж. **trojstěžník, trojstěžňový, trojstopý, trojstranný**
třístupňov|ý, trojstupňov|ý, -á, -é тристєпенен: **~á raketa** тристєпенна ракета
tříst|ý, -á, -é числ. тристòтен
třísvazkov|ý, -á, -é тритòмен
tříš|t, -tě ж. 1. дрєбни парчєнца, трошляк; ситни капчици, пръски: **vodní ~t** воден прах, водни пръски; **ledová ~t a)** лєдена каша; парчєнца ситен лед **б)** фрапє; **~t skla** натрошєно стьклò **2. прен.** хаòс, смєсица: **~t vzpomínek** хаòс от спòмени; **~t informací** информационна лавина
tříštěň|í, -í ср. разпиляване, раздробяване, разтрошàване
tříšt|it, -ím нескв. (co) **1.** наситням, превръщам (нещо) в прах; разцєпвам, разбивам, разтрошàвам (нещо) на дрєбни парчєнца **2. прен.** разединявам, разделям, раздробявам, разбивам, разпръсвам (нещо): **~it síly** разединявам сили; **~it pozornost** разсєйвам внимание; **~it majetek** раздробявам, разделям на малки части имòт
tříšt|it se, -ím se нескв. **1. (o co)** разпръсвам се, разцєпвам се, разбивам се (в нещо, o нещо): **vlny se ~í o skálu** вълните се разбиват в скалата **2. прен.** разединявам се, разделям се, раздробявам се, разбивам се: **hovor se začal ~it** разговорът запòчна да става несвързан, да се разпада; **úsilí se ~í** усилията се разединяват
tříštivost, -i ж. 1. чупливост, трошливост, раз-

дробяемост **2. воен.** бризàнтност, експлозийност, избухливост, разпръскаемост
tříštiv|ý, -á, -é воен. бризàнтен; който се пръска на парчєта: **~á síla** бризàнтна сила; **~á puma** бризàнтна гранàта, оскòлочна бòмба
tříšťka вж. **tříska**
třit, třu/книж. tru нескв. **1. (co; со čím; со o co)** разтрьивам, трия, търкам (нещо с нещо, в нещо): **~ (si) čelo, spánky** разтрьивам си чєлòто, слєпоòчията **2. (co)** стривам, счўквам (нещо): **~ koření v moždíři** счўквам подправки с хаван; **~ len** земеò. чўкам, мьна лєн; **~ barvy** стривам, счўквам
nouzi, ~ bídu s nouzí търпя лишєния; мизєрствам; вòдя тєжък, окàян живòт; бєдствам
třit se, třu se/книж. tru se нескв. **1. (o koho, o co)** трия се, търкам се, отърквам се (в някого, в нещо) **2. обикн. третол. tře se** риб. мрєсти се, хвєрля хайвєр
třítýdenn|í, -á, -é трисєдмичен
třmen, по-рядко třemen, -u/по-рядко -е м. стрєме: **zasunout nohy do ~ů** вкарàм крака в стрєменàта; **vyšvihnout se do ~ů** стьпя на стрєменàта
třmín|ek, -ku м. анат. стрєме (в средното ухо)
třpyt, -u м. бляськ, гланц, сияние, блещўкане
třpyt|it se, третол. -í se нескв. блєстї, сияє, блещўка, лъщї: **v očích se mu ~ily slzy** в очите му блєстяха сълзи; **všechno se jen ~ilo čistotou** всичко стана чисто
zlatu, co se ~í пословица нє всїчко, коєто блєстї, є златò
třpytivě нар. блєстящо, бляскаво, сияєщо, блещўкащо
třpytiv|ý, -á, -é бляскав, сияєн, блещўкащ, лъскав, свєтъл
třpytk|a, -у ж. риб. блєсна
třtin|a, -у ж. бот. трьстїка (Calamagrostis): **~a aková** парцєк
a) (тої) едвà се държї на кракàта си (от слàбост) **б) (тої)** лєсно мòже да се пречўпи, да се огъне; **je jako ~a větrem se klátící** прен. пейòр. тої/тя є като ветропоказàтел
třtinov|ý, -á, -é трьстїков
tse-tse нескл. ж. в сьчет. **bodalka ~ зоол.** мухà цє-цє (Glossina)
tu нар. местоим. **1. тук: kdo je ~? кòй є тўк? co ~ chceš? каквò търсиш тўк? jez tu! яж! ~ a tam** там
~ se vzal(a) появї се изневидєлица; **kde nic, ~ nic** няма и няма; няма и пòмен (от нєщо); **hledal, volal – kde nic, ~ nic** тої (кòлко) търси (ли търси), вика (ли вика) – но нямаше и нямаше (нїкого) **2. в тòзи мїг, изведнъж: už chtěl odejít, ale ~ se ozval telefon** (тої) їскаше вєче

да си тръгне, но в този момент иззвъня теле-
фон. **3. в съчет.** ~ **máš!** ~ **máte!** ето! ето (ти)!
ето (ви)! ~ **máš knihu** ето ти книга(та); ~ **máte**
práche ~ **práche** **пач** разг. експр. ето ти на; видиш ли сегà; хà
сегà, де; тè ти, бълка, Спàсовден! **4. като съюз**
в съчет. ~ ... ~ **тý ... тý:** ~ **šel rychleji, ~ pomaleji**
туй вървеше туй по-бързо, туй по-бавно
tu, tú, tutú междум. туй-туй
tub|a, -y **ж. 1.** туба **2.** муз. туба (муз. инстру-
мент)
tuber|a, -y **ж. разг.** õхтика, туберкулоза
tuberack|a, -y **ж. разг.** õхтичав, туберкулозна
жена
tuberák, -a **м. разг.** õхтичав, туберкулозен човек
tuberkulóza, -y **ж. мед.** туберкулоза: **plicní ~a**
белодробна туберкулоза; **kostní ~a** кòсна
туберкулоза
tuberkulózn|í, -í, -í **мед.** туберкулозен
tubičk|a, -y **ж. умал.** тубичка
tuc|et, -tu **м.** дузина: **prodávat v ~tech/na ~ty**
продáváti ~ **prodáváti**
je dvanáct na ~et, vejde se dvanáct do ~tu
такйва като нèго с лопàта да ги ринеш
tuctově **нар. 1.** сèрийно, мàсово: **vyrábět ~** произ-
вèждам сèрийно, мàсово **2. експр.** безлично,
посрèдствен: **vypadat ~** ймам посрèдствен вид
tuctov|ý, -á, -é 1. кòйто се отнàся до дузина; ду-
зинен **2.** сèриен, мàсов, стандартен: **~á výroba**
сèрийно производство **3. експр.** обикновèн; кòй-
то е със срèдни способности; безличен, посрèд-
ствен: **~ý spisovatel** посрèдствен, слàб писàтел
tučnák, -a **м. зоол.** пингвин (Sphenisciformes):
~ **patagonský** императорски, царски пингвин
tučně **нар. 1.** тлътсто, мàзно **2. полигр.** чèрно: ~
vysázeno набрàно с чèрен шриффт
tučn|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í **несв.** тлътстèя, дебелèя,
затлътствям, угойвам се, охрàнвам се
tučnost, -i **ж. 1.** тлътстина, мазнотà, охрàненост,
угоèност; дебелинà **2. спец.** мàсленост (на
мляко)
tučn|ý, -á, -é 1. тлътст, мàзен, дебèл, охрàнен: **~é**
maso тлътсто месо; **~é mléko** мàслено, пъл-
номàслено мляко; **~ý člověk** дебèл, охрàнен
човек **2. прен. експр.** дебèл, èдър, тлътст: **~á**
aktovka дебèла, натòпкана чàнта; **~é sousto**
тлътст зàлкь; **~ý titulke** èдро заглàвие **3. прен.**
експр. тлътст, изобилен, значителен, солиден:
~ý zisk тлътста печàлба; **~é zpropitné** солиден
бакшийш **4. полигр.** чèрен (за шриффт): **~é**
písmo чèрен шриффт
tudíž **съюз** книж. и такà; и тъй; следовàтелно;
знàчи; зàтовà

tudy, разг. **tudyhle** нар. местоим. оттук, през тук, по този път: ~ **chodí málokdo** оттук рядко минава някой; **cesta vede** ~ пътят минава оттук; **jděte** ~ минете оттук; вървете по този път

tuf, -u м. геол. тұфа; втвърдена лава: **vulkanický** ~ вулканична тұфа

tuh|a, -y ж. минер. хим. графит

tuhle, разг. **tudle** нар. местоим. 1. (ето) тук; на това място: ~ **bydlím** (ето) тук живея; ~ **stávala naše škola** на това място беше някога нашето училище; **zašel ~ do toho domu** той се отби в ей тази къща 2. в съчет. ~ **máte** ето ти, ето ви: ~ **máš klíče** ето ти ключовете 3. нѐ-отдавна; тези дни: **víš, co se mi ~ stalo?** знаеш ли какво ми се случи тези дни?

tuh|nout, -nu несов. застивам, втвърдявам се, вкоравявам се, вкочаня(с)вам се, смръзвам се: **sádra, beton ~ne** гипсът, бетонът се втвърдява; **svaly mu ~nou od práce** мускулите му се вкоравяват от работа; **ruce mu ~nou chladem** ръцете му се вкочаня(с)ват от студ

♦ **кач(м)ствѐн** (качествен) живилите (му)

tuhnutí, -í ср. физ. втвърдяване, застиване: **bod, teplota ~í** точка, температура на втвърдяването

tuhost, -i ж. 1. твърдост, якост, плътност, жилавост: ~ **materiálu** якост на материал; ~ **límce** твърдост на якя 2. упоритост, неотстъпчивост, ожесточѐност: ~ **odporu** упоритост на съпротива

tuhov|ý, -á, -é графитен, графитов

tuh|ý, -á, -é 1. твърд, як, плътен, жилав: ~ý **límec** твърда якя; ~é **maso** жилаво месо; ~é **těsto** твърдо, гъсто забъркано тесто; ~é **skupenství** физ. твърдо състояние; ~ý **láh** техн. сұхспирт; ~ý **roztok** физ. хим. твърд разтвор; ~é **palivo** техн. твърдо гориво 2. корав, издръжлив ♦ **(п)мъж(с)твѐн** (мъжествен) живлив 3. суров, жесток, ожесточѐн, упорит: **vést ~ý boj** водя ожесточѐна борба, ожесточѐн бой; **klást ~ý odpor** оказвам упорита съпротива; ~á **zima** сурова зима; ~ý **mráz** лют студ; **projít ~ým výcvikem** премина сурово обучение; ~á **критична** (критична) ♦ **жѐ** (жесток) жив

do ~ého работата става дебѐла, сериозна; почва да става лѐшо, опасно, напѐчено; положѐнието става критично

tuhýk, -a м. зоол. кѐнска сврѐчка (птица) (Lanius)

tuch|nout, третол. -ne несов. разваля се, мухлясва, плесенясва: **mouka ve vlhku ~ne** при влага брашното се разваля, мухлясва

túj|e, -e ж. бот. тұя (дърво) (Thuja)

tuk, -u м. машинна, тлъстѐнина, мѐсло: **zbovit se**

dietou přebytečného ~u освободя се с диѣта от излишните тлѣстини; **maso prorostlé ~em** тлѣсто месò; **rybí ~** антек. рибено мѣслò; **podkožní ~** анат. подкòжни тлѣстини; **technické ~y** технически маслѣ; **pokrmový, jedlý ~** маргарин; **umělý ~** изкѹствена мазнина; маргарин; **rostlinný ~** растителна мазнина; растително мѣслò; **živočišný ~** животинска мазнина; мѣслò от животински произхòд

čuk, čuky междум. чѹк-чѹк (при почукване)

čuk|at, -ám нескв. 1. (čít; на со) чѹкам, трòпам, хлòпам (с нещò; по нещò): **~at na dveře** чѹкам на вратàта 2. (-; со) разг. трàкам, чѹкам (нещò): **~at na psacím stroji** трàкам на пишещà машина 3. (koho, со kam) побѹтвам, срѣгвам (някого, нещò някъде): **~at loktem souseda (aby nespál)** побѹтвам с лàкът съседà си (да не спи) 4. обикн. **čuk|at si, -ám si** (s kým) чѹкам се, чѹкам си чàшата (с някого)

čuk|nout, -nu св. 1. (čít, на со) чѹкна, трòпна, хлòпна, трàкна (с нещò, по нещò): **~nout takhle** чѹкна така 2. (s kým) чѹкна се, чѹкнем си чàшите (с някого): **~nout si na přátelství** чѹкна се в знàк на приятелство

čuknut|ý, -á, -é разг. експр. удàрен, чѹкнат; не è с всѣчкия си; нѣщò му хлòпа

čukot, -u м. чукане, трòпане, бѣене: **~ srdce** бѣене на сърцѣто

tukov|ý, -á, -é 1. кòйто се отнàся до мазнинà, до тлѣстинà; мàзен; мàслен: **~é pečivo** тестèно издѣлие от мàслено тестò 2. мàстен: **~á tkáň** биол. мàстна (сѣединителна) тѣкан; **~é žlázy** биол. зоол. мàстни жлезы 3. маслòдобѣвен: **~ý průmysl** маслòдобѣвна промышленост; **~é závody** маслòдобѣвни заводи

tuláck|ý, -á, -é скитнически: **~ý život** скитнически живòт

tuláctv|í, -í ср. скитничество

tulačk|a, -y жс. скитница, бездòмница

tulák, -a м. скитник, бездòмник

tule|ň, -ně м. зоол. тюлèн (Phoca)

tulen|í, -í, -í тюлèнов: **~í tuk** тюлèнова мàс

tulipán, -u м. бот. лалè (Tulipa)

tul|ít, -ím нескв. (koho, со ke komu, k čemu) притѣскам, гѹшкам (някого кьм себе си)

tul|ít se, -ím se нескв. (ke komu) притѣскам се (кьм някого); гѹшкам се, гàля се (в някого): **~ít se k matce** притѣскам се кьм мàйка си;

vesnička se ~í pod kopcem прен. селцѣто се гѹши под върхà

čulpas, -a/по-рядкò експр. **-e, čulp|a, -y** м. разг. пейор. глупàк, тѣпàк, простàк, дрѣвник, говѣдо

čululum нескл. ср. разг. пейор. нескопòсник/нескопòсница; повлекàн/повлекàна; тѹткав, пѣпкав, нескрѣчен, нерешѣтелен, безвòлев чòвѣк; тѹткава, пѣпкава, нескрѣчна, нерешѣтелна, безвòлева женà

tumor, -u м. мед. тѹмор

tůň, tůň|ě, -ě жс. вѣр, вòдна глѣбина, рѣчен зàлив

tun|a, -y жс. тон (мярка за теглò)

tuňák, -a м. зоол. тон (риба) (Thunnus)

tundr|a, -y жс. тѹндра

tůně жс. тѹň

tunel, -u м. тунèл: **prokopat, prorazit ~** прокопàя, прокарàм тунèл; **~ podzemní dráhy** тунèл на метрò; **~ pro pěší** тунèл, пòдлез за пешехòд на тунèла

tunelář, -e м. 1. (мàйстор) тунелджия 2. публ. (финàнсов) далавèраджия; шѣф на финàнсова „пирамѣда“ (след 1989 г.): **stamilionová konta ~ů** стòмилиòнови смѣтки на „фараòни“, на шѣфове на „пирамѣди“

tunelován|í, -í ср. публ. незаконòно изсмѹкване, изпòмпване на парй (от банки и под.); (финàнсова) далавèра, машинàция

tunel|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) незаконòно изсмѹквам, изтòчвам парй (от банки и под. след 1989 г.): **~ovat banky** изтòчвам бàнки

tunelov|ý, -á, -é тунèлен

tunik|a [-ny-], -y жс. тѹника

tunisk|ý [-ny-], -á, -é тѹниски, тунизийски

tunokilometr, -u м. трансп. тòн-километър

tunov|ý, -á, -é еднотòнен

tupě нар. тѣпо, притѣпèно: **~ civět do prázdna** глèдам тѣпо, с тѣп пòглед в прострàнството; **~ ho bolí hlava** усѣща тѣпа бòлка в главàта

tup|ec, -ce м. грубо тѣпàк, глупàк, тѣпоглàв чòвѣк, тѣпанàр

tupír|ovat, -uji/разг. -uju нескв. (со) тупѣрам (коса и под.)

tup|ít I, -ím нескв. (со) притѣпàвам, изтѣпàвам, прàвя (нещò) тѣпо

tup|ít II, -ím нескв. (koho, со) злослòвя (за някого, за нещò); чèрня, очèрням, хѹля, ругàя, позоря, опозорявам (някого, нещò): **veřejně ~ít protivníka** пѹблично нападàм, кàлям, опозорявам протѣвник; **~ít něčí dobré jméno** очèрням добрòто име на някого

tuplovan|ý, -á, -é разг. двòен, дублиран

tup|nout, -nu нескв. изтѣпàвам се, притѣпàвам се; затѣпàвам

tupohlavost, -i *ж.* тѣпоу́мие, тѣпотѣ, тѣпогла́вие
tupohlav|ý, -á, -é тѣпогла́в, тѣпоу́мен

tupost, -i *ж.* тѣпост, тѣпотѣ, притѣпѣност: ~ **smysl** притѣпѣност на сетивѣта, на усѣщанията;
duševní ~ ѹмствена тѣпотѣ; тѣпоу́мие

tupoúhl|ý, -á, -é *геом.* тѣпоу́гълен

tup|ý, -á, -é 1. тѣп (*противопол.* ђстѣр), притѣпѣн: ~ **ý nůž** тѣп нѡж; ~ **á brada** закрѣглена брада; **rozbili mu hlavu ~ým předmětem** счѹпили му главѣта с тѣп предмет; ~ **ý úhel** *геом.* тѣпѹ

2. тѣп, притѣпѣн, приглушѣн: ~ **ý rachot kol** приглушѣн шѹм на колелѣ; ~ **á bolest hlavy** тѣпо главобѡлие; ~ **é sykavky** *език.* шѹшкави съгласни 3. тѣп (*противопол.* ѹмен), равнодѹшен, апатичен, ограничен, глѹпав: ~ **ý dav** равнодѹшна тѣлпѣ; ~ **é zvíře** тѣпо, глѹпаво живѡтно; ~ **ý výraz tváře** тѣп израз на лицѣто; **má na učení ~ou hlavu** тѡй/тѣ е ѹмствено ограничен(а); тѣп/тѣпа е за ѹчене; ~ **á poslušnost** тѣпо послушание; сляпо подчинѣние; ~ **é zoufalství** тѣпо, апатично отчаяние

tur, -a *м. зоол.* тѹр, дѣво говѣдо, дѣв бѣк (Bos)
◆ **kuřák** пищѣ кѡнски; **být zdrav jako** ~ здрав като бѣк сѹм

túr|a, -y *ж.* 1. екскурзия, излет, пѡход, прѣход: **vydat se na ~u** отпра́вя се на пѡход; трѣгна на излет; **pěší ~a** туристически прѣход; **lyžařská ~a** скиѡрски излет, ски-пѡход 2. *разг. експр.* тежка, изнурителна рѡбота: **to byla (ale) ~a!** (ама) голяма рѡбота падна! голямо бѡчкане му хвѣрлихме!

turban, -u *м.* тюрбѡн, чалма

turbín|a, -y *ж. техн.* турбина: **parní ~a** парна турбина; **vodní ~a** водна турбина; **plynová ~a** газова турбина

turbínov|ý, -á, -é *техн.* турбинен: ~ **é letadlo** тѹрбореактивен самолѣт

turboagregát, -u *м. техн.* тѹрбоагрегѡт

turbogenerátor, -u *м. электр.* тѹрбогенерѡтор

turbokompresor, -u *м. техн.* тѹрбокомпресѡр

turbovrtulov|ý, -á, -é *авиѡц.* турбовѣтлов

turbulenc|e, -e *ж. физ.* турбулѣнтност

turecky *нар.* тѹрски; по тѹрски

tureck|ý, -á, -é 1. тѹрски: ~ **á káva** тѹрско кафѣ; **dařství** безрѣдие, хаѡс, небрѣжност 2. *остар.* тѹрски

turečtin|a, -y *ж.* тѹрски езык

turka|kyně ◆ **služka** **jako ~ek** седѣ по тѹрски; **poturčenec horší ~ka** да пази Гѡспѡд нѣ от тѹрчин, а от потурнѡк 2. *разг.* тѹрско кафѣ 3. *диал.* тѣква
turist|a, -y *м.* турист

turisticky [-ty-] *нар.* туристически: ~ **oblečený** облѣчен, екипиран туристически, като турист; ~ **značkováná cesta** обозначѣн с указѡтели туристически пѣт

turistick|ý [-ty-], -á, -é туристически: ~ **ý ruch** туризъм; ~ **é značky** туристически указѡтели; ~ **á mapa** туристическа кѡрта; ~ **á chata, noclehárna** туристическа хѣжа; ~ **ý průvodce** пѣтеводитѣл; ~ **ý salám** сѹх (шпѣков) салѡм

turistik|a [-ty-], -y *ж.* туризъм: **pěstovat ~u** занимавам се с туризъм

turistik|a, -y *ж.* туристка

turksk|ý, turkotatarsk|ý, -á, -é тѡрски

turnaj, -e *м. спорт.* турнѣр: **uspořádat ~** организирам, проведа турнѣр; **šachový ~** шахмѡтен турнѣр; **mezipásmový ~** зонѡлен турнѣр
turnajov|ý, -á, -é кѡйто се отнѡся до турнѣр; турнѣрен: ~ **á tabulka** таблица за класиране в турнѣр

turné *нескл. ср.* турнѣ: **koncertní ~** концертно турнѣ

turniket [-ny-], -u *м.* турникѣт (*на вход*)

turnus, -u *м.* смяна: **tábor má tři ~y** лагерьт ѣма три смѣни; **přijel třetí ~ rekreantů** пристѣгна трѣтата смяна почиващи

turovit|í, -ých *м. само мн. зоол.* говѣда (Bovidae)

tuř|í, -í, -í кѡйто се отнѡся до тѹр, до дѣво говѣдо, до дѣв бѣк: ~ **hlas** *прен.* мѡщен глѡс; глѡс като ѣерихѡнска трѣба

tuřín, -u *м. бот.* слѡдка рѣпа, крѣмна рѣпа (Brassicaceae)
◆ **zdrav jako býk** здрав като бѣк

tuš I, -e *м. муз.* туш: **hudba spustila ~** мѹзиката засѣври тѹш

tuš II, -e *ж.* туш (*за чертане*): **vytahovat (rys) ~í** изтѣглям, очертавам, начертавам (чертѣж) с тѹш; **čínská ~** кѣтайски тѹш

tušen|í, -í *ср.* 1. предчѹвствие: **mít divné, neblahé ~í** ѣмам страннѡ, лѡшо предчѹвствие; (**mé**) ~ **í mě neklamalo** предчѹвствието (ми) не мѣ излѣга 2. представа, понятие: **nemám (nejmenší) ~í** ѣмам и понятие; ѣмам хабѣр; **měl jen nejasné ~í, jak to vypadá** тѡй ѣмаше сѡмо смѣтна представа как стоят нещѡта

tuš|it, -ím *несв.* 1. (*со*) предчѹвствам, предсѣщам (*нещо*), догаждам се (*за нещо*): ~ **it neštěstí** предчѹвствам нещѡстие; ~ **it nebezpečí** предсѣщам ѡпасност; **ani ve snu jsem ne~il, že ...** и на сѣн не ми е минавало, че ...; и през ѹм не ми е минавало, че ... 2. мисля, смятам, струва ми се: **stalo se to, ~ím vloni** товѡ се слѹчи, струва ми се, миналата година

tušov|ý, -á, -é кѡйто се отнѡся до тѹш; изпѣлнен с тѹш: ~ **á kresba** рисѹнка с тѹш

tutl|at, -ám *несв. (со) експр.* потѹлвам, при-

кривам, замазвам, заглаждам (*нещо*); спода-
вям (*нещо*): **~at aféru** потулвам афера; **~at smích** сподавам смях
Tutovk|a, -y ж. „Түтовка“ (*лотария с изтри-
ващи се билети*)
tutú вж. tu, tú
tuze нар. остар. много, твърде: **je to ~ drahé**
това е много скъпо
tuzem|ec, -ce м. местен жител; туземец
tuzemsk|o, -a ср. нашата страна: **v ~u** в нашата
страна; у нас; **zboží vyrobené v ~u** стока, про-
изведена в нашата страна, родно производ-
ство; **zboží pro ~o** стока за вътрешния пазър
tuzemsk|ý, -á, -é тукашен, местен: **~ý obchod**
местна търговия; **~é suroviny** местни суро-
вини; **~ý rum** ром местно производство
tuzér, -u м. остар. разг. жарг. бакшийш: **dávat**
~ давам бакшийш
tužb|a, -y ж. книж. копнеж, мечта; горещо,
страстно желание: **celoživotní ~a** заветна меч-
та; **splnění všech tužeb** осъществяване на
всички желания
tužid|o, -a ср. спец. втвърдител; гел (*за коса*)
tužít, -ím неск. (со) 1. втвърдявам, укрепявам,
заставявам (*нещо*): **~it límec škrobem** ко-
лосвам якъ **2. книж.** заякчавам, укрепвам,
калявам (*нещо*): **~it tělo cvičením** калявам
тялото (си) с упражнениия; **~it svaly** укрепвам
мускулите (си), мийщите (си)
tužít se, -ím se неск. старая се, напругам се,
работя усърдно: **jen se ~!** давай!
tužk|a, -y ж. мълв: **tvrdá, měkká ~a** твърд,
мек мълв; **barevná ~a** цветен мълв; **in-
koustová ~a** химически мълв; **patentní ~a**
автоматичен мълв; **propisovací ~a** хими-
калка; **ořezat ~u** подостря мълв
tužkárensk|ý, -á, -é който се отнася към мълвна
фабрика
tužkárn|a, -y ж. фабрика за мълви; мълвна
фабрика
tužkařsk|ý, -á, -é мълвен; който се отнася към
производство на мълви
tužkov|ý, -á, -é мълвен; изпълнен с мълв
tužtičk|a, -y ж. умал. мълвиче
TV [tévé] неизм. прил. съкр. телевизионен: **po-
kojová ~ anténa** стайна, вътрешна телеви-
зионна антена
tvá вж. tvůj
tvar, -u м. 1. форма, фасон: **pravidelný, ne-
pravidelný** ~ правилна, неправилна форма;
módní ~ klobouku моден фасон на шапка;
obecný ~ (rovnice) мат. общ вид (на урав-
нение); **sevěný ~** воен. физкулт. съгъстен, сбят
строй **2. само мн. (tělesné) tvar|y, -ů** (телесни)
форми, пропорции: **děvče plných ~ů** момиче

със заоблени форми; закръглено момиче
3. език. форма: slovesný ~ určitý a neurčitý
лична и нелична глаголна форма; **jmenný a
složený ~ přídavného jména** кратка и пълна
форма на прилагателно име
tvárnivý вж. tvárný
tvárnice, -e ж. техн. строителен материал във
форма на тухла; блок, блокче: **škvárobe-
tonová ~e** шлакобетонен блок
tvárnost, -i ж. пластичност, податливост: **~
materiálu** податливост на материал; **~ obličje,**
mluvy пластичност на лицето, на речта
tvárn|ý, tvárniv|ý, -á, -é 1. пластичен, податлив:
~ý materiál пластичен материал; **~á povaha**
прен. податлив характер **2. само tvar|ný** фор-
мообразуващ, оформящ; градивен: **~é pro-
středky лит.** художествени средства
tvaroh, -u м. извара: **dietní ~** диетична извара
tvarohov|ý, -á, -é който се отнася до извара: **~ý
koláč** сладкиш с извара
tvaroslov|í, -í ср. език. морфология
tvaroslovn|ý, -á, -é език. морфологичен
tvarován|í, -í ср. спец. формовка, фасониране,
формирание, оформяне
tvar|ovat, -uji/разг. -uju неск. спец. формовам,
формирам, оформям: **~ovat odlitky** формо-
вам отливки; **~ovat stromky** оформям дръв-
чета
tvarově нар. по форма; по отношение на фор-
мата, на фасона
tvarov|ý, -á, -é който се отнася до форма; фа-
сонен, профилен; фасониран, профилиран:
~á rozmanitost разнообразие на форми; **~é
prvky строят.** профилни елементи; **~á ocel**
техн. профилна, фасонирана стомана; **~á fré-
za техн.** фасонна фреза; **~é dublety език.**
дублетни форми
tvarůž|ek, -ku м. разг. „тваружек“ (*вид музизли-
во сирене*)
tvář, -e ж. 1. буза, страна на лицето: **červené,
bledé, vpadlé ~e** червени, бледи, хлътнали
бузи, страни; **políbit někoho na ~** целуна ня-
кого по бузата; **důlky v ~ích** трапчинки на
бузите; **~e mu hoří прен.** бузите му, страните
му пламтят **2. лице: ušlechtilá, vráskovitá ~**
благородно, набръчкано лице; **smutná, veselá**
~ тъжно, весело лице; **člověk příjemné ~e**
човек с приятно лице; **udeřit do ~e** удара по
лицето; **pohledět někomu do ~e** погледна ня-
кого в лицето; **krev se mu vhnala do ~e** кръвта
нахлу в лицето му; **uvítala ho s usměvavou
~í** (тя) го посрещна с усмивнато лице; **řekl to
s vážnou ~í** (той) каза това със сериозно лице;
změnit se v ~í изменя се в лице(то); **je v ~í
podoben otci** в лице (той) прилича на баща

си; **řici někomu něco do ~e** кажа нещо на някого (право) в очите; **pravá ~ fašizmu** истинскоцидизъм; **~i někomu masku s ~e** сваля маската от лицето на някого; разоблича някого; **vměst někomu urážku do ~e** хвърля обida в лицето на някого; **pracovat v potu ~e** работя с пот на челото; **má to napsáno ve ~i** на лицето му е изписано; **~í v ~ někomu** лице в лице с някого; с лице към някого; **hledět skutečnosti ~í v ~** изправен съм пред (самата) действителност; гледам действителността в лицето; **ukázat někomu svou (pravou) ~** покажа на някого истинското си лице; **odhalit, ukázat něčí pravou ~** разоблича някого; покажа истинското лице на някого; **člověk dvojí ~e** двуличен човек; човек с две лица; **ztratit svou ~** обезличи се, загубя облика си **3.** лице, същество: **bledá, bílá ~** бледолик; бял (човек); **němá ~** (безсловесно) животно; безсловесна твар

tvářecí, -í, -í в съчет. **~í stroj** техн. формовъчна машина

tvářen|í, -í ср. в съчет. **~í kovů** техн. обработка на метали под налягане, формване на метали

tvářička, -a, по-рядко книж. **tvářinka, -y** ж. умал. **1.** бұзка **2.** личице

tvářit se, -ím se неск. (jak) **1.** изглеждам (някак), имам (някакъв) вид, давам (си) (някакъв) вид: **~it se smutně, vesele** гледам тъжно, весело; изглеждам тъжен, весел; давам си тъжен, весел вид **2.** правя се, претръвам се (на някакъв): **~it se důležité** придавам си важност; правя се на (много) важен; важнича; **~it se kysele** правя кисели физиономии; **~í se, že spí** претръва се, че спи; **ne~ se, že mi nerozumíš!** не се претръвай, че не ме разбираш!

tvářnost, -i ж. книж. **1.** характер, вид, облик: **politická i kulturní ~ Evropy** политически и културен характер на Европа **2.** облик, физиономия: **~ města, krajiny** облик на град, на местност; **změnit svou ~** променя облика си; **morální ~** прен. морален облик

tvé вж. **tvůj**

tvíd, -u м. текст. туйд

tvídov|ý, -á, -é текст. туйдов/туйден; който е от туйд: **~é sako** сакó от туйд

tvoje вж. **tvůj**

tvor, -a м. същество, създание, твар

tvorb|a, -y ж. **1.** образване, формиране, определяне, създаване: **~a cen** ценообразване; **~a krvinek v těle** образване на кръвни телца в тялото **2.** творчество, творба, произведение: **překladová i původní ~a** преводни и оригинални произведения; **básnická ~a** поетично творчество; **lidová ~a** народно творчество

tvoreč|ek, -ka м. експр. умал. създанийце, малко същество

tvorstv|o, -a ср. събир. книж. всичко живо; (всички) живи същества, живи създания, живи твари

tvořen|í, -í ср. образване, формиране: **~í cen** ценообразване; **~í slov** език. словообразване

tvořit, -ím неск. **1.** (co) създавам, сътворявам (нещо): **~it hodnoty** създавам блага, ценности; **~it si vlastní úsudek** създавам си собствено мнение; **~it nová slova** създавам нови думи **2.** творя: **~it spontanně, lehce** творя спонтанно, леко; **~it na motivy ...** творя по мотиви от ... **3.** (co) книж. съставлям, съставям, представлявам, представям (нещо): **řeka ~í hranici mezi dvěma státy** реката представлява граница между двете държави; **toto zboží ~í značnou část našeho vývozu** тази стока съставлява значителна част от нашия износ; **výbor ~í tyto členové** в комитета влизат следните членове **4.** (co) спец. образвам (нещо): **přímky ~í ostrý úhel** правите линии образуват остър ъгъл

tvořit se, -ím se неск. създавам се, образвам се: **na mléce se ~í škraloup** върху млякото се образва каймак; **před očima se mu ~í mžítka** свитки му излизат пред очите

tvořivě нар. творчески

tvořivost, -i ж. творчество, творческа дейност: **soubory lidové umělecké ~í** народни ансамбли за художествена самодейност; **soutěž ~í mládeže** конкурс, преглед на младежкото творчество, на художествената самодейност на младежта; **technická ~ žáků** ученическо техническо творчество

tvořiv|ý, -á, -é **1.** творчески: **~á fantazie** творческа фантазия, творческо въображение; **~ý umělecký proces** творчески художествен процес **2.** съзидателен, градивен: **~á práce** съзидателен труд; **~á kritika** градивна критика

tvrd|ák, -u м. разг. бомбё

tvrdě нар. твърдо, сурово, жестоко, строго, здраво, упорито, усилено: **~ zasáhnout (proti někomu)** взема строги мёрки (срещу някого); **~ trénovat** тренирам усилено; **hokejisté hráli ~** хоккеистите играха твърдо; **~ spát** спя дълбоко, непробудно; **~ pracovat** работя упорито, усилено

tvrd|it I, -ím неск. (co) спец. втвърдявам (нещо); правя (нещо) по-твърдо: **~it kovy, slitiny** втвърдявам метали, сплави; **~it plastické hmoty** хим. техн. втвърдявам пластмаси; правя пластмаси по-твърди

tvrd|it II, -ím неск. (co; o čet) твърдя (нещо); настоявам (за нещо): **~í pravý opak** твърдя

точно обратното; **všichni ~í, že má pravdu** всички твърдят, че е прав/права; **~í se, že...** твърди се, че...; говори се, че...

tvrd|nout, -nu нескв. 1. втвърдявам се, вкоравявам се, ставам корав: **cement ~ne** циментът се втвърдява; **chléb ~ne** хлябът става корав 2. (kde) разг. експр. вися, клеча (някъде): **~nu tady už dobrou hodinu** вися тук вече цял час **tvrdohlavě** нар. твърдоглаво, упорито, инатчийски

tvrdohlav|ec, -ce м. твърдоглав, своенравен човек, инат(чий)

tvrdohlavost, -i ж. твърдоглавие, упорство, инат

tvrd|jako beran ♦ **~ý jako mezek, jako beran** инат съм като магаре

tvrdost, -i ж. 1. твърдост, коравина: **stupeň, stupnice ~i** минер. степен, скала на твърдост; **zkouška ~i** техн. изпитание на твърдост; **~vody** твърдост, варовитост на вода 2. суровост, строгост: **~trestu** строгост на наказание **tvrdostíjně** нар. твърдоглаво, упорито

tvrdostíjn|ý, -á, -é твърдоглав, бикоглав, упорит: **~ý odpor** упорита съпротива

tvrd|ý, -á, -é 1. твърд, корав: **~ý límec** твърда, колосана яка; (**pánský**) **~ý klobouk** бомбѐ; **~ý chléb** корав хляб; **vejce na ~o/na~o** твърдо сварено яйце; **~ý hlas** твърд глас; **~é pohyby** прен. резки движения; **~ý krok** прен. твърда, решителна крачка; **~ý spánek** прен. дълбок, здрав, непробуден сън; **~á pryž** спец. твърда гума; ебонит; **~é dřevo** спец. твърда дървесина; **~á litina** метал. твърд чугун; **~é olovo** техн. твърдо олово; **~ý papír** фотогр. контрастна хартия; **~é krmivo** земед. зърнен фураж; **~é sýry** хран. твърди сиренета; **~á voda** хим. варовита, твърда вода; **~é patro** анат. твърдо небце; **~á stupnice** муз. мажорна гама; **~á valuta** икон. твърда валута; **~á hra** спорт. твърда, груба игра; **~ý úder** спорт. силен, рязък удар; **~ý dopad** спорт. твърдо приземяване; **~á kámen** ♦ **~ý kámen**

твърд като камък, като кремък, като стомана; **má ~ou hlavu** твърдоглав, инат е; **~ý oříšek** костелив орех; **vládnout ~ou rukou** управлявам с твърда ръка 2. прен. тежък, строг, жесток, суров: **~ý život** тежък, суров живот; **~ý osud** сурова, жестока съдба; **~á práce** тежка, изнурителна работа; **~á kázeň** строга дисциплина; **~ý trest** строго, сурово наказание; **~á škola** сурова школа; **~é rysy obličeje** сурови черти на лицето; **~á zkouška** сурово изпитание; **~ý zápas** ожесточена борба; жесток бой; **~á skutečnost** сурова, жестока действителност

3. (na něco) разг. експр. тъп (за нещо): **být ~ý na učení** тъп съм за учение; не ми върви учението

tvrz, -e ж. крепост и прен.

tvrzen|í, -í ср. твърдение, уверение: **obhájit své ~í** защитя твърдението си; **vyvrátit něčí ~í** опровергая, оборя нечие твърдение

tvrzen|ý, -á, -é техн. в съчет. **~á litina** закален чугун; **~é sklo** закалено стъкло

tvůj I, tvého м., **tvá/tvoje, tvé** ж., **tvé/tvoje, tvého** ср. местоим. твой, твоя, твоё: **nedělat rozdíl mezi mým a tvým** не правя разлика между моё и твоё; **ať je (tedy) po tvém/podle tvého** нека да е по твоёму; нека да бъде, както ти искаш; **to není tvá věc** това не е твоя работа

♦ **tvůj II, tvého** м. разг. твоят (мъж); твоичкият: **kam odešel ten ~?** къде отиде твоят (мъж)?

tvůrce, -e м. творец, създател, автор

tvůrč|í, -í, -í творчески: **~í práce** творческа работа; **~ím způsobem** творчески; **~í pracovník** творчески работник, творец; **~í svazy** творчески съюзи

tvůrkyn|ě, -ě ж. (женà) творец, създателка, авторка

ty I (rod. tebe, tě, dat. tobě, ti, вин. tebe, tě, местен (o) tobě, творит. tebou) местоим. ти, теб(е), на (за, с ...) тебе: **to jsi celý ~!** експр. такъв си ти! всичките ти работи са такива!

ty II, tyty междум. ще видиш ти! ще те науча аз тебе!

tyč, -e ж. прът, върлина, лост, щанга: **telegrafní ~** телеграфен стълб; **záclonová ~** корниз; **skok o ~i** спорт. овчарски скок; **~ ke šplhu** физкулт. върлина за катерене; **pístní ~** техн. òс с бутало; бутална òс; **nárazníková ~** техн. буферен лост; **vodicí ~** техн. направляващ лост, водеща щанга; **vrtná ~** техн. сондажна щанга; **armovací ~e** спец. арматура

tyčink|a, -y ж. 1. умал. пръчица, пръчка: **~a na rty** червило; **slané ~y** хран. солѐти 2. бот. тичинка

tyčinkovit|ý, -á, -é пръчковиден: **~é bakterie** мед. туберкулóзни, кохови бактѐрии, бацили

tyč|it se, обикн. третол. -í se нескв. книж. издига се, възвишава се, стърчи: **v dálce se ~ily hory** в далечината се издигаха планини

tyč|ka, -y ж. умал. пръчка, лостче

tyčkař, -e м. спорт. жарг. скача̀ч (на овчарски скок)

tyčkov|ý, -á, -é в съчет. **~ý plot** стобор, ограда от ко̀лòве

tyčov|ý, -á, -é в съчет. **~é železo** метал. желязо на пръчки

týd|en, -ne м. сѐдмица: **dvakrát za ~en** два пъти

сѣдмично; **tento ~en** тази сѣдмица; **každý ~en** всяка сѣдмица; **před ~nem** преди (еднà) сѣдмица; **během ~ne** в течѣние на сѣдмицата; през сѣдмицата; **ke konci ~ne** към края на сѣдмицата; **po celé ~ny** (в продължение на) цѣли сѣдмици; **pracovní ~en** работна сѣдмица; **Týden československého filmu no-rano** Сѣдмица на чехословашкото кино

týdeník, -u м. 1. сѣдмичник(за списание и под.) **2.** филм. остар. сѣдмична кинохроника; кинопрѣглед

týdenní, -í, -í сѣдмичен; **~í lhůta** сѣдмичен срѣк; **~í jesle** сѣдмични ясли; **~í mzda** сѣдмично възнаграждение

týdně нар. сѣдмично, ежесѣдмично; **tříkrát ~** три пýти сѣдмично; **navštěvuje ho jednou ~** посещàва го всяка сѣдмица, ежесѣдмично

tyfus, по-рядко tyf, -u м. мед. тиф, тифус; **břišní, střevní ~us** корѣмен тиф; **skvrnitý ~us** петнист тиф; **očkování proti ~u** ваксинация против тиф

tyfov|ý, -á, -é мед. тифозен

tygr, -a м. зоол. тигър **~ jako ~ беснее като тигър 2. прен.** тигър, (икономически) хищник; **asijští tygři** азиатските тигри (Южна Корея, Сингапур и под.)

tygrovit|ý, -á, -é тигров, тигроподобен; **krajta ~á зоол.** тигров питѣн

tygr|í, -í, -í тигров; **~í mládě** тигърче; **~í kůže** тигрова кожа

tygřic|e, -e ж. зоол. тигрица

tykadl|o, -a ср. зоол. пипàло

tyk|at, -ám неск. (коти) говоря (на някого) на „ти“; обръщам се (към някого) на „ти“

tyk|at (si), -ám (si) неск. (s kým) говоря си на „ти“, на „ти“ съм (с някого); **začít si ~at** премина на „ти“

tykat se, третол. тýká se/тýče se неск. 1. (koho, čeho) отнàся се, касàе се (до някого, до нещо; за някого, за нещо); **zajímá se o všechno, co se týká sportu** интересува се от всичко, свързано със спорта; **pokud/co se mne týká, ...** щѣ се отнàся до мене ...; щѣ се касàе до мене ... **2. (koho, čeho)** засяга (някого, нещо); **to se mě netýká** това не мѣ засяга; **tato záležitost se týká jeho rodiny** тѣзи въпрос засяга неговото семейство

tyk|at ~ev глава (голяма) като тика

tyktak вж. tiktak

tykvic|e, -e ж. тиквичка

tykvov|ý, -á, -é тиквен

tyl, -u м. тюл

týl, -u м. 1. съцо и týl, -a анат. тил, врат; **posunout si čepici do ~a** килна си шапката назад **2. воен.** тил; **v ~u nepřítel** в тилà на неприяте-

ля; **napadnout z ~u** нападна в тил; **vpadnout do ~u nepřítel** нахлуя в тилà на враг; **přesunout raněného do ~u** прехвърля ранѣн в тилà

týln|í, -í, -í анат. тилен; **~í kost** тилна кѣст

tylov|ý, -á, -é текст. тѣлен, тѣлов; **~ý závoj** воàл

tylov|ý, -á, -é воен. тѣлов; **~ý útvar** тѣлова част; **~ý prostor** тѣлов район

tým, -u м. 1. спорт. тим, отбѣр; **utkáni dvou předních ~ů** мàч на двàта най-добри отбѣра **2. в съчет.** **pracovní ~** (работен) колектив; бригада, тим, екип

tymián вж. dymián

tympán, -u м., обикн. мн. tympán|y, -ů муз. тимпàни

typ, -u м. 1. тип, образѣц, модел; **nový ~ soudobého hrdiny** нѣв тип съвременен герѣй; **flegmatický ~ псих.** флегматичен тип; **slovanský, nordický ~ антроп.** славянски, нордически тип; **je zvláštní ~** тѣй/тя е особен тип; тѣй/тя е чѣвѣк с особена нагласа; **(ona) není můj ~ разг.** (тя) не è мѣят тип; **~y nervové soustavy** типове нѣрвна систѣма; **klidný, živý ~** спѣкѣн, подвижен тип; **klimatický, podnební ~ метеорол. геогр.** климатичен тип; **přímořský ~** краймѣрски (климатичен) тип; **půdní ~ земед.** пѣчвен тип; **dům hotelového ~u** кѣща от хотѣлски тип; **zbraň nového ~u техн.** орѣжие от нѣв тип; нѣв образѣц орѣжие; **sériový ~ výroby** сѣрийно производство **2. полигр.** шрифт

typicky нар. типично

typick|ý, -á, -é типичен; **to je pro něho ~é** товà е типично за нѣго

typičnost, -i ж. типичност

typizac|e, -e ж. типизация, типизирание

typizačn|í, -í, -í кѣйто се отнàся до типизация, до типизирание

typizovan|ý, -á, -é типизиран, типѣв, стандартен

typiz|ovat, -uji/разг. -uju неск. (co) типизирам (нещо)

typograf, -a м. печатàр, типограф

typograficky нар. типографски, типографично, типографически

typografick|ý, -á, -é печатàрски, типографски, типографичен, типографически; **~á úprava (knihy)** полиграфично оформлѣние (на книга)

typografic|e, -e ж. печатница, типография

typologick|ý, -á, -é типологичен, типологически

tylopogic|e, -e ж. типолѣгия

typov|ý, -á, -é типѣв; **~á stavba** типѣва сграда, пострѣйка; **~á zkouška** типѣво изпитàние

tyran, -a м. тирàн(ин), деспѣт, угнетитѣл

tyrani|e [-ny-], -e ж. тирания, деспѣтизм, гнет, тирàнство

tyraniz|ovat [-ny-], **-uji**/разг. **-uju** нескв. (кого – вин.) тиранизирам, измъчвам (някого): **~ovat celou rodinu** тиранизирам цялото семейство; **nedám se nikým ~ovat** няма да позволя на никого да ме тиранизира
tyranka, **-y** ж. тиранка, угнетителка
tyransk|ý, -á, -é експр. тираничен, тиранически, жесток, деспотичен
tyranství, **-í** ср. тиранство, деспотизъм
týr|at, -ám нескв. (кого – вин.) изтезвам, мъча, измъчвам (някого): **~al ji kašel** мъчеше я кашлица
tyristor, -u м. електр. тиристор
tyrkys, -u м. минер. тюркоаз
tyrkysově нар. тюркоазено: **~ modrá barva** тюркоазеносин цвят

tyrkysov|ý, -á, -é минер. тюркоазен, тюркоазов: **~é nebe** прен. тюркоазено небе
Tyrolák, -a м. разг. тиролец
Tyrolačk|a, -y ж. разг. тиролка
tyrolsk|ý, -á, -é тиролски
týt, tyji/разг. **tyju** нескв. **1.** тлъстѣя, пълнѣя **2.** (z koho, z čeho) експлоатирам, използвам (някого, нещо); забогатявам (за нечия сметка): **~ z cizí práce** забогатявам от чужд(ия) труд **3.** (z čeho) прен. спекулирам (с нещо): **~ ze své dobré pověsti** спекулирам с доброто си име, с доброта си репутация
týž, tentýž м., **táž, tatáž** ж., **totéž** ср. местоим. същият, същата, същото: **říkal stále jedno a totéž** (той) повтаряше все едно и също; **téhož dne** същия ден

U

u, U **I** 1. чешкият гласен звук [u] и буквата **u**, която го обозначава **2.** [u, ú] и **u, ú, ů** нескл. ср. название на гласния звук [u] и на буквата **u: dlouhé ú** дълго ú; **vyslovit u** произнеса u; **napsat malé u, velké U, kroužkované ů** напиша малко u, главно U, ů с кръгче **3.** техн. означение за формата на някои изделия или техни части: **profilovaná ocel tvaru U** профилирана стомана във форма на U; **U-profil** U-профил; **U-rampa** рампа с профил U; **trubice U** тръба с профил U
u **II** **предлог I. с род. 1.** до, близо до, при, на, край, у (с пространствено значение): **stát u okna** стой до прозореца; **sedět u stolu** седя на масата; **bydlet u školy** живѣя до училището; **chata u lesa** вила край гората, до гората, при гората; **fronta u pokladny** опашка на касата; **u samé země** до самата земя; **bolí mě u srdce** боли ме сърцето; **mít, nosit peníze u sebe** имам, нѣся пари у себе си; **ležet někomu u nohou** паднал съм в краката на някого; **být u vesla** прен. експр. на кормилото съм; **být u cíle** близо до целта съм; **být u moci** на власт съм; **být s vypravováním u konce** нямам каквѡ (повече) да разкажа, завършвам разказа си; **zeptat se u sousedů** попитам при съседите; **zaklepat u někých dveří** почукам на нечия врата
♦ **свързано**
свързването на нещо; **poznat něco u pramene** пия вода от извора, науча нещо от първа ръка **2.** у, при (за среда, област, социална група): **bydlet u rodičů** живѣя при родителите си; **návštěva u známých** гостуване у познати; **děti jsou u Pokorných** децата са при семейство

Покорни; **u nás se budeš mít dobře** при нас ще ти бѣде добре; **u nás se tomu říká...** по нашия край го наричат...; **u Čechů to nebývá zvykem** при чехите няма такава традиция **3.** на (за принадлежност по място или по функция): **kapsa u kalhot** джѡб на панталон; **kolo u vozu** колелѡ на колѡ; **ručička u hodinek** стрелка на часовник
♦ **свързано**
деветѡ дѹпка на кавѡла е; **to je u boha, kam se to podělo** гѡспѡд зѡѡе кѡдѣ е отишло, кѡдѣ се е дянало **4.** в, към (за месторабота): **pracovat u stavební firmy** работѡя в строителна фирмѡ; **je (zaměstnán) u dráhy, u vojska, u divadla** тѡй е на работа в желѣзниците, във войската, в теѡтѡра; **prokurátor u krajského soudu** прокурѡр към ѡбластен сѡд; **dělá u lopaty** разг. експр. блѣска се на тежка работа **5.** на, при, пред (за допълнителни обстоятелства): **besedovat u vína** разговѡрям на чѡша вино; **sedět u oběda** обѡдвам; **trávit večery u televize** прекѡрвам вѣчерите пред телевизѡра **6.** от, на, при, пред (за отношение): **u něho bych to nečekal a)** от нѣго не съм ѡчѡквал такава нѣщо **б)** от нѣго не ѡчѡквам такава нѣщо; **u tebe mě nic nepřekvapí** при тебѣ нищо не мѡже да ме изненада; **pochybná věrnost u mužů** съмнителната вѡрност на мъжѣте, при мъжѣте; **omluvit se u přítele** извинѡ се пред приятел; **přimluvit se u někoho** ходѡтайствам пред някого; **často при клетви u živého boha** за бѡга; **u všech čertů** по дяволите **7.** на, при, в (за престѡй с ѡняква цел): **být u kadeřníka** на фризѡр съм; **nakupovat u řezníka** пазарѡвам при месѡря; **jsem myšlenkami u**